

GRAMOFON

Klasszikus és Jazs

2017. NYÁR

2017. NYÁR

MUNKÁCSY, LISZT ÉS A CIGÁNYZENE

Irodalom, festészet és muzsika szimbiózisa

INTERJÚK

Kolonits Klára, Pátkai Rozina, Berkes Balázs

SZALÓKI ÁGI

Újraértelmezi a magyar dalhagyományt

nka
Nemzeti Kulturális Alap

XXII. ÉVFOLYAM 2. SZÁM

ISSN 1416-1109

9 771416 110003

ÁRA:
900 Ft

KOMOLYZENE,
NÉPZENE, JAZZ
KIRÁNDULÁSOK,
BORKÓSTOLÓK

ZEMPLÉNI
FESZTIVÁL

2017 **AUG. 11 – 19.**

www.zemplenfestival.hu – www.jegy.hu

Támogatók:

Hivatalos borszállító:

DOSSZIÉ

Munkácsy-induló?

Munkácsy-nóta? – Egy irodalmi adat nyomában

Gyenge Enikő tanulmánya 4

KLASSZIKUS

„A koloratúraéneklés extrém sport”

Kolonits Klára virtuozitásról, útkeresésről és hangszínészetről 10

Moldva-parti esték: klasszikusok és modernek

Lindner András prágai operabeszámolója 14

Zempléni Fesztivál 2017

A Gramofon tematikus összeállítása 18

Körkép

- Müpa, Zeneakadémia, Filharmónia Magyarország, Budapesti Fesztiválzenekar, Concerto Budapest, Budafoki Dohnányi Zenekar, Miskolci Szimfonikus Zenekar, Pannon Filharmonikusok, Szegedi Szimfonikus Zenekar, Duna Szimfonikus Zenekar, Honvéd Együttes, Óbudai Társaskör, Bartók Plusz Operafesztivál, Budapesti Fesztiválakadémia, Benczúr Ház
- A Gramofonnak nyilatkozó művészek: Fischer Ádám, Kemenes András, Vajda Gergely, Miranda Liu, Gyöngyösi Levente, Bogányi Tibor, Gyüdi Sándor, Szklenár Ferenc, Zsuráfszky Zoltán, Kesselyák Gergely, Kelemen Barnabás 22

JAZZ

„A jazz az életem”

Beszélgetés a nyolcvanéves Berkes Balázssal 44

„A zene a biztos pont”

Találkozás Pátkai Rozina énekesnővel 48

VeszprémFest 2017

Ismét világsztárok a Nagyszínpadon 52

Jazzahead: Európa és anomália

Zipernovszky Kornél brémai riportja 54

Ötven éve halt meg

John Coltrane, a jazz Messiása Márton Attila megemlékezése 58

VILÁGZENE

Címlapsztori: „Méltónak maradni az elismeréshez”

Szalóki Ági Liszt-díjas énekes, dalszerző 60

Prímásversenytől a tehetséggondozásig

Radics Ferenc a Hagymányok Házában zajló értékmentésről 64

Terjeszkedik a Fonó

65

GRAMOFON-HANG

Az akusztikus művészetek mostohagyereke: a hangfelvétel-esztétika

13. rész: A zenei historizmus és a hangfelvétel – III. közlemény Ujházy László tanulmánya 66

GRAMOFON ZENEKRITIKAI MŰHELY

Klasszikus zene, opera, jazz, népzene és világzene

69

Terjesztési pontok

90

MUNKÁCSY-INDULÓ? MUNKÁCSY-NÓTA? (4–8. oldal)

TALÁLKOZÁS PÁTKAI ROZINÁVAL (48–51. oldal)

TISZTELGÉS KOCSIS ZOLTÁN ELŐTT (69. oldal)

Gramofon – 1996 óta a klasszikus zene és a jazz szolgálatában

Főszerkesztő: **Retkes Attila** Főszerkesztő-helyettes: **Bérecsi Barbara** Főmunkatársak: **Réfi Zsuzsanna, Ujházy László, Várkonyi Tamás, Zipernovszky Kornél**
Lapterv: **Práczky István** Tervező szerkesztő: **Kondor Anna**

Címlapon: **SZALÓKI ÁGI**. Fotó: Emmer László

A szerkesztőség levelezési címe: Gramofon – H-1282 Budapest, Pf. 68. Telefon: +36 20 998 1499. E-mail: retkesattila@retkesattila.hu; zene@gramofon.hu • **Internetes folyóirat:** www.gramofon.hu • Kiadja a **Retkes Attila Kulturális Értéktartó Kft.** H-1021 Budapest, Húsvölgyi út 54. V. ép. Felelős kiadó: Retkes Attila • Előfizetés, terjesztés, hirdetés: 06 20 998 1499, e-mail: retkesattila@retkesattila.hu

Nyomás és kötés: Kapitális Nyomdaipari Kft. 4002 Debrecen, Balmazújvárosi út 14. Felelős vezető: ifj. Kapusi József

Megjelenik évszankonként. Előfizethető a kiadó címén; postai úton, telefonon vagy e-mailben.

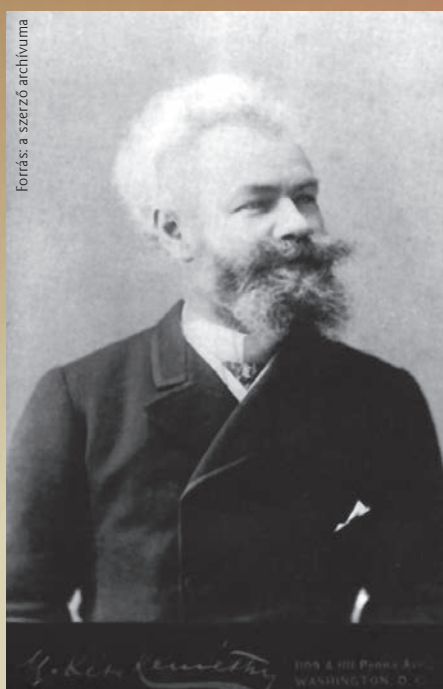
Az éves előfizetés ára 2017-ben: 3000 forint

Munkácsy-induló? Munkácsy-nóta?

Egy irodalmi adat nyomában¹

Gyenge Enikő tanulmánya

Munkácsy-indulóról mindaddig nem tudtunk, amíg a festő 1886-os amerikai látogatása alkalmával meg nem jelent egy tudósítás a helyi sajtóban, hogy muzsikuskok Munkácsy-indulóval búcsúztatták a hajóra szálló, Franciáhozba visszatérő vendéget. Később ezt a félmondatot minden pontosítás nélkül több helyen is átveszi a Munkácsy-irodalom. A zenész olvasó egy pillanatra talán el is gondolkodik rajta, majd a festő életútját övező (ma azt mondanánk: bulvár) adathalmazzal küzdve, elsiklik fölötte. Nem így a békéscsabai Munkácsy Mihály Emlékház igazgatója! Sente Béla úr 2016 nyarán azzal a kéréssel fordult hozzám, hogy miután az Emlékház történész munkatársa minden hozzáférhető szakhivatkozást felkutatott,² próbálja meg zenetörténészként is utánajárni a Munkácsy-indulónak, hátha kiadták, hátha fennmaradt a kottája, hátha van valami konkrét zenei nyoma? A Múzeum szívesen kiadná újra: de szép is lenne az Emlékház csodálatos Munkácsy-relikviái között egy autentikus, Munkácsyhoz köthető zeneművet megszólaltatni...

Munkácsy Mihályról az Egyesült Államokban készült fényképfelvételek

Munkácsy és a cigányzene, Munkácsy és Liszt, Munkácsy és Cécile Papier szalonja: a zene a festő életének minden szakaszában sajátos szerepet játszott. Felesége, Cécile Papier nagy zenerajongó és virtuóz zongorista volt, híres péntek esti szalonjában Párizs és a világ legnevesebb zenészei – Massenet, Saint-Saëns, Gounod, Délibes, Hubay, Aggházy – megfordultak és muzsikáltak, gyakran a háziasszony közreműködésével. Maga a festő, hogy az alkotáshoz megfelelő hangulatba kerüljön, szívesen festett zeneszó mellett, pl. amikor a *Mozart halála* című késői remekén dolgozott, kérésére felesége órákon át a Requiemből zongorázott a műteremben³. A mindennapokban azonban a magyar nóta volt az ő zenei világa, nagyon szeretett cigányzenére mulatni, magyar vendégei előtt, „gulyásvacsorái” alkalmával eldalolgatott, el-elfütyülte kedves nótáit, és ahogy Rippl-Rónai visszaemlékezésében olvashatjuk, „a csárdást is legényesen, peckesen járta.”⁴ Justh Zsigmondra is a füttye volt hatással: „Ha füttyül, akkor érzem meg leginkább egyéniségét, amely komor, nagyszabású, de filozófikus nervózus mélység nélkül.”⁵ Valóban virtuózan, művészi szinten füttyült. Visszatérő jelenetek a Munkácsy-irodalomban: Munkácsy Amerikában elérzékenyülve cigánynótákat füttyül Pulitzer vállát átölelve, Párizsban ugyanazt teszi Rigó Jancsi hegedűkíséretével, a véglesi kastélyban Apponyi Albert zongorakíséretével, Pesten Jókai Mór vállára borulva.

Legnagyobb igyekezetem ellenére sem sikerült a művész füttyét vagy legalább a hangját felkutatnom archív felvételeken, bár akár létezne is ilyen, hiszen az 1900 körüli időkből fennmaradtak fonográf felvételek – Kossuth Lajos hangját például 1890-ben rögzítették. De a Munkácsy-irodalmat tanulmányozva sikerült beazonosítanom egy párat kedvenc nótái közül. A *Mi füstölög ott a síkon távolban*

Aggházy Károly (1855–1918) zongoraművész, zeneszerző

Eggressy Béni szerzeménye⁶, egy másik kedvenc, a *Nézz rózsám a szemembe* egy zongorakíséretes csárdasegyveleg részeként bukkant fel egy 1905-ből származó, különleges, archív felvételen.⁷ További, Munkácsyhoz kapcsolható nótacímek a mester iránti hódolat jeléül komponált virtuóz zongoradarabban, Aggházy Károly művében bukkannak fel, amelyről később lesz szó.

Aggházy Károly zongoraművész és zeneszerző (1855–1918), Liszt kedvenc magyar tanítványa, nemcsak ismerte Munkácsyt, de egymaga vagy Hubayval közösen többször játszott Munkácsyné párizsi szalonjában, élvezve a pár önzetlen vendégszeretetét és patronálását. Munkácsyék 1882-es pesti látogatása során szervezőként és zongoristaként is jelentősen közreműködött a méltó fogadtatásban. Egy ízben Tomka István partnereként Liszt Magyar rohamindulója 4-kezes változatával (S.610) kedveskedett neki, és azt a Vigadó-beli hangversenyt is ő szervezte, amelyen a szerző előadásában elhangzott Liszt Munkácsynak ajánlott XVI. magyar rapszódiaja.

Munkácsy Mihály: Liszt Ferenc arképe (1886)

Aggházy, akinek a pesti vizit alatt bőven nyílt alkalmunk Munkácsyval cigányzene mellett mulatni és a mester kedvenc nótáit feltérképezni, ezt követően írta és 1884 körül adta ki *Magyar táncok* címmel zongoradarab sorozatát (op. 11).⁸ A tételek: I. Palotás, II. Toborzó, III. Munkácsy nóta. Utóbbi tipikus rapszódia-felépítésű darab, lassú szakasza Munkácsy kedvenc nótáit dolgozza fel (*Bús a szívem; Csillagos az ég*), majd tüzes csárdással zárul. Ihletett, virtuóz magyaros kompozíció.

„Munkácsy Notája“

(Bús a szívem)

Méltósággal (*maestoso*) Aggházy Károly.

Lassú

Aggházy Károly: Munkácsy nótája (részlet)

Munkácsy 1886 novemberében ügynöke, Karl Sedlmayer rábeszélésére Amerikába utazott. Az utazás anyagi-erkölcsi értelemben hatalmas sikernek bizonyult, számos további megrendelést hozott, Munkácsyt kézzől kézre adták, tenyerükön hordozták. John Lukács *Budapest 1900* című könyvében⁹ olvashatunk pár érdekes adaléket az útról: „a művész akkor már közismert volt; annyira, hogy egy levelet, amelyet egy amerikai csodálója mindössze így címzett: 'Munkácsy, Európa', kikézbécsitettek párizsi címére. Sedlmayer valóságos diadalmenetet szervezett számára az Egyesült Államokban. Munkácsynak több képe is elkelt [...], Cleveland elnök a Fehér Házban fogadta, a tengerészeti miniszter vacsorát adott a tiszteletére Washingtonban, a Delmonico ünnepi fogadást rendezett New Yorkban. [...]”¹⁰ A festő 1886. november 14-én érkezett meg New Yorkba, és 1887. január 1-én indult vissza. A sajtó, elsősorban a makói születésű Joseph Pulitzer lapja, a *The New York World* híven dokumentálta a zsúfolt szakmai, magán- és protokoll-eseményt, de a két hónapos utazásról cikkek jelentek

meg a New York Heraldban, a Daily Newsban, a The Churchben, a The Magazine of Art, a The Church Review című lapokban, a Starban, Theatre-ben, a Figaróban.¹¹ Az írásokban két, egymással összefüggő zenei vonatkozású közlésre bukkanunk.

A *The New York World* 1886. november 24-i számában olvashatjuk, hogy november 23-án a Metropolitan egyik díszelőadását követően a New York-i magyarok vendégeként az ünnepi banketten „Lichtenstein magyar együttese” játszott magyar nemzeti dallamokat.¹²

A *The New York Times* 1887. január 2-i cikke „Munkácsy hazatérése Franciaországba”¹³ címmel búcsúztatja a festőt: „Munkácsy M., a művész tegnap indult a Francia Gőzhajózási Társaság 'La Bretagne' nevű gőzhajójával. [...] Nagyszámú tömeg – a művész távozásától izgatottan – ment a Francia Kikötőbe tegnap reggel 9 órára, a Magyar Cigány Együttestől kísérvé, amely egyéb zeneművekből való válogatás mellett eljátszotta a Munkácsy tiszteletére írt és róla elnevezett indulót.”

John Lukács említett könyvében is a *New York Times* cikkének információjára ismerünk rá. „A rakparton 'Munkácsy-indulót' játszott egy 'magyar' cigányzenekar, amikor a művész a [...] hajó fedélzetén elindult New Yorkból vissza, Franciaországba.”¹⁴

A konkrétumok minden közlésből hiányoznak. Milyen zenekarról lehetett szó? Ki volt Lichtenstein? Miféle indulóról van szó? Ha cigányzenekar volt, valóban „komponálták” az indulót vagy szokás szerint egy nótá- vagy csárdásfűzért improvizáltak, és csupán a sajtó keresztelte el Munkácsy-indulónak? Ha valóban külön erre az alkalomra komponálták, esetleg kiadták nyomtatásban is?

Sárosi Bálint népzenekutató a cigányzenekarokról szóló kétkötetes forráskiadványában¹⁵ találtam adatokat arra, hogy mely cigányzenekarok tartózkodhattak amerikai koncertkörúton 1886–87-ben. A bőség zavarával szembesültem: a fellelhető sajtóhírek szerint legalább nyolc zenekar – Cseresnyés Károly, Garay Ferenc, Fehér Poldi, Baráth Imre, Oláh Pali, Erdélyi Náci, Balázs Kálmán, Berkes Béla és zenekaraik – léptek fel ekkortájt az Újvilágban.

Hogy ezek közül melyik lehetett „Lichtenstein magyar zenekara”? Lichtenstein valószínűleg azonos azzal a Lichtenstein Györggyel (1820–1893, jogász, zongoraművész és tanár), aki a forradalom után Kossuth kíséretében érkezett Angliába,

ott Kossuth fiainak volt a zenetanára, és akiről tudjuk, hogy a cigányzene és a belőle sarjadó műzene elkötelezett híveként tevékenykedett. Az első kutatók egyike, akik Brahms Magyar táncainak nótaforrásait próbálták azonosítani.¹⁶ Edinburgh-ben telepedett le, nem tudjuk, hogy foglalkozott-e esetleg kedves cigány zenészei amerikai impresszálásával, de elképzelhető, hogy igen. Mert minő véletlen? a walesi herceg kedvenc zenekara a korabeli dokumentumok szerint éppen Balázs Kálmán (1835–1900) együttese volt,¹⁷ ők talán Lichtenstein közvetítésével kerültek ki Angliába, majd Amerikába is. Nagyon valószínű, túl sok lenne a véletlen.

Balázs Kálmán, a 19. század egyik legjobb primása

A Munkácsy-indulóval kapcsolatban aztán váratlan információra bukkantam. Általában fenntartásokkal szoktuk kezelni a regényes monográfiák adatait, de Harsányi Zsolt *Ecce homo* Munkácsy-könyve¹⁸ minden szakértő szerint kiemelkedő alaposággal megírt monográfia. Bellák Gábor művészettörténész az új kiadás előszavában méltatta Harsányit, mint a 19. század kiváló ismerőjét, aki Munkácsyn kívül Petőfiről, Lisztről és Madáchról is tudományos hitelességgel megírt monográfiákat jelentetett meg. Harsányi személyesen bejárta a festő életének helyszíneit, és munkájában még családi emlékekre és feljegyzésekre is támaszkodhatott: Munkácsy indulását az Országos Magyar Képzőművészeti Társaság elnökeként az a Harsányi Pál támogatta, aki Harsányi Zsolt dédnagyapja volt. Az *Ecce homo* 158. oldalán olvashatunk a „magyar cigány együttes” kilétéről, eszerint valóban Balázs Kálmán zenekara búcsúztatta Munkácsyt a New Yorki kikötőben. De... nem Munkácsy-indulóval:

„Újév napján utazott vissza. Délelőtt tízkor indult a 'La Bretagne'. A kikötőben nagy sokaság álldogált, amerikai magyarok, kezében mind nemzeti színű zászlócskát lobogtatott. Cigányt is hoztak, a Balázs Kálmán bandáját. Mikor a horgonyokat felszedték s a hajó lomhán megmozdult, a cigány

MUNKÁCSY-KRONOLÓGIA

- 1844. február 20-án született Munkácson Lieb Leó Mihály és Reök Cecília gyermekeként.
- 1851 Szülei halála után Békéscsabára kerül Reök Istvánhoz, anyai nagybátyjához.
- 1854-1858 Asztalosinasnak tanul.
- 1860 Gyulán egy Fischer nevű helyi rajztanártól vesz órát, majd Szamossey Elek tanítványa lesz.
- 1863 Békéscsabán megfesti első olajképét (Levélolvasás)
- 1863-1864 Budapesten elnyeri az Országos Magyar Képzőművészeti Társaság támogatását, lelkes pártfogókra talál Harsányi Pál, Ligeti Antal és Than Mór személyében.
- 1865 Felveszik a bécsi Képzőművészeti Akadémiára, majd egy évvel később a müncheni Képzőművészeti Akadémiára, itt mestere Wagner Sándor. (Vihar a pusztán)
- 1867 Eötvös József állami ösztöndíjából a Párizsi Világkiállításra utazik, nagy hatással lesz rá Gustave Courbet művészete.
- 1868 Düsseldorfban megfesti az Ásító inast
- 1870 A Siralomház elnyeri a párizsi Salon aranyérmét, Párizsba költözik, műtermet bérel.
- 1872 Depressziós rohamát követően De Marches báró colpachi birtokán öngyilkosságot kísérel meg.
- 1874 Házasságot köt De Marches báró özvegyével, Cécile Papier-vel, nászútjuk állomásai Bazel, Genf, Velence, Bécs után Pest és Békéscsaba. (Poros út I., Zálogház)
- 1876-tól Sikeres szalonképek, virágcsendéletek, tájképek és arcképek időszaka, Cécile előkelő párizsi szalont visz.
- 1878 A Párizsi Világkiállításon a Miltonnal szerepel, Karl Sedelmayer személyében új műkereskedővel szerződik. Felmerül benne az első Krisztus-kép, majd a Trilógia ötlete.
- 1881 Elkészül a Krisztus Pilátus előtt, amelyet Sedelmayer több országban bemutat, mielőtt tulajdonosa, John Wanamaker New York-ba szállítja.
- 1882 Pesti utazás, megismerkedik Liszttel. (Liszt: XVI. magyar rapszódia – Munkácsynak ajánlva)
- 1884 Befejezi a Golgotát. (Aggházy Károly: Munkácsy-nóta)
- 1886 Krisztus képeivel nagy sikerű amerikai körutazásra megy. (Kikötői búcsú: Munkácsy-induló)
- 1887-1993 Felkérlik a bécsi Kunsthistorisches Museum mennyezetképének megfestésére (A reneszánsz apoteózisa)
- 1891-93 Az épülő Parlament számára megfesti a Honfoglalás című képet.
- 1896 Az elkészült *Ecce Homo*t Budapesten mutatja be és részt vesz a millenniumi ünnepségeken. Egyre romló idegállapota miatt először Baden-Badenben, majd az endenichi szanatóriumba kezelik.
- 1900. május 1-jén hunyt el.

Forrás: Gramofon-archív

Az idősödő Munkácsy Mihály

rázendítette a Himnuszt. A parton állók levett kalappal énekelték, hogy 'jó kedvvel, bőséggel'. Miska a korlát mellől intgetett nekik.¹⁹

Körvonalazódik a válasz a címben felvetett kérdésre: a „Munkácsy-induló” valószínűleg a Himnusz volt. Nincs okunk kételkedni Harsányi konkrét mozzanatokkal illusztrált leírásában. Minden tekintetben találó és életszerű lehetett a Himnusz éneklése akkor és ott, a búcsú pillanatában. Ezt látszik igazolni az is, hogy a korabeli dokumentumok és a szerzői kézirat szerint kezdetben a himnuszt feszeőbb, indulóhoz hasonló tempóban játszották – kifejezett verbunkos karakterre gondolhatunk. Vajon mire gondolhatott az amerikai újságíró? Magyarországon a himnusz keletkezése (1844-ben a Nemzeti Színház pályázatára komponálta Erkel) után szinte pillanatokon belül általánosan ismertté és kedvelté vált, állami himnuszként azonban még évtizedekig az osztrák „Gott erhalte” (Haydn ismert dallama) szolgált meg, és ennek alkalmoszerű magyar „kiegészítéseként” a Rákóczi-induló. Csupán 1903-ban született (majd vonódott vissza) az a törvényjavaslat, amelyben a magyar parlament hivatalossá tette volna a Himnusz használatát, és csak 1918-tól vált általánossá ünnepi alkalmakkor való megszólaltatása.²⁰

Mit tudhatott minderről 1887-ben a The New York Times tudósítója? Valószínűleg nem sokat. Balázs Kálmánék egy negyedórát vagy még többet játszottak, nótákat, csárdásokat, és a végén, a hajó indulásának pillanatában – induló-

szerű tempóban a Himnuszt. Előttünk van a jelenet, ahogy az újságíró jegyzetfüzetével a kezében végigkérdezi az éneklő magyarokat vagy a játszó cigányzenekar tagjait, hogy vajon mit is játszottak? Képzeltetjük, milyen nyelven, milyen válaszokat kapott! Egy magyar nótacímét? Munkácsy kedvenc csárdásának címét? Vagy egy kis marketing nagytmondással: Munkácsy-induló, ami itt és most a mester tiszteletére íródott. Az újságíró minden esetre erre a jól hangzó következtetésre jutott lapja hasábjain.

JEGYZET

- ¹ Jelen írás a békéscsabai Munkácsy Mihály Emlékház Zenei Világnapi rendezvényén 2016. október 1.-én tartott előadásom szerkesztett változata
- ² Szalay Ágnes: „Munkácsy indulója”, in: Csabagyöngye Kulturális Központ közleményei (csak online olvasható), https://issuu.com/csabagyongyekulturaliskozpont5/docs/munk_csy_indul__ja
- ³ Harsányi Zsolt, Ecce homo, IV. 118. o. (A 131. oldalon az áll, hogy Cécile kérésére Liszt a műterembe vitt harmóniumon játszotta Mozart remekét, amíg Munkácsy dolgozott.)
- ⁴ Rippl-Rónai József visszaemlékezése, in: Nyugat 1910. 24. szám
- ⁵ Éles Csaba: „Műtermek, szobrok, festmények (Esztétikai kultúrák kritikus koronatanúja. 150 éves született Justh Zsigmond – 2.”, in: Magyar Szemle, XXIII/1-2.
- ⁶ <https://www.youtube.com/watch?v=rNfzlakv2uM>
- ⁷ http://grafononline.hu/257944777/nadfedeles_kis_hazikom__nezz_rozsam_a_szemembe__eg_a_kunyhopro_pog_a_nad__azonositatlan
- ⁸ Ungarische Tänze für Pianoforte, Kahnt-Leipzig (c. 1884)
- ⁹ Európa Könyvkiadó, 1991.
- ¹⁰ ugyanitt, 13. o.
- ¹¹ Sz. Kürti Katalin: „Munkácsy Krisztus-képei Amerikában”, in: Művészet, 1987, 11-12. 45-49 o. (<http://www.irodalmilap.net/?q=cikk/munkacsy-krisztus-kepei-amerikaban-4>)
- ¹² „Eljen Mihály Munkácsy. His Countrymen in New York Welcome the Hungarian Painter.” The New York World, 1886. november 24.
- ¹³ „Munkacsy's Return to France”. The New York Times, 1887. január 2.
- ¹⁴ John Lukács, 13. o.
- ¹⁵ Sárosi Bálint: A cigányzenekar múltja 1776–1903 – az egykorú sajtó tükrében, Nap Kiadó, 2004
- ¹⁶ G. Lichtestein: „Hungarian Dance Composers”, in: The Monthly Musical Record, 1876, 22. o.
- ¹⁷ Sárosi, 113. o.
- ¹⁸ Singer & Wolfner, 1938, Alexandra Kiadó, 2004
- ¹⁹ Harsányi, IV. kötet 158. o.
- ²⁰ <http://erkel.oszk.hu/tan/hymnustol-himnuszig-avagy-egy-legitimacio-toertenete-%E2%80%93-93-evszamokban>

ÉLJÜK ÁT A KIVÁLÓSÁGOT!

Fischer Iván két operát is rendez a Budapesti Fesztiválzenekar következő, 2017–18-as évadában, történetében először vezényli női karmester az együttest, és J. S. Bach műveit is különös felállásban hallhatja a közönség. A zenekar karácsonyi koncertjén ezúttal is a közönség választhatja majd ki a műsort a helyszínen. Kitajenko, Savall, Anderszewski, Lupu, Ax – nagy találkozások egy szezonon át. A bérletek mellett május 29-től már jegyek is válthatók a BFZ hangversenyeire.

A Budapesti Fesztiválzenekar a 2017–18-as évadot szeptemberben Mozart Don Giovanni című operájával indítja, amely néhány évvel ezelőtt már elvárásolta nemcsak az itthoni, de az amerikai közönséget is. A New York Times 2011-ben „magával ragadóbbnak, kreatívabbnak és merészebbnek” tartotta Fischer Iván rendezését a Mostly Mozart fesztiválon, mint a legtöbb operaházi Don Giovanni-előadást. A kritikusok etalonként kezdték el emlegetni az azóta legendássá vált szcenírozott produkciót, melynek felújított változatát újra meghívták a New York-i fesztiválra és az Edinburghi Nemzetközi Fesztiválra is.

Fischer Iván az évadban először kilép a Mozart-sorozat bűvköréből, és Verdi legutolsó operáját, a Falstaffot is megrendezi. Az ugyancsak szcenírozott koncerteken több énekes sztárral dolgozik együtt: Falstaffot Nicola Alaimo, Fordot Tassis Christoyannis, Alice-t pedig Eva Mei alakítja. Alaimót ebben a szerepben már hallhatta a New York-i Metropolitan és a milánói Scala közönsége is.

KARAKTERES KARMESTEREK

Az amerikai Marin Alsop muzikusnak született, és már tízévesen tudta, hogy karmester akar lenni. Bár megdöbbenette, hogy nőként még mindig lehet első, történelmet írt 2013-ban, amikor a BBC Proms zárókoncertjét vezényelte, és történelmet ír a BFZ életében is, hiszen ő az első női dirigens az együttes élén.

A szezon vendégkarmesterei között köszönhetjük Dmitrij Kitajenkót, aki Sosztakovics, Rachmaninov és Csajkovszkij műveiből válogatott, újra eljön a zenekarhoz Marek Janowski, a „sebész karmesteri pálcával”, ugyancsak visszatérő vendég a finnek kedvence, Jukka-Pekka Saraste, aki ezúttal egy apokaliptikus, olykor sokkoló Bruckner-szimfóniát hoz a magyar közönségnek, és vezényli a zenekart a Grammy-díjas régizene-specialista, Jordi Savall is. A barokk élményt tökéletesíti a kamarazene szenvedélyes szerelmese, Jonathan Cohen, a kortárs zenéből pedig egy hamisítatlan Jörg Widmann-esten kaphatunk ízelítőt. Fischer Iván az új évadban többek között Csajkovszkijt, Bartókot, Brahmsot, Schumann, Rachmaninovot és Mahlert vezényel.

SEMMI RUTINSZERŰ

Fischer Iván mindenhez vonzódik, ami nem rutinszerű, ezért az új szezonban is szokatlan ötlettel áll elő. A világon egyedülálló, hogy egy szimfonikus zenekaron belül barokk együttes is működik, ezt az együttest pedig most a BFZ zeneigazgatója beemeli a nagyzenekari koncertek programjába. A BFZ több koncertet is Johann Sebastian Bach barokk hangszereseken megszólaltatott művével kezd majd, így a közönség átélheti a két hangzás közötti döbbenetes különbséget.

NEMZETKÖZI SZÓLISTAGÁRDA

A hétszeres Grammy-díjas zongoraművész, Emanuel Ax tökéletesen illeszkedik ebbe a sokoldalú zenekarba, hiszen miközben elkötelezett híve a kortárs szerzőknek, a Fesztiválzenekarral egy igazi klasszikust, Mozart d-moll zongoraversenyét játssza. Budapestre jön a lengyel zongoraművész, Piotr Anderszewski is, egy valódi punk magyar gyökerekkel, intenzív és eredeti játéktílussal. A zongoristák mezőnyét erősíti a világhírű orosz zongoraművész, Lilya Zilberstein és Radu Lupu is. A fiatal orosz-német hegedűművész, Alina Pogostkina egy Sibelius-hegedűversennyel lepi meg a közönséget, Arabella Steinbacher pedig Korngold Hegedűversenyével készül. A Műpával közös szervezésű maraton főhőse ezúttal Leonard Bernstein lesz. Eklektikus kompozícióiban keveredik a jazz, a klezmer és a színházi zene, de bármit is írt, elsődleges célja a kommunikáció volt. Ahogy fivére, Burton Bernstein fogalmazott, „Lenny történelmet írt: ő volt az első amerikai, akit komolyan vettek a koncerttermekben”.

„A koloratúréneklés extrém sport”

Kolonits Klára virtuozitásról, útkeresésről és hangszínészetről

Fotó: Emmer László

Pályája legjobb időszakát éli. Lammermoori Lucia alakítása hatalmas közönség- és kritikai sikert aratott, emellett tavaly négy díjat is átvehetett. Ebben az esztendőben már túl van egy paradés Erkel-sorozaton, A puritánok Elviráját is életre kelthette, s még vár rá A hugenották Marguerite de Valois-ja és a Norma címszerepe. Mostanra népes rajongótáborral bír, amelynek tagjai mindenhová, még a vidéki és külföldi fellépéseire is követik. Pedig sok kitérőt, nehézséget tartogatott számára a pályakezdés óta eltelt huszonhárom esztendő. Kolonits Klárát azonban mindig továbbvitte a zene, az éneklés szeretete.

◆ Réfi Zsuzsanna

Gramofon: Az egyik kritika szerint Luciájával beiratkozott a magyar operatörténet kitörölhetetlen alakításai közé. S bár ez már a harmadik Lammermoori-ja volt, ez hozta meg az igazi sikert.

Kolonits Klára: Tíz évvel ezelőtt énekeltem először ezt a Donizetti-hősnőt, s a két korábbi produkció előtanulmányt jelentett a mostani bemutatkozáshoz. Azokban az előadásokban ugyanis azt éreztem, hogy csak a szerep felszínét érintem. A tavalyi, operaházi premier annyiban jelentett újdonságot, hogy visszanyúlt az eredeti kézírathoz, s abban a változatban szinte minden magasabb fekvésben szólal meg. Még az Örülési jelenetet is egy hanggal feljebb kell

énekelni... Az pedig már az én mániám, hogy arra töreksem mindig, így ebben az előadásban is, hogy a bel canto szerepekben a hangszínek dramaturgiai funkciót hordozzanak. Így ha valaki becsukja a szemét, akkor is pontosan tudja – csupán a hangszíneket hallva –, hogyan érez és cselekszik az adott figura. Az új változat számomra persze új díszítéseket is jelent mindig, mert ha ugyanazokat a koloratúrákat adom elő, akkor azok elveszítik a frissességüket, az attraktivitásukat. Az éneklés olyan, akár a sporttevékenység, az egyforma terheléstől, az izomzat egy idő után leáll a fejlődéssel, és stagnálni fog. Ezért különböző vokális sablonjaim vannak, amelyeken bemutatón a szerint változtatok, hogy milyen a környezet, a partnerek és az előadás stí-

lusa. A magam által megkomponált díszítések pedig mindig a szerep értelmezés részei kell, hogy legyenek. Úgy rakom ezeket össze, akár a mozaikokat. De éppen ez a változatoság teszi élővé – mind vokális, mind színészi szempontból – a hősnőket. A közönség nem szereti azt a manírt, amikor minden alkalommal minden ugyanolyan, igényli a virtuozitást. Szerintem a koloratúréneklés olyan, akár az extrém sport...

G.: *Ágai Karola nyilatkozta egyszer, hogy a koloratúréneklést költéltáncosi mutatóványnak tartja...*

K. K.: Pontosan. Mindig benne van az emberben a félsz, de ha sikerrel jár, az olyan adrenalin fröccsöt ad, hogy újra és újra szeretné átélni a pillanatot. Sokszor éneklek az egyik kedvenc Lady Macbeth-áriámat, amit a férjemmel teleraktunk éjkirálynői magasságú F-ekkel. Nagy kihívás minden alkalommal, de ha sikerül, akkor akkora boldogság, amit szavakkal el sem lehet mondani. Lényeges, hogy mindig legyen szellemi és fizikai tétje is az előadásnak, mert akkor biztosan nem válik unalmassá. S éppen ezért semmit nem tudok annyiszor énekelni, hogy megunjam. A legkedvesebb figuráim közé tartozik a Traviata, Debrecenben egy hónap alatt tizenegy alkalommal bújhattam Violetta bőrébe. Nagyon élveztem, de még mindig hatalmas éhség él bennem, mert szinte sosem tudom elérni azt a szintet, ami belső elvárásként bennem él. Így nem tudom megunni még a sokat énekelt szerepeimet sem.

G.: *Még az Éj királynőjét sem?*

K. K.: Annál a szerepnél inkább kicsit az utazásba és az azal járó stresszbe fáradtam bele. Egyébként Éj királynőjében is találok mindig valamit, amin lehet változtatni. Számomra meghatározó, hogy együtt lélegzik-e velem a zenekari árok. Onnan tudom eldönteni, hogy szeretem-e az adott Varázsfuvola-produkciót, hogy a bosszú áriámnál érke-e egy zenei robbanást, tapasztalom-e, hogy a muzikusok feszülten figyelnek, érkezik-e tőlük az energia. Együtt muzsikálni szeretek mindig, partnerfüggő vagyok.

G.: *A korábban említett Traviatáért vehette át tavaly Debrecenben a Nívó-díjat, a Katona József Színházban Fiordiligi szerepéért Vastaps-díjban részesült, az Operaházban a Székely Mihály-émlékplakett kitüntettetje lett. Sokfelé és sokmindent csinál, s az elismerések azt jelzik, sikerrel.*

K. K.: Nem volt könnyű megtalálnom a saját utamat, a hozzám illő szerepeket. Kacsaringókkal volt tele a pályám, attól kezdve, hogy az első órámat vettem Schultz Katalin tanárnőnél, akihez a véletlen vezetett. Azonban már első pillanattól kezdve addiktív vagyok az énekléstől, ez tartott életben – szó szerint is. A számomra hangilag és alkatilag is megfelelő repertoárra viszont nehezen találtam rá. A kezdetekkor voltam Cherubin, Grófné, aztán jöttek a primadonna-szerepek, Rosalinda és Sylvia, majd a Kékszakállú-kalandozások. Érdekes módon egy betegség indított jó irányba. Súlyos asztmás voltam 2006-tól, s egy alkalommal az utolsó pillanatokban, életveszélyes állapotban kerültem kórházba.

Fotó: Kaya Woytynowska

Jelenet a Lammermoori Lucia 2016-os előadásából

Akkor gondolkoztam el rajta, hogy valószínűleg sokkal több levegővel énekelek, mint kellene, ezért nem kellően fókuszált a hangom. Kijöttem a kórházból Cosit énekelni, a férjem pedig a függöny mögött imádkozott, hogy ne legyen baj. Nem lett, sikerrel lement az előadás. Másnapról folytattam a gyakorlást megsokszorozott energiával, mert arra készültem, hogy az egész életemben ezzel a betegséggel kell majd együtt élnem és énekelnem. Muszáj volt kitalálnom, hogy egy 70 százalékon működő tüdővel hogyan lehet úgy énekelni, mintha semmi baj nem lenne. Ezt kutattam minden nap. Aztán szerencsére „csak” hat évig küzdöttem a hiperventillációval, a kényszeres hörgőgörcsökkel, a rohamokkal, s ez alatt szó szerint megtanultam, hogy ami nem öl meg, az használ. Kevesebb levegővel kezdtem el énekelni, és ez döntő változást hozott, szebb lett a voce, egységesebbek a legatók, kiegyenlítettebbek a regiszterek. Aztán sikerült rátalálni a Buteyko-módszerre is, így az asztmám teljesen eltűnt, de maga mögött hagyta a teljesen megváltozott énektechnikámat. A pályámat tekintve a másik áttörést pedig az ős-Bánk hozta, amelyben 2010-ben léptem színpadra. Ettől kezdve egyre több bel canto szerepet kaptam, amelyekkel bebizonyíthattam, ráleltem a hozzám illő fachsra: a drámai koloratúrra. Sokat köszönhetek az Operaház Kamaraénekesi címének is, ez az elismerés 2013-ban reflektorfénybe állított, s így jobban rám találtak a felkérések. A korábbi években, 2011 körül tanítani kezdtem. A saját példám arra tanított, hogy tanárként ne afelett ítélkezzek, amit éppen hallok, hanem arra koncentráljak, hová tudom eljuttatni a növendéket, lelki és vokális téren.

Fotó: Kaya Woytynowska

Kolonits Klára: Lényeges, hogy mindig legyen szellemi és fizikai tétje is az előadásnak

G.: *Tanít most is?*

K.K.: Jelenleg annyi a felkérésem, hogy erre nem jut idő. Ha nem is intézményes keretek között, szeretnék azonban majd tanítani. Szívesen lennék „vocal coach”, aki segít abban, miként lehet az énekléssel kapcsolatos stresszt – akár fizikai, akár lelki értelemben –, a korábbi rossz beidegződéseket kezelni. Egyszer elmentem egy speciális foniátriai laborba, és ott megnéztem, hogyan működik a saját hangszalagom. Örömmel foglalkoznék magam is endoszkópos terápiával, ami azt jelenti, hogy egy ilyen vizsgálat során azonnal kiderülnek a hangképzés funkcionális problémái, és azonnal korrigálhatóvá válnak. Így az énektechnika alapja nem pusztán teória és érzet, hanem orvosi valóság, ami látható és kézzel fogható.

G.: *Addig azonban még sok-sok énekelnivalója van... Idén már volt Melinda, Szilágyi Erzsébet, Elvira A puritánokban,*

VIOLETTA, MELINDA ÉS AZ ÉJ KIRÁLYNŐJE

A drámai koloratúrszoprán Budapesten született 1973-ban, s tanulmányait magánúton, Schultz Katalin irányításával kezdte. A Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola Tanárképző Intézetének magánének szakán szerzett diplomát, majd a debreceni Csokonai Színház tagja lett. Emellett énekelt Szegeden, Szolnokon, s a Budapesti Operett Színházban is. Már ezekben az években olyan szerepekben lépett pódiumra, mint a Falstaff Annuskája, a Figaro házasságának Grófnéja vagy A varázsfuvola Éj királynője.

Számos nemzetközi énekversenyen szerepelt sikerrel, s 2002-ben a Magyar Állami Operaház magánénekesnője lett. Olyan hősnökkel bővült a repertoárja, mint Donna Anna, Konstanze, Violetta, Melinda vagy Szilágyi Erzsébet, s egyre több külföldi pódiumon (Pozsony, Kolozsvár, Ljubljana, Koppenhága, Brno, Kassa, Zágráb, Amszterdam, Hága, Weimar, Linz, Savonlinna) szerepelt sikerrel.

Rendszeresen énekel koncerteken is, a hangversenyrepertoárja Mozarttól és Händeltől egészen a kortárs zenéig ível. A Hunnia Records kiadásában jelent meg 2009-ben Liszt-dalokból válogató lemeze, amelyet Fonogram-díjra jelöltek. A Liszt-díjat 2010-ben vehette át, 2012-ben pedig a Magyar Állami Operaház Kamaraénekesi címmel tüntette ki. A Bel Canto Reloaded című szóló-ária lemeze 2013-ban látott napvilágot, Dinyés Dániel vezényletével. Az albumon az Anna Bolena, A puritánok és Verdi Macbethjének részletei kaptak helyet.

s az Operaházban meglesz a Lucia utáni második premierje is, *A hugenották*.

K. K.: Szegeden pedig az Ernaniiban énekelhetek. A jövő évadom tényleg megint olyan lesz, amit az ember csak kívánhat magának. De ez már a huszonnegyedik évem lesz a pályán, s bár ismerek példákat arra, hogy ezeket a szerepeket valaki 65 éves koráig énekelte, valahogy én nem látom magam már annyi idősen ezekkel a szerepekkel a színpadon. Bízom abban, hogy mindig megtalálom majd magamnak a megfelelő művészi feladatot.

G.: *Most is izgalmasakat választ, hiszen részt vett a Katona József Színház operameséiben, szerepelt a „Lautrec táncolni fog”-ban, szívesen lép fel különleges színrevitelekben.*

K. K.: Mindig nyitott és bevállalós voltam. Jó rendezővel dolgozni számomra óriási inspirációt jelent, örömmel próbálom ki magam rendhagyó feladatokban, nagy a teherbíró képességem. A bravúréneklésnél ugyanis az embernek olyan reflexeket kell beépítenie a testébe, amelyek minden körülmények között működnek. Így ha egy rendező vagy karmester szokatlan ötletet vet fel, mindig arra törekszem, hogy a lehető legjobban megoldjam. A Katonában egy szezon alatt tizenhárom alkalommal énekeltem a Cosit, hatalmas fejlődési lehetőséget jelentett ennyi előadás. Különösen azért, mert nem a standard operabájos közönség váltott rá jegyet, így sokat lehetett építkezni az elemi erejű reakcióikból. Színészek is részt vettek az előadásban, mikrotársulat alakult ki, és ez a fajta színészi munka engem mindennél jobban érdekel. Fontos hatással van a nagyszínpadi szerepeimre is.

G.: *A különleges kalandok pedig férjének, Dinyés Dánielnek is köszönhetők, hiszen vele kezdték például a Katonában az operabeavatókat.*

K. K.: Dani részben az én inspirációmra lett karmester, korábban zongorakísérőként és zeneszerzőként tevékenykedett. Rengeteget kamaráztunk a kezdetektől fogva, ezért egymás művészi életének ugyancsak részeseivé váltunk. Nagyon sokat köszönhetek neki, hiszen sok-sok éve foglalkozik velem, ő a „külső fülem” is. Azon dolgozunk, hogy állandóan előre lépjek.

G.: *S hogy jó úton jár, talán az is jelzi, hogy tavaly az Ágai Karola-Szendrey-Karper László Emlékéremmel is kitüntették.*

K. K.: Fontos és jól eső elismerés, különösen azért, mert Karolát ismertem, segített felkészülni Melinda szerepére. Örök bánatom, hogy nem merem neki énekelni. A példaképeim közé tartozik, igazi királynői tartással rendelkező énekesnő volt, aki az öt évtizedes csapások ellenére megőrizte az életörömet, és nagyon jó kisugárással bírt. Ehhez szeretnék én is felnőni, mert a keserűség egy idő után nyomott hagy a hangon, a közönség pedig, ha jegyet vált egy előadásra, élményt akar kapni, nem a magánember problémáira kíváncsi.

G.: *E téren is büszke lehet, hiszen komoly rajongótáborral bír, amelynek tagjai követik mindenhol.*

Fotó: Kaya Woytynowska

Melinda örülési jelenete a Bánk bánból

K. K.: A visszajelzések nagyon ösztönzik és inspirálják az embert, ahogy a taps milyensége is. Tudom milyen az átlagos fogadtatás – ez volt jellemző a pályám első tíz évére –, és arra is pontosan emlékszem, amikor élhettem át először az első személyes sikeremet Melindaként. A mai világban pedig nagyon értékelendő, hogy sokan az összes előadásomra eljönnek. Mindez persze hatalmas felelősséggel is jár, a rajongók minden hangot, kadenciát számon tartanak. De éppen ezért a kölcsönhatásért csináljuk ezt az egész művészetet. Érdekes, hogy Debrecenben énekeltem a pályám elején, és sebekkel távoztam, most pedig azt mesélte a pénztáros, hogy a Traviátámra nagy harc volt az utolsó jegyekért. Miattam viszik színre jövőre a Normát, ez nagyon jó érzés.

G.: *Hogyan képzeled a következő időszakot, mik a tervek?*

K. K.: Szeretnék több dalestet adni a férjemmel, sajnos ezekből a produkciókból elég kevés akad mostanában, s jó volna elkészíteni a bel canto-lemezem folytatását is, amelyre Rossini, Bellini, Verdi áriái kerülnének. S az Erkel-heroinákból is örömmel felvennék egy albumot. Az Operaházban jövőre tizenegy előadásom lesz. Ha összegzem az eddigi évtizedeket, úgy vélem, nem látványos karrier az enyém, de nagyon gazdag. Ami nem akkora baj, mert engem mindig is a munka vonzott. A zenéből, az éneklésből nyertem folyton energiát, ami átsegített a különböző nehézségeken. Olyannyira, hogy a férjem azt szokta mondani: ha nem lenne ellenszél, Te eldőlnél. Annak idején nem képzeltem, hogy több mint két évtized után érem majd el a legnagyobb sikeremet, s hogy majd ekkor kelthetem életre egymásután a kedvenc hősnőimet. Ám számomra is váratlanul ezek alatt az évek alatt teljességgel megőriztem az energiáim és a kíváncsiságom, ami állandóan új és új utakra hajt.

Moldva-parti esték: klasszikusok és modernek

Bár rekonstrukció miatt 2018 szeptemberéig bezárták az Állami Operaházat, a cseh főváros törzsközönsége és a Prágát nagy tömegben látogató turisták a többi játszóhelynek köszönhetően így sem maradnak jó színvonalú operaprogramok híján. Még Plácido Domingo érkezését is beharangozták, akit ugyan „csak” dirigálni hívtak, de Joyce Di Donato és Pretty Yende például már teljes hangi fegyverzetben érkeznek. Az 1883-ban megnyitott elegáns Nemzeti Színház, a patinás Estates Színház (ahol 1787 októberében maga Mozart dirigálta a Don Giovanni világpremierjét), de a Karlín Zenés Színház és a közvetlenül a Nemzeti Színház mellett megépített, annál éppen száz évvel fiatalabb New Stage (Új Színpad) egyaránt kínál operaelőadásokat. Puccini Toscáját és a cseh Václav Kaslík Krakatit című modern darabját a Moldva parti Nemzetiben, egy másik kortárs operát, Jiri Kaderábek No Man-jét az Új Színpadon, Verdi Rigolettóját pedig a centrumtól távolabb fekvő Karlínban néztem meg.

◆ Lindner András / Prága

A szünetekben a Nemzeti Színház nézőtéri folyosóin bókászva felfigyeltem a falakon díszelő fényképtárlatra a múltbéli előadásokról, valamint egy friss fotószeriára is a kiváló szlovák lírai szopránról, Gabriela Benackováról, aki március végén töltötte be a hetvenet. Az is feltűnt, hogy Tomás Masaryknak, Csehszlovákia első elnökének, valamint a 2011-ben elhunyt cseh elnöknek, Václav Hávelnek is van mellszoba a házban. Több néző ráadásul fotóztatta is magát az ország történelmének jeles személyiségei előtt.

Revelációként hatott a Puccini-opera színrevitele, köszönhetően elsősorban Arnaud Bernard francia rendezőnek. Az általam látott számtalan Tosca rendezés közül is kiemelkedett

azzal az alapötlettel, hogy az egész cselekményt a jelenbe ülve egy kegyetlen rendőrállam gépezetét állította a középpontba. Ebben a rendezésben nem Tosca, nem is Cavaradossi, hanem egyértelműen a brutális rendőrfőnök, Scarpia lett a főfigura, a kulcs mindenhez.

Még mielőtt elkezdedne az előadás, a függöny nélküli nyílt színen a zenekar hangolása közben máris egy modern rendőrpalota (és nem a Palazzo Farnese) mozgalmas életébe csöppenünk. Buzgó nyomozókat, jelentéseiket az írógépen vadul pötyögtető írkokokat és a rendőrségen szemmel láthatóan jártasan mozgó spicliket látunk. Amikor azonban megszólal Puccini zenéje, mindez csak háttérnek marad, betolnak

Jelenet a Tosca prágai előadásából

ugyanis különböző díszletelemeket és minden templomná alakul. De végül is az opera első két felvonása ebben a rendőrpalotában indul, majd alakul át a librettóban megfogalmazott helyszínekké. Azért még a darab elején kihelelyeznek egy a cselekmény idejére és helyére utaló tablót is: eszerint 1923-ban, Rómában járunk.

A sekrestyés éppen egy flaska borral a kezében érkezik a színre, majd betoppan a festő Cavaradossi is és a jó képességű szlovák tenorista, Peter Berger pompás képáriával indít. A címszerepet egy Manon Lescautban korábban még Pesten is fellépő holland szoprán, Barbara Haveman alakítja; antréja hóféhér ruhában hatalmas virágcsokorral a kezében kifejezetten felvillanyozó üde látványként hatott. Tetszett a híres duett is, amelyben Berger sötétebb színezetű tenorja jól illeszkedett Haveman behízelt

gőn csengő, de az adott helyeken a megkívánt drámaisággal szóló szopránjához. Már az első pillanattól érezhető volt, hogy a szerep a kisujjában van az énekesnőnek, olyan elhíhető erővel állította elénk a rendkívül féltékeny erős alkatú szerelmes asszonyt, aki ha kell, bármire képes. A rendező már ebben a képből a naturalisztikus fogásokkal, például amikor előjön a kápolnában elrejtőző sebesült Angelotti, látjuk, ahogyan Cavaradossi gondosan ellátja sebeit.

Aztán még az első felvonás végén hirtelen visszaváltozik a szín, kitolják ugyanis a templomra utaló díszletelemeket és Scarpia a nagyáriáját már ismét a rendőrpalotában éneklő. Ez pedig azért is nagyszerű megoldás, mert így mód nyílik például arra is, hogy újra felbukkanjon a rendőrök által kihallgatásra becipelt sekrestyés, akiről nyilván azt gondolják, hogy ki tudnak szedni belőle valamit az időközben már a kerti kútban elrejtőző Angelottiról. A rendező mindeközben „rajta tartja a szemét” a nőfaló hírében álló, a gyengébb nemmel bátran erőszakoskodó rendőrfőnökön is. Például azt látjuk, ahogy betuszkol a szobájába egy rendőrségre berendelt fiatal lányt, hogy ott nyilván megpróbálja a magáévá tenni. Miközben ezt a vérszomjas, kegyetlen karaktert színészileg hihetően formálta meg az olasz Francesco Landolfi, hangjából sajnos hiányzott a kellő átütőerő.

Nyilván tartalékolt a következő felvonásra, ekkor ugyanis mintha kicserélték volna. Baritonja már a kellő drámai színezettel szól, és a hosszú jelenet végéig győzte a szükséges hangereővel is. Berger is megbirkózott a Vittoria, vittoria magasságaival, és Haveman is szépen formálta meg a Vissi d' arte áriát. Feltűnt, hogy a kínzókamrából egy mozgatható (kórházi?) ágyon tolták be a színre a végig hallgatag Cavaradossit, de éppúgy eredeti megoldásnak tűnt az is, hogy a Barnaud-féle felvonásvégi zárójelenetben a megszokotthoz képest Tosca nem a megterített asztalról vette magához észrevétlenül a gyilkossághoz használt kést, hanem elrejtve végig magánál tartotta, és a ruhája alól rántotta elő. Vagyis ebben a rendezői koncepcióban mintha készült volna az opera legdrámaibb nagyjelenetére! Aztán a szabaduláshoz remélt útlevelet sem

Václav Kaslík operája, a Krakatit (1961) Janáček és Stravinsky nyomdokain halad

a földön fekvő, már halott Scarpia kezéből csavarta ki, hanem az asztalt izgatottan feltúrva, a többi irat között találta meg.

Igazi vérfagyasztó náci módszerre, az elpusztítandó emberek auschwitzi szelekciójára hajazott a harmadik felvonás indítása, ahogyan az idilli pásztorének közben a rendőrök a foglyaiktól zabrált festményeket válogatták, mutatva balra vagy jobbra. Mindez viszont már az üres színpadon zajlott, ahová aztán egy nagy képen megfestve betolták az Ajnyalvárat. A levéláriát pedig egy kis bőröndből előszedett papírra fogalmazta a halálra ítélt festő. Amikor aztán Tosca rájön arra, hogy Scarpia becsapta és szerelmét nem vaktölténnyel lötték le, hanem valódival, a rendező még az öngyilkosságot is láttatni akarta: a zsinórpaddláról Toscaként a színpad mélyébe repített egy kaszkadőrt vagy talán egy ember nagyságú bábut? A zenekari árokban Andreas Sebastian Weiser a partitúra tökéletes ismeretével dirigálta az Állami Opera zenekart és fogta össze a teljes szereplőgárdát.

Az eredeti cseh nyelven – és hozzá angol feliratokkal – újítozták fel a Nemzeti Színházban Václav Kaslík (1917–1989), Karel Capek 1922-ben kiadott regényén és Otakar Vávra 1948-ban készült filmjén alapuló kétrészes modern operáját, amelynek premierje tulajdonképpen szinte egy időben volt a televízióban és egy színpadi produkcióban (Ostravában, 1961-ben). A prágai bemutatóra viszont csak öt évvel később, 1966-ban került sor. A mostani premier zenei megjelenítését a modern zenében különösen jártas Petr Kofron művészeti igazgató tartotta a kezében, a darabot pedig a cseh színházi és filmrendező, Alice Nellis állította színpadra, aki a mozgalmas, több szálon futó cselekményt végig élvezetesen tálalta, ezért ők ketten, valamint a prologusban az író, Capeket, majd az operában a főhős Prokop mérnök igényes szerepét mesterien megformáló tenorista, Josef Moravec voltak a siker első számú kovácsai. A tenor főszereplő mellett még kiemelkedett az énekesi gárdából két szoprán is, a kettős szerepekben Lucie Hájková (Olga és Anci), valamint Alžběta Poláčková (Vera és Princess).

Fotó: Patrik Borecký

A fiatal cseh komponista, Jiří Kadeřábek darabja, a No Man tragikus történet, de a zenében sok a játékoság is

Nellis egy maga által kreált keretbe foglalta a történetet. Az előjátékban az ifjú Capek meglátogat egy irodalmi szalont, ahol váratlanul találkozik egymással két érte epekedő féltékeny nőismerőse, és jelen van még a fiát szigorúan kezében tartani igyekvő mama is. A perpatvarba torkolló jelenet végén azután a szalon hirtelen eltűnik, és mi már az utcán egy eszméletét (és emlékezetét) vesztett embert látunk, aki viszont már nem Capek, hanem az opera főhőse, Prokop mérnök. Az irodalmi party szereplői pedig újra megjelennek, de már mint az opera alakjai. Olgából Anci, Verából Princess lesz.

A mostani premier műsorfűzetében olvasható Kaslik néhány gondolata: „meggyőződésem, hogy manapság mindenekelőtt szintetizálni szükséges azokat a kompozíciós elemeket, amelyeket az egyes jelentős zeneszerzők a század első felében felfedeztek és megalkottak. Az én törekvésem azonban semmiképpen sem a retrográd epigonizmus, hanem az intellektuális és formai komponensek egysúlyának megteremtése a klasszikus technikák szellemében a 20. század nyelvezetét használva.” A színházi impresszárióként és karmesterként egyaránt foglalkoztatott Kaslik operájában az európai modern zene két óriásának, Leos Janáčeknek, és Igor Stravinskynek a hatása érezhető talán a legerősebben. Előbbtől elsősorban a vokális deklamálás megformálásához kapott erős inspirációkat, például a tipikus rövid tömondatos felkiáltások gyakori váltakozásában, a frázisok, töredékek folyamatos ismétlésében megnyilvánuló kompozíciós technikában. Stravinsky ugyanakkor a hatalmas zenekari masszában, a kakofón zuhatagokban, az egyszerű motívumok erőteljes ismételtetésére alapozott ostinatókban, a ritmikai és harmóniai brutálisan extravagáns kísérletekben, illetve a neoklasszikus és jazzelemek mesteri vegyítésében van érezhetően jelen Kaslik zenéjében. A jazz önmagában is külön fejezet a Krakatitban, hiszen a zenekar nála a jazzbandektól is merít, ahol a klarinétok, szaxofonok, trombiták, a zongora és az ütős szekció jut jelentős szerephez, miközben a vonós csoport leginkább kamarajellegű. A jazz persze a bárjelenetekben és az ott elhangzó dalokban, de legerősebben mégis a Princess

zenei jellemzésében jut főszerephez. A darab zenei csúcspontja azonban így is Prokop és Anci rendkívül finom lírába ágyazva megkomponált duettje.

Az opera végül is a regény precízen megoldott dramatizált változata. Abban pedig végső soron arról van szó, hogy Prokop mérnök felfedez egy hatalmas pusztításra képes titokzatos robbanóanyagot, amit elnevez Krakatitnak. Álmában elárulja barátjának találmánya elkészítésének titkát, de amikor felébred, őt már nem találja. Elindul a keresésére és közben különféle szerelmes kalandokba keveredik, küzd egy ismeretlen lányért, és veszélyes találmánya titkáért. Eközben még az abszurd humor sem marad ki az operából, amikor Prokop például elmagyarázza, hogy „minden robban,

még a púderből is lehet robbanószerkezetet fabrikálni.” Az operában aztán fel is robban a titokzatos anyag, és a rendező az atombomba gomba alakú felhőjét is a színpadra vetítette. Vajon science-fiction-e ez a maga nemében egy egyszerű mérnökről és az ő nukleáris veszéllyel fenyegető robbanóanyagáról, illetve a veszélyes találmánnyal kapcsolatos felelősségről szóló írásmű? És besorolható-e Capek jól ismert háborúellenes utópiái közé, vagy inkább tekinthető egy anti-utópiás alkotásnak? – merül fel a kérdés. Tény, hogy Capek kifejezetten rossz állapotban volt, miközben a Krakatitot írta, az idő tájt éppen két fiatal nővel folytatott szerelmi kalandjai között vergődött, harcolt a szervezetét megtámadó súlyos Bechterew kórral, és folyamatosan lázalmok gyötörték. Ezek mind benne gyökereznek a regényben, filmben és így aztán az operában is. De a zárógondolat mindenütt mégiscsak békés, azt javasolják ugyanis Prokopnak, hogy legközelebb ne egy bombát fedezzen fel, hanem valamit, ami hasznos lehet az emberiségnek.

A 39 esztendőes cseh operaszerző, Jiří Kadeřábek alig nyolcvan percebe sűrített háromrészes miniooperája a No Man, amely címét Sztálin ördögi mondásából vette: „a halál minden problémát megold, ha nincsenek emberek, nincs semmi probléma”. A Nemzeti Színház megrendelésére készült darab premierje a New Stage kamaraszínházban volt, az előadást a zeneszerző vezényelte, a német Katharina Schmitt rendezte, és ő írta a librettót is hozzá. A történet Otakar Svec szobrászművész öngyilkosságba torkolló tragikus életéről, és utolsó grandiózus művének, a Prága fölött a Letnán magasodó hatalmas Sztálin-szobornak a sorsáról szól. A zenét a kis színpadon, illetve a nézőtér egyes soraiban helyet foglaló szólóénekesek, illetve a színpadi árokban elhelyezett kamarazenekar szolgáltatták élőben, a nagyzenekar, a vegyes- illetve gyermekkórus viszont hangfelvételtől szólt (ahogy a komponista fogalmazta: a szobor „jelenlévő hiányának” a metafórájaként). Mi, nézők pedig a színpadra kirakott székeken foglaltunk helyet szemben a valódi színházi nézőtérrel, amely fölé egy óriási vásznat helyeztek az opera autentikus történelmi és ar-

chív filmjelenetei számára. A mindent a feje tetejére állító elhelyezés is talán már a rendezés része volt, mert önmagában is utalt a sztori abszurditására.

A „dicsőséges Sztálint” megőrkítő szoborkompozíció elkészítésére 1949-ben írtak ki pályázatot, amelyre több mint hatvanan jelentkeztek. Svec is indult, de mindent megpróbált annak érdekében, nehogy nyerjen. Nyomasztotta ugyanis a feladat, érezte a hihetetlen súlyát. Mégis az ő tervét fogadták el, amely aztán totálisan tönkretette az életét. Az emlékmű építésének elkezdése ugyanis Svec életének a végét jelentette, a szobrász saját teremtményének lett az áldozata – magyarázta egy interjúban az opera rendezője. Folyton zaklatták, hogy változtasson az eredeti terven, a titkosrendőrség figyeltette, és a pénz sem volt elegendő az alkotáshoz. A történelmi események, Sztálin halála, a politikai fordulat pedig mindent megváltoztatott. 1953 márciusában, még mielőtt végleg elkészült volna a grandiózus mű, a „Generalissimus” meghalt, így amit ajándéknak szántak Sztálinnak, egyszerűen értelmét veszítette. Pedig a szobor 14 ezer tonna gránitot „fogyasztott el” és közel 500 munkanapon át 600 munkás dolgozott rajta. 1955 tavaszán, nem sokkal az ünnepélyes átadás előtt Svec öngyilkos lett, 1961 novemberében pedig kiadták az ukázt az emlékmű lerombolására.

A darab első része hagyományos operai formát mutat, sok benne a repetitív elem, és a játékosság, ahogyan például a különböző hangok egymásba fonódnak, de a zeneszerző érezhetően szívesen játszik a szobrász nevével, a Svec szóval is.

A második „felvonás” már vegyítisza elektroakusztikai kompozíció, audiovizuális installáció minden szöveg és drámai történet nélkül, utalva a szobor „csendes felrobbantására”, majd a záró rész laza keretében élő kamaraegyüttest alkotva a hangszeres zenészek csatlakoznak az énekesekhez a színpadon. Az énekes szólisták jól megbirkóztak korántsem könnyű szólamaikkal. Különösen tetszett a Svec feleségét megformáló mezzó, Sylva Cmugrová, valamint a tragikus főhőst alakító baritonista, Jakub Tolas.

A végére hagytam a Rigoletto karlini előadásának rövid ismertetését, mert számomra komoly csalódás volt. Karel Jernek unalmas rendezését ugyanis az sem menti, hogy mint megtudtam, utoljára tüzték műsorra. A félházas estén ráadásul a főszerepeket alakító énekesek is nem egyszer pongyolán énekeltek: sokat elmond, hogy a Monteronét megformáló Milos Horák apró szerepében szinte leénekelte kollégáit. A leggyengébb sajnós a vendégként érkező Rafael Alvarez mexikói tenorista volt mantuai herceggént, aki nem tévesztendő össze az azonos vezetéknevű neves tenorral. Ez a valaha jobb napokat is megélt középkorú énekes végig rutinból énekelt, és minden magas hangot a közönségnek feltűnően háttal fordítva próbált kipróbálni magából. Szomorú látványt nyújtott „Walter diákként” pocakos és nem éppen sudár természetével is. Tetszett viszont a Gildaként fellépő japán Yukiko Kinjo, de az ízlésesen megformált nagyária végén még ő is tévesztett. A címszerepben Miguelangelo Cavalcanti tulajdonképpen a vállán vitte a produkciót. ■

RUFUS WAINWRIGHT

2017. JÚNIUS 25.
VASÁRNAP 17.00
 KODÁLY KÖZPONT

AMERIKAI ÉNEKES,
 ZENÉSZ ÉS
 ZENESZERZŐ

ROLLING STONES MAGAZIN:
A LEGJOBB ALBUM!

STING 60 ÉS
 A CARNEGIE HALL

PANNON FILHARMONIKUSOK

„Jó Zemplénbe hazamenni”

Megyesi Schwartz Lúcia évről évre énekel a fesztiválon

Már akkor is fellépett a rendezvénysorozaton, amikor még Zempléni Művészeti Napoknak hívták, s számos nagyzenekari koncerten, kamarazenei esten, operaelőadáson énekelt. Megyesi Schwartz Lúcia közel két évtizede állandó résztvevője a fesztiválnak, s azt meséli, ezekben az augusztusi hetekben szinte már hazajár a zempléni városokba. Idén kedves Kodály- és Brahms-dalait adja elő, s egy könyvbemutató keretében virágénekeket is hallhatnak előadásában az érdeklődők.

◆ Réfi Zsuzsanna

forrás: Zempléni Fesztivál

Megyesi Schwartz Lúcia:
„Ilyenkor tényleg felvirágzik a vidék”

régi, kedves partneremmel, Bizják Dórával. Együtt végeztünk annak idején a Zeneakadémián, rengeteg közös koncerten muzsikáltunk már, s szinte azonos hűrra vagyunk hangolva. Együtt lélegzünk, azonosan gondolkodunk a frázisokról, hogy mikor, mit és hogyan formáljunk meg. A dalest helyszínének is nagyon örülök, hiszen az estnek augusztus 17-én, az Oremus Pincészet ad otthon, ahol mindig élmény a fellépés. Ilyenkor ugyanis Bacsó András, a birtok igazgatója virágba borítja a kúriát, igazi ünneppé változtatva az ott töltött órákat. Az előadást követően pedig borkóstolóra és beszélgetésre is sor kerül, s ezeket a találkozásokat is nagyon szeretem. Úgy gondolom, ezektől különleges igazán a zempléni rendezvény. Így az ott élőket is bevonjuk a programokba, s arra törekszünk mindig, hogy számukra is igazi eseménnyé, élményekkel teli időszakká váljon a fesztivál.”

„Mindig szívesen énekelem Kodály műveit – mondja Megyesi Schwartz Lúcia –, s most az évforduló remek apropót jelent egy dalest összeállításához. A régi kedvencek mellett szívesen foglalkozom új darabokkal, nemrég az Énekszó dalciklust tanultam, s a művek interpretálásában sokat segített Kodályné Péczely Sarolta is. Igazán autentikus tanácsokat kaptam tőle, akár csak a mesternőtől, Hamari Júliától, aki szintén kiválóan ismeri és tolmácsolta egykor a Kodály-repertoárt. Mivel idén nemcsak a magyar zeneszerzőre emlékezünk, hanem Brahmsra is, így koncertünkre az ő műveiből is választottunk néhányat

A fesztiváligazgató, Turjányi Miklós feleségeként Megyesi Schwartz Lúcia a programsorozat egész időszakát Zemplénben tölti, s ha nincs próbája, előadása, akkor minden produkcióba belehallgat. „Szinte minden évben fellépek a sorozatban, lassan már hűsz esztendeje. Annak idején énekeltem Prunyi Ilona zongorakíséretével a Rákóczi vár Lovag-termében, szerepeltem Bach-kantátákban az Erkel Ferenc Kamarazenekezzel Kassán és a piarista templomban, felléptem a Novák Tata rendezte Székely fonóban, s lehettem Carmen a disznókői Traktorgarázs előadásában, amelyet elmosott az eső, és ezt az összes egykori résztvevőjével máig emlegetjük. Rengeteget tanultam a Hollerung Gáborral közös produkciókból, a közismert Megérthető Zene koncertekből is. Tavaly pedig A sevillai borbély Rosinájának bőrébe bújhattam az új helyszínünkön, a Tokaj Fesztiválatlanban. Így most már, ahogy közeledik az augusztus, mindig azt érzem, jó lesz Zemplénbe hazamenni... Mert erre a fesztiválra már hazajárok. Az elmúlt esztendők alatt barátságok szövődtek, és mostanra ismerős arcok figyelnek a koncerteken. Zemplén sajátossága, hogy ide nem lehet egyetlen estére eljönni. S ez egyben az előnye is, hiszen más élményt ad néhány együtt töltött nap. Kialakult az állandó mag, amelynek tagjai élvezik a koncertek mellett a kirándulásokat, az esti jazz koncerteket, a gyerekprogramokat. Az itt élők számára is fontosak a rendhagyó, közösségi programok, a sváb tunki-party, a kávéuzsonna, a kómlóskai ruszin ételek kóstolója vagy a mádi zsinagógánál rendezett flódnizás. A négy város: Sárospatak, Sátoraljaújhely, Szerencs és Tokaj mellett a kisebb falvakat is bemutatja a sorozat. S ilyenkor tényleg felvirágzik a vidék. Azt hiszem, ez jelenti az egésznek a varázsát: a különleges programok, a lenyűgöző környezet, az izgalmas művészi élmények és az együtt töltött idő. Egyébként idén nemcsak dalesten énekelek, hanem egy könyvbemutató is. A tokaji borászok doyenjének, Dusóczky Tamás bácsinak jelenik meg életrajzi ihletésű könyve, amelynek bemutatójára virágénekekből válogatok. Ha ugyanis az ember jelen van a fesztiválon, akkor élvezetes, hogyha több produkcióban is szerepelhet. Aki pedig egyszer is eljött ide, akár előadóként vagy hallgatóságként, az biztos, hogy mindig visszavágyik...”

„Legnagyobb erősségiink: a jó hangulat”

Hollerung Gábor a zenekari akadémiáról és a koncertek tervezéséről

Klasszikus zenei programmal nyitják a fesztivált, különleges koncerttel tisztelegnek a Kodály-évforduló előtt, de nagyszabású ABBA-koncert is felhangzik Tokajban, s harmadik alkalommal várják a tanulmánygyó, fiatal muzikusokat. Hollerung Gábor művészeti vezető mesélt az idei, 26. Zempléni Fesztivál műsoráról.

☛ Réfi Zsuzsanna

Forrás: Gramofon archív

Hollerung Gábor – bécsi klasszikusoktól az ABBA-slágerrekig

„Imádom bécsi klasszikus zenét játszani, különösen a Dohnányi Zenekarral – mondja a dirigens –, mert szerintem az együttes egészen pazar módon muzsikál, és az összes olyan diszciplínával rendelkezik, ami ezeknek a daraboknak az előadásához szükséges. Ezt azért is tartom nagy szónak, mert Magyarországon a zenekari játék leggyengébb láncszemei közé tartozik a bécsi klasszikus művek megfelelő bemutatása. Örömmel vezényelem hát agusztus 11-én a nyitóestet, s a Rákóczi-vár udvarán Haydn C-dúr csellóversenyét és Beethoven VII. szimfóniáját adjuk elő, a szólistánk Szabó Ildikó. Egyébként be kell valljam, a műsorösszeállításoknál a magamfajta szerencsétlennek, aki folyton a pénzt számolja, sokszor praktikus szempontok szerint kell döntenie... Szerencsére ennél az estnél nem kellett anyagi okok miatt fájó kompromisszumot kötni, ráadásul ezzel a programmal a helyi közönségnek is örömet szerzünk, amelynek tagjai igénylik a klasszikus repertoárt.”

A fesztivál művészeti vezetője azt is hozzáteszi, ABBA-slágerekkel is várják az érdeklődőket, s ennek a nagyszabású, új műsornak a Tokaji Fesztiválatlanban lesz a bemutatója. Azon a helyszínen kerül színre a Magyar Nemzeti Táncegyüttes különleges darabja, A Tenkes kapitánya is.

A produkció a Rákóczi-szabadságharc korába kalauzol, alkotója Zsuráfszky Zoltán. A Liszt Ferenc Kamarazenekar idén Sátoraljaújhelyen muzsikál, hangversenyük Bach, Grieg, Boccherini és Händel műveiből válogat, az est szólistája Miklósa Erika. A zárókoncerten, 19-én pedig a Győri Filharmonikusokat látják vendégül, Berkes Kálmán vezényletével Haydn, Hummel, Dvorak műveit szólaltatják meg. A Megérthető zene sorozatában idén a Kodály-kórusművek kaptak helyet az Aurin Leánykarral, s ennek Hollerung Gábor azért is örül, mert kiválóan tartja Durányik László együttesét, s ezeket a női kórusra írt dalokat – mivel vegyeskari vezet – ritkán dirigálhatja. Pedig igazán komplexnek tartja Kodály életművét palestrinai hagyományával, romantikus harmóniavilágával, s népzenei ihletésű utalásaival, logikájával. Úgy véli, ezzel az előadással még többet, és sokkal szívhez szólóbb tudnivalókat is szerezhettek majd a jelenlévők Kodályról. Ahogy lényegi tudást szeretnének adni a nyári, zenekari akadémiájukon is, amelyet harmadszor rendeznek meg. „Arra törekszünk, hogy minden évben még többet tanuljanak a résztvevők, s hogy mindenki teljesértékű munkát tudjon végezni. Azok az ifjú muzikusok, akik pályájuk kezdeténél tartanak, sokat tudnak ezekből a foglalkozásokból profitálni. Hiszen világosan látniuk kell, hogy mire készülnek, mi a pályájuk végpontja. Nem Csajkovszkij-hegedűversenyeket fognak egész életükben játszani... S hogy mennyire sikeres ez a kezdeményezésünk, talán a növekvő érdeklődés mellett az is jelzi, hogy most már két olyan új zenekari tagunk is van, aki először az akadémián játszott a társulattal. Mindketten egyértelmű sikert arattak a próbajátékon. Nálunk ugyanis a meghallgatáson az az első, hogy zenekari állásokat kell előadni, nem pedig szólóművet. Mi ebben is mások vagyunk... Aki pedig már játszott az együttesrel, az teljesen másképp látja a világot, másképp viszonyul a muzsikáláshoz. Így nekünk is könnyebb eldöntenünk, hogy ki való közénk. Egyébként én az együttletben hiszek mélységesen. Abban, hogy az emberek munkája akkor válik igazán termékeny és örömtelivé, ha mindenki jó hangulatban teszi a dolgát. A Dohnányi Zenekar legnagyobb erőssége a nálunk uralkodó, felszabadult légkör, és ezt az akadémia hallgatói is hamar megtapasztalják. Idén Mozart és Haydn műveivel foglalkozunk, a zárókoncert pedig Vashegyi György vezényletével hangzik fel Tokajban, a Paulay Színházban.”

Summertime Sárospatakon

Gershwin művei vezették el a jazzhez, s az ő dalaival indult Karosi Júlia pályája, aki augusztus 16-án mutatja be a Várhatok még című estjét a Rákóczi-vár udvarán. A program, amelyben többek között az amerikai zeneszerző Summertime, The Man I Love, I Got Rhythm kezdetű darabjai is különleges és modern megszólalásban kaptak helyet, már a tavaly őszi bemutatón, a Zeneakadémián is nagy sikert aratott. Decemberben Londonban – ahol a fiatal énekesnő az egyik legrangosabb európai jazz klubban, a 606-ban szerepelt – szintén örömmel hallgatta a közönség. Bár zenészcsaládból származik – édesanyja Pászthy Júlia operaénekes, testvére Karosi Bálint orgonaművész –, Karosi Júlia először a bölcsészkaron szerzett diplomát, s utána jelentkezett a Zeneakadémia jazz-ének szakára. Már az első albuma is figyelemfelkeltő, markánsan egyéni hangú volt, amellyel a kritikusok elismerését is elnyerte. Sárospatakon az általa 2009-ben életre hívott együttessel, a Karosi Júlia Quartettel, valamint az RTQ vonósnégyessel koncertezik, s válogat az egyik legkedvesebb zeneszerzőjének dalaiból.

KAROSI JÚLIA

Forrás: Zempléni Fesztivál

Aranka, a takarítónő megzenésített meséi

Számos gyerekprogram vár a kicsikre az idei fesztiválon. Elsőként Malek Andrea és az Eszement Meseband produkcióját láthatják-hallhatják augusztus 12-én, Sárospatakon, a Makovecz téren. Az előadás főszereplője Aranka, a takarítónő, aki bejelenti, hogy a meghívott művész nő lemondta a fellépést, ezért helyette ő szórakoztatja a gyerekeket mesékkel, dalokkal. S a piros bevásárlókocsijából egyre másra kerülnek elő a vicces és tanulságos versek Lackfi Jánostól, Varró Dánieltől, Szabó T. Annától és Bartos Erikától. Egy nappal később is várják a gyerekeket: ekkor Bognár Szilviával és együttesével énekelhetnek, játszhatnak együtt a 37-es főút melletti Disznókő Szőlőbirtokon rendezendő Hegyalja Piacon, s ez a program augusztus 14-én is felhangzik Kőkapuban, ahová kisvannal érkeznek a kirándulók. Tolcsván, augusztus 17-én a Szelkiálto Együttes Bukfenc című műsorát élvezhetik a gyerekes családok, de a kínálatból a Bon-bon Matiné előadásai sem hiányoznak. Lukácsházi Győző közkedvelt műsorai 18-án a tarcali Agórán, egy nappal később pedig a sárospataki Makovecz téren kerülnek színre.

BOGNÁR SZILVIA

Ősbemutató és templomi koncert

Idén ünnepli 15. születésnapját a Bubnó Tamás által alapított **Szent Efrém Férfikar**. A társulat fő célja a bizánci rítusú keresztény világ vokális örökségének kutatása, bemutatása, népszerűsítése, s fontosnak tartják az európai kortárs zene új kompozícióinak megszólaltatását és a magyar férfikari hagyomány ápolását is. A kivételes hang adottságokkal és zenei képzettséggel rendelkező előadók két produkcióban is szerepelnek az idei Zempléni Fesztiválon. Baszkón, augusztus 18-án kirándulókoncerten énekelnek, ahol a görögkatolikus templomba várják a túrázókat. Egy nappal később pedig magyarországi ősbemutatónak tapsolhat a fesztivál közönsége. Konstantia Gourzi különleges alkotása, a Paharion 2015 októberében, a spanyolországi Burgosban, a Las Huelgas monostorban hangzott fel először. A mű előadásának, amely alcíme szerint 15 dialógus kelet és nyugat között, a sárospataki Bazilika Minor ad otthont.

Az összeállítást készítette: Réfi Zsuzsanna

Korhű stílus, szokatlan interpretációk

ÁBRAHÁM MÁRTA

Erős és színes artikuláció, frekvenciákban és felhangokban bővelkedő tónus jellemzi az Ábrahám Consort előadásmódját. Saját, korhű stílust kialakítva letisztult, maníroktól mentes hangzásra törekszenek. A társulatot Ábrahám Márta hegedűművész, a Zeneakadémia tanára és Schweigert György nagybőgő-violone művész alapította. Sajátos megközelítésük sokszor szokatlan interpretációkat, egyéni hangzásvilágot eredményez. Ebben az egyedi stílusban most Johann Sebastian Bach műveiből válogatnak, s az augusztus 17-én a sárospataki Református Kollégium Imatermében adott koncerttel a reformáció 500. évfordulója előtt is tisztelgnek. Szólistájuk a a Baltikum legrangosabb operaversenyén, az észtországi Pärnuban rendezett Klaudia Taev Énekversenyen harmadik helyezést elért kiváló ifjú szoprán, Zemlényi Eszter lesz.

Esti jazz a Fugatóval

Komolyzenei igényesség, világszenei frissesség, a jazz szabadsága és a rock ereje. A Fugato Orchestra a hazai zeneélet egyik legérdekesebb összeállítású együttese. A háromszoros Fringe-közönségdíjas társulat a hazai könnyűzenei élet egyik legsokoldalúbb formációja. A 14 tagú együttes vezetője Alpár Balázs, aki a Műpa és Klasszik Rádió hangarculatá-

FUGATO ORCHESTRA

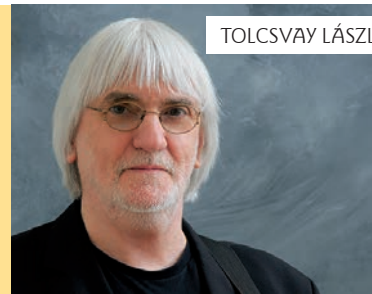
Anya és lánya flamenco-estje

Pirók Zsófia kapcsolata a flamencóval korán elkezdődött, hiszen egyéves volt, amikor édesanyja, Lippai Andrea megismerte és megszerette ezt a különleges műfajt. Ő korábban a Győri Balett magántáncosakét kezdte pályafutását, majd balettmester lett, s ekkor találkozott a flamencóval. Külföldön szerzett tudását leánya, aki édesanyja együttesében nőtt fel, viszi tovább. Zsófi a flamenco őshazájában, Andalúziában, a sevillai Conservatorio Professional de Danza flamenco szakán szerzett diplomát, s szintén ebben a művészeti ágban tevékenykedik, táncosként és koreográfusként. Tavaly át is vehette az évad legjobb pályakezdő táncművésze díjat. Közös estjük, a Melodikaleidoscope egy színes, táncos utazás. Anya és lánya előadását, amelyen a Melodika projekt kiváló zenészei közreműködnek, augusztus 18-án Erdőbényén, a Magita Hotel vacsoraestjén láthatják az érdeklődők.

nak tervezése mellett számos film- és reklámzenével is bizonyította tehetségét. A Fugato Orchestra mindig különleges programokkal lép pódiumra. A Hibrid harmóniák – amelyben Tátrai Tibor muzsikál velük – vegyíti a barokk kor zenei elemeit a mai modern stílusokkal. Ha ezt Bach hallaná... című estjük pedig azt vizsgálja, hogy hogyan él tovább Bach művészetének üzenete a modern korban, s ennek a koncertműsornak Tompos Kátya lesz a szólistája. Repertoárjukon emellett szimfonikus átiratok, saját feldolgozások is szerepelnek. Az együttes a fesztivál zárónapján, augusztus 19-én, az Esti jazz sorozatában muzsikál Sárospatakon, a Makovecz téren.

Rákóczi eltűnt szíve

Hét tételből álló, népzenei inspirációjú, különös hangzású művet komponált Tolcsvay László. A Rákóczi fantázia alap gondolata, hogy II. Rákóczi Ferenc végrendelete szerint halála után szívét egy Párizs melletti kolostorba viszik, ami később eltűnik. Ezt az ereklyét keresi a zenei és költői fantázia tételeiben Comte de St. Germain, aki magáról azt állítja, a fejedelem fia... Az oratorikus mű magyar, francia és latin nyelven énekelt verseit Müller Péter Sziámi írta. A rendhagyó darab augusztus 17-én, Tolcsván, a Szabadtéri színpadon hangzik fel. Előadói: Sebestyén Márta, Tolcsvay László, Bartha Tibor, Borbély Mihály, Csurgai Attila, Födő Sándor és Móricz Mihály.

TOLCSVAY LÁSZLÓ

Bővebb információ és a fesztivál teljes programja: www.zemplenifesztival.hu

Fotó: Csibi Szilvia / Műpa

Wagner kamarazenei arca

Tizenegy esztendővel ezelőtt hangzott fel először a Műpában a Parsifal, s az idei Budapesti Wagner-napok ismét ezzel az operával, valamint a Ringgel és egy fiatalkori darabbal várja az érdeklődőket június 8–21. között. A rendezvénytársulat művészeti vezetőjét és karmesterét, Fischer Ádámot kérdeztük az idei programról és a további tervekről.

„Már akkor a Parsifalt képzeltük ide, amikor még éppen csak álltak a falak – idézi fel Fischer Ádám –, s látszódott az erkélyek helye. Wagner ugyanis leírta, hogy három, egymás fölötti szintre képzelni a kórust, s ezt egyetlen operaház sem tudja megvalósítani... A Parsifal a mi klasszikusunk, szeretném ha újra és újra szerepelne a programban. Az a célom ugyanis, hogy olyan műhely szülessen, működjön itt, ahol Wagner műveivel, az előadási stílusával foglalkozunk. A Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem lehetőséget ad arra, hogy másképp játsszuk Wagnert, mint ahogy bárhol máshol a világon felhangzanak a zenedrámái. Bayreuthban az jelenti a fejlődést, immár 120 esztendeje, hogy az újabb és újabb színrevitelekből megtartják mindazt, ami jó, a rossz pedig elvetik. Én azonban nem a Festspielhaus útját akarom követni. Ránk, a Budapesti Wagner-napokra jellemző megoldás a hely szellemének megfelelő, minimalista rendezés, és a produkciókkal ezt az egyediségünket kell hangsúlyozni. A pódium sajátossága mellett ugyanilyen lényeges szerepet kap a Műpa különleges akusztikája, hiszen

lehetőséget ad arra, hogy megmutassuk Wagner kamarazenei arcát. Ugyanis ezekben a zenedrámákban is lényeges, hogy az előadók: a muzsikusok és az énekesek egymásra figyeljenek, reagáljanak, s megmutassuk a zenében rejlő finomságokat. A Műpában nincs szükség akkora hangra, mint mondjuk a MET-ben, itt az intim és finom környezetnek köszönhetően lírai vocéval is el lehet énekelni drámai szerepeket. Szeretnék is néhány ilyen, megdöbbentő megoldást. Nincs szükség decibelcsúcsokra, s ezt nagyon jónak tartom.”

Idén nincs új rendezés, jövőre azonban biztos, hogy vagy új produkcióval vagy felújítással jelentkezik a fesztivál, s a folytatásban is mindig számíthatnak valami újdonságra az érdeklődők. Tervezték egyébként új Ringet is, de a Tetralógiánknak túl nagy a nemzetközi sikere, hatalmas iránta az érdeklődés. Az idei fesztivál is tartogat különlegességeket, hiszen olyan kiváló művészek érkeznek, mint Violeta Urmana, Gerhard Siegel vagy Anja Kampé, s először énekel nálunk Peter Seiffert. „Fontosnak tartom, hogy eljöjjenek a bayreuthi fellépők, az igazi Wagner-specialisták, s azt tapasztalom, hogy mindenki örömmel mond igent a budapesti felkérésre. Egyedül az hátráltat minket némileg, hogy nem tudunk annyi évre szerződni, amennyire ezekkel a sztárokkal kellene. S ahogy eddig is, a Rádiózenekar az előadások kísérője. Izgalmas kihívást jelent négy egymást követő este előadni a Ringet, s ezért is döntöttünk úgy, hogy inkább váltott szereposztással visszük színre. Azért idén nálunk is akad egy állandó szereplő, Iréne Theorin vállalta, hogy három este Brünnhildéként lép pódiumra, s most először éneklí végig a sorozatot. Fontosnak tartom, hogy egymást követő esteken szólaljon meg a mű, hiszen ezzel Wagner szándékát valósítjuk meg. Ez ugyanis egyetlen darab, négy estére elosztva, és ebben az előadásban lesz igazán élő” – mondja végül Fischer Ádám.

RIENZI – SZAKÉRTŐI ELŐADÁSBAN

Koncertszerű előadás is lesz az idei sorozatban, Wagner saját korának népszerű operája, a Rienzi hangzik fel június 19-én. Dirigense Sebastian Weigle, aki egyike a németországi Wagner-szakértőknek, s ő is bayreuthi tapasztalattal bír. A Rienzit is dirigálhatta már, egy izgalmas, új rendezésben, ami a Frankfurti Operaházban – ahol a főzeneigazgatói posztot látja el – került színre. Wagner egyik kortársa gunyorosan „Meyerbeer legjobb operájának” nevezte a Rienzit, ami már a bemutatón sikert aratott, napjainkban azonban ritkán kerül színre. Ezen az esten a Budapesti Wagner-napok sorozata új együttessel is bővül, hiszen a darab a Nemzeti Filharmonikus Zenekar és a Nemzeti Énekkar közreműködésével hangzik fel.

MAGYAR NEMZETI TÁNCGYÜTTES

MŰVÉSZETI VEZETŐ: ZSURÁFSZKY ZOLTÁN

A Tenkes kapitánya

2017. AUGUSZTUS 12. 20:00

FESZTIVÁLKATLAN – TOKAJ

Design: Lereh Péter Grafotól Studio | Foto: Váradi Levente Lumidance

„Mindent átfogó világnézet”

Kurtág-Ligeti kurzus növendékeknek és tanároknak

Tavaly Kurtág György 90. születésnapja előtt is tisztelegve rendezte meg először a Zeneakadémia a Kurtág-Ligeti Mesterkurzust, idén pedig workshopon vehetnek részt az érdeklődők július 17–21. között. Csalog Gábor, Kemenes András és Horváth Balázs – akáresak az elmúlt nyáron – várja a jelentkezőket; a zongora, kamarazene és zeneszerzés mellett klarinétot, esellót vagy akár cimbalmot is választhatnak a hallgatók.

Fotó: Zeneakadémia/Fazekas István

Kurtág György: Szállkák című kompozíciójának alaposan „igénybe vett” munkapéldánya

Kemenes András

„Idén bővült az oktatók sora – mondja Kemenes András –, és a jelentkezők számos hangszer közül választhatnak. Nekünk és a kamarazene tanszéknek fontos feladatunk, hogy minél nagyobb figyelmet irányítsunk Kurtág és Ligeti munkásságára. Éppen ezért arra törekedtünk, hogy a két zeneszerző műveinek a specialistái mellett azok is jöhessenek, és találjanak érdekes

részeket a programban, akik komponistaként nem játszanak olyan magas szinten hangszereken vagy azok, akik csak passzív hallgatóként ülnék végig a kurzusokat. Egyébként Kurtág Játékok című művét tanítottam már szinte az utcáról érkezett gyerekeknek is, hiszen ezek a darabok arról szólnak, hogyan viselkednek, milyen viszonyba kerülnek egymással a hangok. S a zeneszerző is úgy vélekedik, neki kell vágni bátran, a tévedéstől sem félve.... Öt napon keresztül szól idén nyáron is a zene, s a workshopra várjuk a növendékek mellett a pedagógusokat is, akik számára ezek a foglalkozások továbbképzést jelentenek.”

„Először 12 éves koromban találkoztam Kurtág Györggyel, amikor Kecskeméten, egy Kodály szemináriumon beszélt a Játékok című művéről” – idézi fel Kemenes András. „Ez azért is volt érdekes, hiszen a darab kottája csak hat évvel később látott napvilágot. Így elég korán megismertem a zeneszerzőt és a művét, s nem sokkal később személyesen

Gyuri bácsival is dolgozhattam, a négykezes darabokat pedig a feleségével, Kurtág Mártával adhattam elő. Kamarazene-re is Kurtág Györgyhez jártam, s ez nem csupán órákat, hanem egy mindent átfogó világnézetet, s szemléletet jelentett. Ott tanultam meg, hogy a minőség elengedhetetlenül fontos követelmény... Ahogy azt is, hogy komolyan kell venni a dolgokat. Nem sokkal utánam kezdett el ezekkel a művekkel foglalkozni Csalog Gábor, aki – az évek során – lemezre is vette mind a darabokat, s a zeneszerzővel ma is kapcsolatban áll. Sok éve foglalkozik nyaranként volt és jelenlegi növendékeivel Kurtág művészetével, s az utóbbi időben Vértesacsán gyűlnek össze, hogy elmélyüljenek ezekben a művekben. Úgy vélem, ez a sorozat is előképet jelentett a mostani workshophoz, akárcsak az, hogy Gáborral évtizedek óta tartunk közösen mesterkurzusokat. Legutóbb a Zeneiskolák Szövetségének a felkérésére jártuk az országot, hogy Bartók és Kurtág pedagógiai műveiről beszéljünk. Csalog Gáborral pedig gyakran tanítunk is együtt, ketten foglalkozunk a hallgatókkal. Így történt például a tavalyi kurzuson is, s elképzelhető, hogy idén ugyancsak ezt a metódust követjük. Hiszen miközben közösek az alapjaink, mindketten mások vagyunk, mást veszünk észre. Gábor nagyon szereti a költői hasonlatokat, én pedig inkább a pedagógiai vonatkozásokat tartom lényegesnek. De az mondandóról, az üzenetről teljesen ugyanúgy vélekedünk. Így amikor közösen foglalkozunk a hallgatókkal, akkor egymást kiegészítő igazságok hangzanak el játékról, kamarazeneről, Kurtágról. Aki mára már klasszikussá vált, miközben szerencsére még itt van közöttünk.”

Bővebb információ és az intézmény további programjai:
www.zeneakademia.hu

a **KORONÁS CUKOR** bemutatja:

8
KA
POS
FEST

Művészeti vezetők:
Baráti Kristóf & Várdai István

2017 / 08 / 13-19.
Kaposvár

www.kaposfest.hu

„Megmutatni a zenében rejlő táncot”

Ismét várja a Nemzetközi Bartók Szeminárium és Fesztivál a 20. és a 21. századi zene szerelmeseit Szombathelyen, július 8-15. között. Idén a rendezvény központi témája a tánc, ennek szellemében dolgoznak a kurzusokon, s születnek új művek. A nyitókoncert dirigense és a karmesterkurzus vezetője Vajda Gergely, aki rendszeresen vezényli Bartók műveit. Az Egyesült Államok és Magyarország között ingázó zeneszerző-karmestert kérdeztük.

Fotó: Vajda Tamás

Vajda Gergely: Fontosnak tartom, hogy a kurzusok professzorai koncerten is mutassák meg a tudásukat

„Fiatal klarinétosként, s aztán karmesterként is sokszor voltam növendék Szombathelyen” – meséli Vajda Gergely. „Néhány éve pedig professzorként is bemutatkozhattam, amikor Eötvös Péterrel és Kovalik Balázssal közösen csináltunk Kékszakállú-mesterkurzust. Az utóbbi időben már rendszeresen foglalkozom fiatalokkal, ezen a nyáron például a BMC-ben, az Eötvös Intézet karmester-kurzusán tanítok,

MESSIÁS AZ ESTERHÁZY-KASTÉLYBAN

33. alkalommal várja az érdeklődőket a Régi Zenei Napok sorozata, idén június 24-e és július 1-je között Fertőd-Eszterházan gyűlhetnek össze a historikus zene kedvelői. A mesterkurzusok fókuszában Händel Messiása áll, az előadók: Nicholas McGegan, Emma Kirby, Nicholas Clapton, Simon Standage és Alexis Kossenko. A záróesten is a Messiást hallgathatja meg a közönség a fertőszentmiklósi Szent Miklós-templomban, a Capella Savariával és a Purcell Kórusal, Nicholas McGegan vezényletével.

ismét Eötvös Péterrel. Mindig kérdés, hogy néhány nap mire elegendő, ezek a foglalkozások azonban célorientáltak, hiszen befejezésként ott a zárókoncert, így nekem azt kell elérnem, hogy akármi történik is, a tanítványok el tudják dirigálni a sokszor nem könnyű műsort. Két nap alatt általában kiderül, kinek mire van szüksége, s akkor a fősodor mellett erről is lehet konzultációkat tartani, erre én mindig nyitott vagyok. Sosem szabad azt mondani, hogy ezt ne csináld, mert nem jó, hanem azt kell megmutatni, hogy mit tegyen helyette. Azokat a megoldásokat tanítom, amelyeket megtaláltam magamnak az elmúlt lassan három év-tizedben.”

Izgalmas a szombathelyi fesztivál idei témája: a tánc áll a középpontban. „A tánc, a balett másfajta vezénylési technikát igényel, mint a koncertzene, hiszen a táncos nem áll meg a levegőben. Így a dirigálás során sokkal kevesebb az egyéni szabadság, jóval kiszámíthatóbban, biztosabban kell vezényelni. A fiatal karmestereknek is tanulniuk kell, hogy mi is a tánc, s hogyan működik, utána aztán másképpen nyúlunk minden más darabhoz is. Ehhez azonban először élesben is foglalkozni kell ilyen jellegű darabokkal...” Bár Vajda Gergely A fából faragott királyfit eddig csak koncertszerűen dirigálta, a Tavasz áldozatot már számos produkcióban adta elő, akárcsak A csodálatos mandarint. „Bartók műveit nagyon sokat vezénylem az utóbbi években. A Kékszakállú, a Négy zenekari darabot és a Cantata profanát Salzburgban, a Bécsi Filharmonikusok élén is dirigálhattam. Amikor felkértek a szombathelyi program összeállítására, rögtön a Fából faragottra gondoltam, hiszen a darab éppen száz éve született, jól illik hozzá Stravinsky alkotása, s a Bartók Szeminárium és Fesztivál fókuszában mindig a modern művek álltak. Ráadásul ezek a darabok elég vonzóak a fiatal dirigensek számára is. A zeneszerzés kurzust is úgy vezet Jenei Zoltán, hogy táncműveket komponálnak majd a résztvevők, amelyekre fiatal koreográfusok készítenek darabot, s azokat a Tellabor társulat elő is ad. Ezt a fajta közös alkotást szintén meg kell tanulni. A nyitókoncert programjában Bartók és Ravel kompozíciói mellett szerepel Jenei-mű is, az est szólistája pedig Balog József, aki a zongorakurzus vezetője. Fontosnak tartom, hogy a kurzusok professzorai is mutassák meg a tudásukat. Az embernek vásárra kell vinnie a bőrét, hogy aztán a növendékek higgyenek neki.”

Bővebb információ a Filharmonia Magyarország nyári rendezvényeiről: www.filharmonia.hu

**concerto
BUDAPEST**
zene szenvedéllyel

17
18

JEGYEK
JÚNIUS 6-TÓL
KAPHATÓK!

Keller András
zeneigazgató

www.concertobudapest.hu

Közösségépítés tánccal és a zenével

A tornateremben kisebb-nagyobb gyerekek gyülekeznek. Akad köztük, aki először van ilyen próbán, más pedig már a bennfentesek várakozásával mosolyog, hiszen harmadszor lesz résztvevője a Budapesti Fesztiválzenekar TérTáncKoncertjének. Amelyhez ma már tábor, és ettől az évtől kezdve hangszerkóstoló is tartozik. A produkiót június 10-én láthatják az érdeklődők a Hősök terén, a gyerekek zenés kalandja pedig nyári táborral folytatódik.

Pillanatkép az apátfalvi TérTáncKoncert próbájából

Áprilisban egy héten keresztül járta az országot a BFZ csapata Cserditől Apátfalvaig. Öt helyszínen próbálták a TérTáncKoncert idei résztvevőivel. A gyerekek január óta hetente gyakorolnak a júniusi fellépésre. Most nagyobb csoportokban is elpróbálhatták a koreográfiát, és találkozhattak több résztvevővel. Fischer Iván és a Fesztiválzenekar fő célja ugyanis az, hogy közösséget építsen, segítse a gyerekek közötti kapcsolatok kialakulását. Az eltelt három esztendő alatt már születtek is barátságok, az ország különböző részeiben lakó gyerekek tartják egymással a kapcsolatot, s örömmel készülnek a találkozásra.

Az áprilisi próbák is először játékos, kreatív, közösségépítő feladatokkal indulnak, amelyet a DIA, azaz a Demokratikus Ifjúságért Alapítvány tagjai szerveznek. Majd amikor már mindenki kicsit feloldódott, akkor veszi kezdetét a táncpróba a koreográfus, Vári Bertalan irányításával. Amikor pedig már eleget gyakorolták a lépéseket és a mozdulatokat, egy félórás koncertet is meghallgathatnak a gyerekek a BFZ kamaraformációjának az előadásában. A közvetlen hangulatú zenehallgatást követően az érdeklődők akár kézbe is vehetik, ki is próbálhatják a hangszert. A foglalkozást közös uzsonna zárja, ami után a gyerekek már a következő találkozóról érdeklődnek.

Ez június 9-én lesz, hiszen a koncert előtt egy nappal már Budapestre utazik az összes fellépő, hogy a Csillebérci tá-

borban próbáljanak, gyakoroljanak, ismerkedjenek. Másnap pedig a Hősök terén, több ezer ember előtt, a Fesztiválzenekarral mutathatják be a közös előadást, ami a tánc, a zene mellett az elfogadásról, a hídépítésről szól. Életre szóló élményhez juttat hátrányos helyzetű gyerekeket, akik megismerik a zenét, a művészetet, részesei lehetnek egy rendhagyó előadásnak. A BFZ célja az, hogy a közösen töltött idő ne érjen véget a koncerttel, ezért nyárra négynapos tábor is rendez. Tavalay – kísérleti jelleggel, kisebb létszámmal – szerveztek már egy szintén négynapos programot Hollókőre, és mivel a kezdeményezés sikert aratott, idén még több gyereket várnak. A különböző közösségépítő játékok mellett természetesen a zenehallgatás sem

maradhat ki a nyári programból.

Az TérTáncKoncerthez kapcsolódó programok sorában újdonság az is, hogy idén márciusban a gyerekek részt vehetnek a fővárosban egy hangszerkóstoló foglalkozáson is. A BFZ művészei rendeztek egy minikoncertet, ami után a vállalkozó kedvűek az instrumentumokat ki is próbálhatták. Volt, aki ezt követően döntött úgy, zenét fog tanulni. Ezt a kezdeményezést szintén folytatni szeretné jövőre az együttes. S hogyan is vélekednek erről a gyerekek? „Aki nem vesz részt a TérTáncKoncerten, hatalmas élményt vesz el. Nem mindenkivel történik meg, hogy egy világhírű zenekar zenél neki” – mondja Sinoros-Szabó Sándor, 8. osztályos tanuló. „Érdekes érzés táncolni. Korábban kötelezően jártunk néptáncre, de ezt sokkal jobban élvezzük, mert modernebb. Nekem sokkal jobban tetszik a klasszikus zene, mint a népzene, néha hallgatok Mozartot is” – meséli Mátó Domonkos, 7. osztályos tanuló. Ők mindketten apátfalviak és a TérTáncKoncert gyereknagykövetei. Yanne Le Flohic pedig – aki a Budapesti Francia Iskolába jár – ezt emelte ki a produkció kapcsán: „Valahogy az volt az érzésem, amikor ilyen sokan egyszerre táncoltunk, hogy egy láthatatlan egység alakult ki közöttünk.”

A zenekar honlapja: www.bfz.hu

Grigorij Szokolov

Ránki Dezső

Jevgenyij Koroljov

Bogányi Gergely

MVM KONCERTEK

A Zongora

2017. április 5. (szerda), 19.30 óra, Zeneakadémia
– **Evgeni Koroliov – Bach-sorozat 2.**
2017. október 16. (hétfő), 19.30 óra, Zeneakadémia
– **Evgeni Koroliov – Bach-sorozat 3.**
2017. október 24. (kedd), 19.30 óra, Müpa – **Balázs János**
2017. november 6. (hétfő), 19.30 óra, Zeneakadémia – **Ránki Dezső**
2017. december 6. (szerda), 19.30 óra, Zeneakadémia – **Evgeni Koroliov**
– **Bach-sorozat 4.**
2017. december 12. (kedd), 19.30 óra, Müpa – **Andrew Tyson**

Müpa-bérlet – 2018

2018. január 26. (péntek), 19.30 óra – **Fazil Say**
2018. február 21. (szerda), 19.30 óra – **Arcadi Volodos**
2018. március 28. (szerda), 19.30 óra – **Grigory Sokolov**
2018. október 30. (kedd), 19.30 óra – **Ránki Dezső**
2018. november 19. (hétfő), 19.30 óra – **Bogányi Gergely**
2018. december 11. (kedd), 19.30 óra – **Piotr Anderszewski**
- Bérletárak (6 koncertre):** 42.000 – 36.000 – 30.000 – 24.000 – 21.000 – 18.000 Ft
- Jegyárak:** Szokolov: 14.000 – 12.000 – 9.000 – 7.000 – 6.000 – 5.000 Ft
- Volodosz: 12.000 – 10.000 – 8.000 – 6.000 – 5.000 – 4.000 Ft
- Fazil Say, Anderszewski, Bogányi, Ránki: 10.000 – 8.000 – 6.000 – 5.000 – 4.000 – 3.000 Ft

Zeneakadémia-bérlet – 2018

2018. január 7. (vasárnap), 19.30 óra – **Andrei Korobeinikov**
2018. január 17. (szerda), 19.30 óra – **Mitsuko Uchida**
2018. április 4. (szerda), 19.30 óra – **Vadym Kholodenko**
2018. április 25. (szerda), 19.30 óra – **Alexei Volodin**
2018. november 9. (péntek), 19.30 óra – **Boris Berezovsky**
2018. november 30. (péntek), 19.30 óra – **Várjon Dénes**
- Bérletárak (6 koncertre):** 40.000 – 33.000 – 26.000 – 20.000 – 16.500 – 13.000 Ft
- Jegyárak:** Uchida: 14.000 – 12.000 – 9.000 – 7.000 – 6.000 – 5.000 Ft
- Berezovszkij: 12.000 – 10.000 – 8.000 – 6.000 – 5.000 – 4.000 Ft
- Korobejnnyikov, Vologyin: 10.000 – 8.000 – 6.000 – 5.000 – 4.000 – 3.000 Ft
- Holodenko, Várjon: 8.000 – 6.000 – 5.000 – 4.000 – 3.000 – 2.000 Ft

Jegyek és bérletek vásárolhatók a Zeneakadémia jegypénztárában, megrendelhetők a jakobikoncertinfo@gmail.com e-mail-címen. Internetes jegyvásárlás: www.jakobikoncert.hu – a Jegyvásárlás és a Bérletvásárlás menüpontokban. Bővebb információ a www.azongora.hu honlapon.

A hangversenysorozat névadó szponzora:

Négy évszak Buenos Airesben és Budapesten

Három nyáresti hangversenyt ad a Pesti Vármegyeháza Díszudvarán a Concerto Budapest. Mozart, Beethoven, Vivaldi és Piazzolla klasszikusaiból állították össze a programot, amelyre június 22-én és 29-én, valamint július 6-án várják az érdeklődőket. A sorozatot záró koncerten különleges szerepkörben lép pódiumra a zenekar koncertmestere, Miranda Liu, aki lassan már egy esztendeje tölti be ezt a posztot. Vele beszélgettünk.

„Gyönyörű helyszín a Vármegyeháza udvara – mondja a hegedűművész –, ahol igazán jó hangulatúak az előadások. Izgalmas a műsor, hiszen az első koncerten például Berecz Mihály játssza Beethoven B-dúr zongoraversenyét, majd a Mozart-esten a Sinfonia concertante is felhangzik kiváló fúvósok előadásában, s mindkét est karmestere zeneigazgatónk, Keller András. A júliusi hangverseny szintén különleges, hiszen Környei Zsófiával ketten leszünk a koncertmesterek, s így játszunk el a Négy évszakot. Amikor az egyikünk szólózik, akkor a másik vezeti a zenekart, így különböző szerepkörökben is bemutatkozunk. Vivaldi h-moll négyesversenyét ugyancsak előadjuk Berentés Zsuzsannával és Tabányi Antallal, majd Piazzolla A négy évszak Buenos Airesben című műve zárja a hangversenyt. Érdekessége,

hogy eredetileg nem szólóhegedűre és kamarazenekarra komponálta, hanem népzene-együttesnek. Szórakoztató darab, amelynek akadnak közös, könnyen felismerhető témái Vivaldival.”

Miranda Liu idén tavasszal adta diplomakonzertjét a Zeneakadémián, korábban pedig a salzburgi Mozarteum hallgatója volt, és számos zenei versenyen szerepelt sikerrel. Lassan már egy esztendeje annak, hogy elnyerte a Concerto Budapest koncertmesteri posztját, s azt meséli, számára valóra vált álom, hogy egy ilyen együttesben töltheti be ezt a pozíciót. „Annak különösen örültem, hogy egyöntetű döntéssel választottak engem. Keller András az egyik mentorem volt a Zeneakadémián, így egy pillanatig sem gondolkodtam azon, hogy jelentkezzek-e a próbajátéokra. Korábban ugyanis rendszeresen jártam a zenekar koncertjeire, s hallgatóként is élveztem a játékokat. A koncertmester dönti el a vonást, az artikulációt, hangoltatja a zenekart. Fontos a biztos és szilárd technika is, hiszen egy együttes hatalmas műsorokat játszik, és előfordul, hogy a felkészüléshez csak nagyon kevés idő áll rendelkezésre. A koncertmester az, aki a karmester ötleteit és elképzeléseit konkrét zenei hangokra váltja, ezért lényeges, hogy jó intuícióval rendelkezzen. Vezetni kell a zenekart, de nem a pálcával, mint a karmester, hanem a vonójával. A koncertmesteri feladat mellett pedig igyekszem aktív maradni kamarazenei és szóló szerepkörben is, hiszen mindegyik feladat a zenéről, a fejlődésről szól. A szóló koncertek nagyban hozzájárulnak mind a zenei, mind a hangszeres fejlődésemhez, kiteljesítik zenészéletemet egy csodálatos repertoárral.”

Miranda hat évvel ezelőtt Ausztriában, egy nyári mesterkurzuson ismerkedett meg jelenlegi tanárával, Perényi Eszterrel, s nagyon jó kapcsolat alakult ki közöttünk. Miatta döntött úgy 2013-ban, hogy a Zeneakadémiára jön tanulni. „Azóta pedig nemcsak a Hubay Jenő-féle hegedűiskolába szerettem bele, hanem a magyar nyelvbe és kultúrába is. A Zeneakadémián kiemelkedő tanároktól tanulhattam. Szeretek magyar közönségnek játszani a magyar koncerttermekben, s Budapest számomra egy olyan város, amely pezsgő kulturális életével értékes lehetőséget nyújt a fiatal művészeknek. A Concertóban pedig imádom az állásomat, mert rengeteg alkalmat ad arra, hogy kiváló zenét játsszak a legmagasabb szinten, kiváló társaságban.”

Fotó: Camuto Petzke

Miranda Liu 2013 óta él Budapesten, megszerette a magyar nyelvet és kultúrát

A zenekar honlapja: www.concertobudapest.hu

KODÁLY ZOLTÁN
Budavári Te Deum
Psalmus Hungaricus

FEKETE GYULA
Csellóverseny

NYITÓKONCERT

ITZÉS TAMÁS – LANCZKOR GÁBOR

A LUTHEREK
ragtime-opera

Leonard Bernstein
CANDIDE
musical-operett

I MUSICI DI ROMA
hangverseny

OPERAFESTIVÁL

BARTOK PLUSZ
MISKOLC
2017
 június 16–25.
www.operafesztival.hu

MÁTYÁSSY SZABOLCS
SCÆVOLA
 OPERA

SHIGEAKI SAEGUSA
Ifjabb Butterfly
 opera

Gyöngyösi Levente
A MESTER ÉS MARGARITA
opera-musical, koncertszerű előadás

RUSSIAN CHAMBER PHILHARMONIC – SZENTPÉTERVÁR

Nora Friedrichs
 Mikhail Agafonov

HANGVERSENY

Gyöngyösi Levente új darabjáról, *A Mester és Margaritáról*

„Nem gondoltam, hogy egyszer csasztuskát komponálok”

Musical-operának nevezi és eddigi élete főművének tartja Gyöngyösi Levente új alkotását, *A Mester és Margaritát*, amely először a BartókPlusz Operafesztiválon hangzik fel, június 24-én. A monumentális művet a Budafoki Dohnányi Zenekar szólaltatja meg Hollerung Gábor vezényletével, és a későbbiekben az Erkel Színházban is színre kerül. Bulgakov regényéről és a kortárs kompozíciókról mesélt a zeneszerző.

„Nagyon jó kapcsolatban vagyok a Dohnányi Zenekarral, Hollerung Gábor időről időre szükségét érzi, hogy felkérjen egy-egy új darab megírására - mondja Gyöngyösi Levente -, én pedig mindig örömmel dolgozom velük. Négy évvel ezelőtt beszélgettünk, akkor került szóba, hogy valami nagyszabású művet szeretne, ami könnyűzenei vonulattal is rendelkezik, hiszen a zenekar sok hasonló jellegű kompozíciót is bemutat. Engem ez nagyon érdekelt, s akkor vettem fel *A Mester és Margarita* ötletét, ami gyerekkori könyv-szerelmem. A musical és a Bulgakov-regény párosításán azért gondolkodtam egy ideig... Gábor először elhűlt, de aztán neki is nagyon tetszett az elképzelés. A komponálásnak 2014-ben kezdtem neki. Monumentális darab született, kétszer hetvenöt perces opera-musical. Érdekes műfajkísérlet, amelyben könnyű- és kortárs zenét egyaránt találni. Régóta izgat a huszadik és a huszonegyedik század kapcsolata. Nagyon távol állnak egymástól az emberek gondolkodásában, s ez szerintem furcsa, és nincs is így jól. *A Mester és Margarita* opera, amelynek vannak könnyűzenei 'kilengései'. Arra törekedtem, hogy Bulgakov roppant komplex művének három lényegi szálát leegyszerűsítve bár, de megtartsam. Az első a harmincas évek Moszkvája. *A Mester és Margarita* szerelmét jelző zene a Mozart-operák világát idézi. Jellegetesen az én zeném, sok neoklasszikus elemmel. A harmadik szál pedig Pilátus és Jézus története, s ez a rész emlékeztet némileg a Jézus Krisztus Szupersztárra, könnyűzenés passió. A Sátán és a bandája összes megszólalása könnyűzene. Sőt, Woland áriája az Aerosmith egyik rockszámának a parafrázisa.

Miskolcon most koncertszerűen kerül színre a darab, s mivel orosz ihletésű mű, természetesen nagyszabású kórus-

Gyöngyösi Levente: a populárisabb zenei nyelv némileg oldja a regény komor hangulatát

részleteket is találni benne, amit a Cantemus Vegyeskar ad elő. A címszerepeket Sáfár Orsolya és Balczó Péter énekl, s az előadók között van Cser Krisztián, Kovács István is. S mivel a Dohnányi Zenekar muzikusai közül többen számos könnyűzenei formációban játszanak, így szinte 'házon belül' megoldható a rockzenekar, csupán billentyű- és gitárjátékosokat kellett külön felkérnünk. Szeretnénk, hogy mindenki minél többet megértsen ebből a bonyolult darab-ból, így magyarul feliratozzuk. Az előadás hármás koprodukció eredménye - a Dohnányi Zenekar, a Bartók Plusz Operafesztivál és a Magyar Állami Operaház közös rendezése -, így 2019. januárjában több alkalommal és már teljes színrevitelben láthatják az érdeklődők az Erkel Színházban. Úgy érzem, a regény komplexitását meg lehet őrizni, miközben a populárisabb zenei nyelv némileg oldja annak alapvetően komor hangulatát. A kortárs zene legfontosabb problémája ugyanis a nyelv. Ha szerzőként azt szeretném, hogy a hallgató értse azt, amit írok, hogy hasson rá, érzéseket váltson ki belőle, akkor meg kell próbálnom olyan zenei nyelven beszélni, amelyet megérthet. Engem igazán ez motivál. Talán ebben a formában még több emberhez jut el Bulgakov korszakalkotó műve, s bízom benne, hogy a közönség kitűnően fog szórakozni. A mű első tételében, amikor a Mestert, a fiatal, pályakezdő íróat kizárják a Szovjet Írószövetségből, a kórus egy valódi csasztuskát énekel, amelynek címe: Lesújt a nagy pöröly. Nem gondoltam, hogy egyszer majd tömegdalt fogok írni, de nagyon élveztem.”

Brit vendégkarmester a Miskolci Szimfonikusoknál

Változatos koncertek, budapesti fellépés és külföldi turné is szerepel a Miskolci Szimfonikus Zenekar következő szezonjában. Továbbra is a korábban már megkedvelt Tűzvarázs- és Hangforrás-bérletsorozatok várják az érdeklődőket, azonban jócskán akadnak újdonságok is. Fraktálzenét is előadnak, muzsikálnak a Théâtre des Champs-Élysées-ben, s a társulatnak egy állandó vendégkarmestere is lesz, a brit David Curtis személyében. Minderről a zenekar ügyvezetője, Szászné Pónuzs Krisztina mesélt a Gramofonnak.

„Nyáron is lesznek izgalmas fellépéseink, hiszen terveink szerint a Bartók Plusz Operafesztivál több produkciójában is muzsikálunk, majd sor kerül a hagyományos Promenádkoncertjeinkre. Szokatlan hangversenyünk is lesz, július 7-én a Hooligans együttessel játszunk a Generali Arénában, Miskolcon.” Az évadot már augusztus 20-án elkezdi a zenekar, egy ünnepi, szabadtéri koncerttel. Talaly akkora sikert arattak az edelényi L’Huillier-Coburg-kastélyban, hogy a közönség visszajelzései alapján már sorozattá bővítették a Kastély-szerenádkoncert programot. Szeptemberben pedig ismét ízelítőt kínálnak a szezon programjából az Aperitif koncerten. A bérletstruktúra a 2017/18-as évadban sem változik. A Tűzvarázs-sorozatban – a Kodály-émlékév jegyében – elhangzik majd a Galántai táncok és a Kállai kettős. Az október közepén induló Hangforrás-bérletben pedig kamaradarabok, ritkábban játszott művek kaptak helyet. Olyan vendégek lépnek fel a zenekarral, mint Fabrice Bollon, Medveczky Ádám, Cser Ádám, a szólisták között lesz Elek Szilvia, Herencsár Viktória, Oláh Vilmos, Onczay Csaba, Réti Balázs és Leon Bernsdorf is, aki 2016-ban a Liszt Ferenc Nemzetközi Zongoraversenyen harmadik helyezést ért el. Érkezik még a Kassai Filharmonikus Zenekar is Roman Janállal és Zbynek Müllerrel. Emellett a miskolci együttes idén is lehetőséget biztosít muzsikusainak a szólista szerepben történő bemutatkozásra.

Öt koncertet dirigál majd a szezonban első vendégkarmesterként David Curtis. A brit dirigens először tíz évvel ezelőtt vezényelhetett a miskolci együttest, s azóta is időről időre dolgozik a társulattal. David Curtis az Egyesült Királyság egyik legizgalmasabb, leginnovatívabb és legsikeresebb zenei formációjának, az Orchestra of the Swan zenekarnak a művészeti vezetője.

Folytatódnak az ifjúsági sorozataik is, a Hang-árban például két gimnázium kórusával koncerteznek, és ismét lesz összművészeti együttműködésük a Balázs Győző Református Gimnáziummal. A különleges feladatok közé tartozik

Az együttes nyáron szabadtéri koncertekkel is jelen lesz Miskolc kulturális életében

az a hangverseny is, amelyen a zene világnapja alkalmából, egyben a Kutatók Éjszakájához kapcsolódóan Holst Planéták című alkotása csendül majd fel, valamint egy ritkán hallható műből, Theo Verbey Fractal Symphony című darabjából mutatnak be részleteket, vetítéssel. A koncerten a fraktálok kapcsán matematikai rejtelmekbe is betekintést nyerhet a közönség egy matematikus végzettségű, brácsán is játszó doktorandusz jóvoltából.

A Miskolci Szimfonikusok októberben Nyíregyházán szerepelnek, Quentin Hindley karmesterrel adják elő Mozart Requiemjét, s ő vezényli majd az együttest a Cantemus Kórossal februárban, Párizsban is, a Théâtre des Champs-Élysées-ben, ahol Mozart Jupiter szimfóniáját is előadják. Többször fellépnek Budapesten is, ősszel a Müpában adnak hangversenyt, valamint részt vesznek a Filharmónia által szervezett Mesélő Muzsika programban. Szászné Pónuzs Krisztina kiemelte, hogy Miskolc Önkormányzata városi szinten jelentős béremelést hajtott végre, ami a zenekart is érintette, s lehetőséget biztosított néhány hangszer beszerzésére is. Mindezek fényében az előzőekhez képest kicsit bizakodóbban tekintenek a jövőbe.

A zenekar honlapja: www.mso.hu

A pécsi hangversenyteremnek köszönhetően új szintre került a zenélés

Bogányi Tibor, a Pannon Filharmonikusok vezető karmestere nagyon fontosnak tartja az előadók és a publikum közötti energiaáramlást, ahogyan azt is, hogy ez az „energy flow” működjön az együttműködő művészek körében. E szempontok alapján is igyekeztek Horváth Zsolt igazgatóval összeválogatni a következő szezon szólistáit, és ennek jegyében állították össze a pécsi, valamint a budapesti bérletes programokat.

Bogányi Tibor lendülettel vág neki hetedik pécsi szezonjának

„Tizenhárom esztendeje ad koncertsorozatot a Műpában a Pannon Filharmonikusok” – mondja a vezető karmester, aki immár hat éve tölti be az együttesnél ezt a posztot. „Úgy érzem, most már teljesen szabad kezünk van az összeállításában. Mivel a budapesti bérletben öt hangversenyen találkozunk velünk a közönség, így igazán rendhagyó programokat is előadhatunk. Ezért szinte mindig bátor műsorokkal érkezünk, s ez egyben az én védjegyem is. Nem szeretem ugyanis a csak hagyományos módon felépített esteket, ezért szokatlan párosításokkal, ritkán hallható darabokkal lépünk a közönség elé, és így jó hangulatú estek születnek. No meg kiváló szólistákkal, akikkel valóban remekül működik a kölcsönös energiaáramlás.”

„A budapesti sorozat nyitókoncertjének Benjamin Schmid lesz fellépője, a hegedűművész a szezonban az együttesünk rezidens szólistája. A szeptemberi esten szláv kaleidoszkópot mutatunk be Csajkovszkij, Dvořák, Kabalevszkij műveiből a vezényletemmel. A fővárosban szólistánk lesz még a testvérem, Bogányi Gergely, valamint Baráti Kristóf, Várdai István és Dejan Lazic is. S olyan dirigensek vezénylik majd az együttest, mint Cristian Mandeall vagy Vass András. Gilbert Varga szintén szerepel ebben a sorozatban, aki ugyancsak visszatérő, kedves vendégünk. Jó barátom, s hi-

hetetlen energiákkal bír ő maga is. Remekül illik az energy flow elnevezésű sorozatba. Nemcsak a Műpában mutatjuk be ezeket a programokat, hanem a Kodály Központban is. Pécsen a szezonban adott koncertjeink száma közel negyven, így az ottani műsorösszeállításban nincsen vezérfonal. Ilyen mennyiség mellett nehéz is lenne, ezért inkább tematikák köré rendezzük a hangversenyeket. Csodálatos a pécsi közönség, kulturált és igényes zenehallgatók, és éppen ezért hatalmas felelősséget is jelent, hogy milyen programmal lépünk eléjük” – folytatja az áttekintést Bogányi Tibor.

„Négy évvel ezelőtt vezettük be, hogy rezidens szólistát választunk a szezonra, s mindig arra törekszünk, hogy az adott darabnak, műfajnak a specialistáját hívjuk meg fellépőnek. Magyarország legizgalmas-

sabb művészei szerepelnek rendszeresen a Pannon Filharmonikusokkal, és egyre több rendhagyó tehetségű, külföldi előadó lép fel nálunk. Az évek során már sok olyan szólistát fedeztünk fel, akiket a Pannonnal adott koncertek után más hazai együttesek is örömmel hívtak muzsikálni. Természetesen a következő pécsi szezonban is lesznek különleges koncertek, hiszen folytatom a Bruckner-sorozatomat, az évadnyitó hangversenyen a IV. szimfóniáját adjuk elő. Az együttes számára fontos a város napi koncert is, szeptember 1-jén. Kocsis Zoltánra pedig egy hangversenyvel szeretnénk emlékezni: Richard Strauss Metamorfózisok, valamint Halál és megdicsőülés című darabjait adjuk elő november 6-án. A környékről is egyre nagyobb számban akadnak bérletvásárolóink, mert bensőséges atmoszférájával valóban különleges helyszín a Kodály Központ. Egy új nívó született a térségben, a hangversenyteremnek köszönhetően teljesen új szintre került a zenélés. S azért, hogy mi vagyunk a rezidens zenekar, és ebben az épületben éljük a mindennapjainkat, folyamatosan nagyon sokat tanul, fejlődik az együttes.”

A zenekar honlapja: www.pfz.hu

Fellépések a Dóm tértől az Operaszigetig

Forrás: Szegedi Szimfonikusok

Négy fesztiválon muzikál nyáron a Szegedi Szimfonikus Zenekar. Otthonuk mellett a Margitszigeten és Saint Helierben, az Operaszigeten is pódiumra lépnek, valamint az Armel bécsi sorozatából sem hiányozhat a magyar együttes. Ismét ajándék koncerttel kedveskednek otthoni közönségüknek, s már augusztus végén, a szegedi Dómban adott hangversennyel indítják a következő szezont. A társulat sűrű programjáról Gyüdi Sándor karmester, művészeti vezető mesélt.

„A nyár első napjaiban is folytatódnak még a koncertjeink – kortárs kompozíciókkal” – mondja a Szegedi Szimfonikus Zenekar vezető karmestere, művészeti vezetője. „Az Egyházzenei Hónap záróhangversenyén, június 10-én ugyanis Tóth Péter két esztendeje született oratóriumát, a Szent Gellértet dirigálom az Alsóvárosi templomban, Szélpál Szilveszter és a Vaszy Kórus közreműködésével. Három nappal később pedig a Kortárs Korzó sorozatában, a Korzó Zeneházban várjuk az érdeklődőket beszélgetős, muzikálós, ingyenes estre. Bánkői Gyula, Sári József és Madarász Iván alkotásai hangzanak fel a vezénylettemmel, s a program műsorvezetője Lukács házi Győző, együttesünk igazgatója lesz. Városunk hagyományos nyári programhelyszíne a Szegedi Szabadtéri Játékok, így természetes hogy zenekarunk ezen a fesztiválon is szerepel. Az idei programsorozat Tosca-produkcióját kísérik, amelynek címszerepét Rost Andrea énekli, rendezője pedig Bocskári László. A június 30-i és július 1-jei esteken az együttest Pál Tamás vezényli. S lesz a Dóm téren egy másik fellépésünk is: tizenötödször hirdetjük meg a fesztivállal közösen a zenekar Ajándék koncertjét. Idén mi is Kodály Zoltán előtt tisztelgünk, így az augusztus 24-i est első felében Pál Tamás dirigálja a komponista két zenekari darabját: a Galántai táncokat és a Fölszállott a pávát. Az előadás második fele pedig túllép a szokásos hangverseny-kereten: a jubileumát ünneplő Szegedi Kortárs Balett táncosai lépnek színpadra Juronics Tamás koreográfiájával, a Carmina

Buranával. Orff művét Keszei Bori, Szerekován János, Szélpál Szilveszter és a szegedi Vaszy Viktor Kórus közreműködésével adjuk elő, vezénylettemmel.”

Gyüdi Sándor emellett a nyári turnékról is beszámol, hiszen a zenekar a Szegedi Nemzeti Színház több produkciójával is vendégszerepel. „A Budapesti Nyári Fesztivál sorozatában tavaly nagy sikert aratott Andrew Lloyd Webber musicalje, az Evita, így ebben az évben ismét előadjuk a Juronics Tamás rendezte darabot, amelynek főszerepeit Radnay Csilla, Sándor Péter és Egyházi Géza énekli. Az idei Evita-előadások augusztus 11-én és 13-án kerülnek színre a Margitszigeti Szabadtéri Színpadon. De nemcsak Budapesten vendégszerepelünk, hanem Bécsben is, hiszen az Armel Nemzetközi Operafesztivál idén június 28-a és július 4-e között kerül színre a két fővárosban. A sorozat július 1-jei bécsi előadását, Donizetti Farsangi kalamajka, avagy A torok csütörtök című vígoperáját fogom dirigálni a MuTh Színházban. Az Armel Fesztivál különleges, új kezdeményezésében is részt veszünk, ami Jersey szigetén valósul meg, Operasziget elnevezéssel. Gounod Faust című operáját adjuk elő augusztus 20-án, a brit koronához tartozó, Franciaország partjainál fekvő sziget fővárosában, Saint Helierben. A szigetet ezen a hétfőgén programjaink töltik be, a nagy produkciók mellett ugyanis színpadra kerül a 2015-ös Armel Fesztiválon díjazott, Alföldi Róbert rendezte Varázsfuvolánk keresztmetszete is. Több szabadtéri helyszínen ugyancsak zenélünk, ráadásul mókás flash-mobokkal is meglepjük a közönséget. A nyár rövid lesz: első, talán már inkább őszinek számító fellépésünk augusztus 29-én várható, a szegedi Dómban.”

A zenekar honlapja: www.symph-szeged.hu

Kirándulókoncert és balettszvit

A nyári hónapokban is szüntelenül muzsikál a Duna Szimfonikus Zenekar, hiszen szombat esténként a Budapest Gálára várják az érdeklődőket, emellett nemzetközi karmesterkurzuson játszanak és zenekari hangversenyeken is pódiumra lépnek. Az következő szezonzuk pedig bővelkedik a megszokottól eltérő koncertekben és az izgalmas előadókban. A zenekar terveiről Szklenár Ferenc, az együttes művészeti vezetője számolt be a Gramofonnak.

A Duna Szimfonikusok együttese. Balra elől Szklenár Ferenc művészeti igazgató

„Évtizedes hagyományunkat követve nyáron is érdekes koncertekre várjuk a közönséget a Duna Palotában és a Vigadóban. Szombat esténként a Budapest Gálakon közkedvelt magyar művek hangzanak fel, a klasszikus, szimfonikus daraboktól az operetteken át egészen a cigányzenekari művekig terjed a program. Emellett két zenekari hangversenyen mutatkoznak be a tavalyi és az idei „Concerto Masterclass” kurzusunkon résztvevő, legjobb hangszerező szolistaik, akik népszerű versenyműveket adnak elő. A Muzsikál az erdő rendezvénysorozatában is szerepelünk, Gyöngyössomlyón hallhatják a zenekart azok, akik zenei élményekkel szeretnék összekötni a természetjárást. Augusztus végén pedig a nemzetközi karmesterkurzus zárókoncertjével búcsúztatjuk a nyarat.

Szeretnénk, ha a közönség kedvébe járhatnánk Őszi és Tavaszai béreltsorozatunk változatos és színes hangversenyeivel is. Tradícióinkhoz híven a hangversenylátogatói kéréseket figyelembe véve, gondosan igyekeztünk megtervezni a következő szezont. Műsoraink gerincét most is közönségkedvenc, népszerű klasszikus művek adják, de néhány különlegességet is becsempésztünk a programba. Fontos feladatunk a kortárs magyar zeneszerzők bemutatása. Kiválasztott műveik mind különlegesek, a zeneszerzők klasszikus alapokra építve gondolták újra mondanivalójukat, ami azt jelenti, hogy darabjaik nem rugaszkodnak el a zenei hagyományoktól, emiatt reményeink szerint sokak tetszését elnyerik. Könnyed és szórakoztató témákkal nyitjuk az évadot, hiszen két balettszvit, Farkas Ferenc: Furfangos diákok és Kocsák Tibor: Hófehérke és a hét törpe című darabja hangzik fel. A műsorban Wolf Péter Ba-rock divertimentója

és Musica seria című darabja alapozzák meg az egész őszi évad jó hangulatát. A magyar hangversenyt Deák András vezényli, szolista Balog József zongoraművész lesz.

Családi Matiné sorozatunk is folytatódik, a hangversenyekre szeretettel várjuk a família minden tagját. A vasárnap délelőtti, körülbelül egyórás, vidám műsorok során minden alkalommal képzeletbeli kirándulásra indulunk, kedvelt dallamok kíséretében. Velünk tarthat a közönség Európa számos fővárosába, s a mesés keletre. Sőt, sor kerül egy zenés múzeumi sétára is, ahol újdonságként a zenei élményt képekkel illusztráljuk. Az izgalmas utazásokat Zelinka Tamás szórakoztató beszámolóí kísérik. Az őszi szezonban emlékezünk meg Bogár István zeneszerzőről is, akit családi szálak is fűznek a zenekarhoz. Nemcsak nagyszerű zenepedagógiai műveket komponált, hanem értékes zenekari darabokat is ránk hagyott. A Concertino folkloricóban leánya Csáky-Bogár Rita, és koncertmesterünk Rudnyiczky Tatyjana lesznek a hegedű szolistaik. Bogár István Hellas című darabját fúvószenekari letétből Rebe Attila kürtművész kollégánk hangszerelte meg szimfonikus változattá, amely így bemutató lesz.

Az évek óta tartó nemzetközi karmesterkurzusainkon nem egyszer feltűnik olyan tehetséges fiatal karmester, akit örömmel hívunk meg egy-egy hangversenyre. Így vezényel majd nálunk egy Európában dolgozó, venezuelai születésű dirigens, Gerardo Estrada Martinez, aki természetesen hoz magával egy kis ízelítőt a venezuelai zenéből is.”

A zenekar honlapja: www.dunaszimfonikusok.hu

DOHNANYI ACADEMY

VI GADÓ

ZÁRÓHANGVERSENY

Dohnányi Akadémia Karmesterkurzus
2017. JÚLIUS 23. VASÁRNAP 19.30, PESTI VIGADÓ

A mesterkurzus vezetője: Hollerung Gábor

Bartók: III. zongoraverseny
Mozart: C-dúr "Jupiter" szimfónia K551
Brahms: I. szimfónia

A koncerten a mesterkurzus résztvevői vezényelnek.
Közreműködik a Budafoki Dohnányi Zenekar

Jegyek 1000 Ft-os egységáron kaphatók a jegy.hu oldalon, valamint
a Pesti Vigadó jegypénztárában (1051 Budapest, Vigadó tér 2.)

www.dohnanyiacademy.com

**FESZTIVÁL
AKADÉMIA**
Budapest

KAMARAZENEI FESZTIVÁL

Művészeti vezető **Kokas Katalin és Kelemen Barnabás**

A NAGY TALÁLKOZÁSOK HETE

2017. június 10-16.

Kiemelt helyszínek **Zeneakadémia / Pesti Vigadó**

Shlomo Mintz / Komlósi Ildikó / Mácsai Pál

Vilde Frang / Aleksey Semenenko / Alexandre Dimcevski
Maxim Rysanov / Atar Arad / Gareth Lubbe / Homoki Gábor
Andreas Brantelid / Mon-Puo Lee / Kokas Dóra / Fenyő László
Knut Erik Sundquist / Jonathan Cohen / José Gallardo / Shai Wosner
Balog József / Győri Noémi / Madaras Gergely / Thorsten Johanns
Nemes Balázs / Rácz Zoltán / Kelemen Kvartett / Söndörgő Együttes
Pál István „Szalonna” és Zenekara / ifj. Sárközi Lajos és Zenekara

fesztivalakademia.hu

ZENEAKADÉMIA

Csatazene és erotikus Boszorkány-muzsika

Készített már darabot a népzene mellett klasszikus művekre, rockzenére, operettre, kortárs kompozícióra, de szavalatra és két összeütött fa hangjára is. A Magyar Nemzeti Táncegyüttes és a Honvéd Együttes művészeti vezetője úgy véli, sokkal könnyebb a koreográfusnak kész zenére alkotnia, s az szintén lényeges, hogy az adott muzsika megfelelő tempójú legyen. Zsuráfszky Zoltánnal beszélgettünk.

„Mindig szükség van az adekvát zenére, anélkül nem megy a koreografálás. Langyos, rossz muzsikára, 'presszózenére' nehéz kitalálni valamit. Szerencsére én mindig kiváló zenék közül válogathattam, bár olykor előfordult az is, hogy átdolgozásra visszaadtam egy-egy részletet. A néptáncban dolgozó zeneszerzők, együttesek közül szinte mindenkivel készült már darabom annak ellenére, hogy a hivatásos együtteseknél nagyon későn lett része a mindennapi munkának az élőzene. Az már irigylésre méltó helyzetnek számított, ha a hivatásos együttesek próbáin népzenei játszó zenekarok muzsikáltak.

Fiatal táncosként már Sebő Ferenc kísért dorombjával egy tévés vetélkedőn. S amikor életre hívtam a Párhuzam nevű csoportomat – ami új táncos irányzatot mutatott, eltérőt az addig jellemző Mojszejev-stílustól –, a mi előadásainkat már népzenei együttesek kísérték, velük terjesztettük a táncművelést vidéken is. A Sebő együttes után a Muzsikással is sokat szerepeltünk, feleségem, Zsuzsika gyakran énekelt is velük. Csoóri Sanyi, Éri Péter számai meghatározó szerepet játszottak művészi munkámban. A zenekaraink sorába került aztán a Téka, majd az Ökrös Zenekar, de dolgoztam Nikola Parovval vagy a Kalyi Jaggal is. Jól ismertem a legkiválóbb cigányzenészeket, egy időben sokat jártunk le Nagyecsed környékére gyűjteni. A Gipsy Spirit elnevezésű amerikai turnénkat Balogh Kálmánnal, az ő Gipsy bandjével zeneltük végig. Rossa Lászlóval – aki később több koreográfiám zeneszerzője lett – Györgyfalvy Katalin próbatermében ismerkedtem meg 1971-ben, amikor fiatal táncosként a fővárosba kerültem, és ellátogattam a Vasas együtteshez. Rossa tanár úr verte ott a zongorát, nagyon jó, sűrű tempót játszva. Amikor 1991-ben a Budapest Táncegyüttes művészeti vezetője lettem, már rendszeresen szükség volt zeneszerzőre is, nem csupán zenei szerkesztőre. Ettől kezdve Rossától is kértem tematikus darabokat: először a mesedarabjaimhoz, aztán a Monarchia című estemhez, majd A Drakula utolsó táncához.

Kedves barátom, Kiss Ferenc különleges szerepet tölt be az életemben, sok kedves koreográfiám zeneszerzője. De válogattam kész darabokat a Kaláka együttestől is. Ezek közé

Zsuráfszky Zoltán: „Saját együttesem muzsikusait is arra sarkallom, hogy komponáljanak a darabjaimhoz”

tartozott például Huzella A walesi bárdokra írott műve, amelyhez koreográfiát készítettem. Idén, az Arany-év alkalmából ismét előadjuk június 26-án a Petőfi Irodalmi Múzeumban. A Tenkes kapitánya című darabom zenéjének Sebő Ferenc volt a szerzője, aki kiválóan ért a középkori ugrós táncokhoz, a Benyovszky pedig a Ghymes együttes dalaira született, majd a Dózsa táncjátékomhoz is Szarka Tamás írt zenét. Őt kértem meg, hogy a Boszorkány-jelenetnek komponáljon igazán erotikus muzsikát. Ennél a darabnál csatazenére is szükség volt, azt pedig Makó Peti, a Csík zenekar zenésze készítette. Ma már egyébként a saját együttesem muzsikusait is arra sarkallom, hogy komponáljanak a darabjaimhoz. Szabó Dániel írt zenét az új, Kiegyezés című előadáshoz, Papp István Gázsa pedig a Sárkány-meséhez.

Ha végignézem a repertoáromat, a klasszikus művek sem maradtak ki, hiszen koreografáltam Carmina Buránát, Bartók-művet, de Székely fonót, Hány Jánost vagy Bánk bán palotást is, de rockzenével is szintén szívesen dolgozom. Szeretem Szörényi Levente darabjait, koreografáltam az István, a királyt és az Árpád népét is. Mindegy klasszikus, rock vagy népzene – a lényeg: jó és jól táncolható zene legyen!”

A Honvéd Együttes honlapja: www.honvedart.hu

Opera, blues és jazz a kertben

Idén nyáron is fontos, már-már kihagyhatatlan programhelyszín lesz az Óbudai Társaskör kertje a zenebarátoknak. Június 28. és július 29. között ugyanis igazi műfaji kavalkáddal várják a közönséget. Felhangzik a Figaro házassága, hallgathatunk Seress Rezső szerzeményeket, klezmer-varázst és boogie-woogie bluest. Az előadásoknak köszönhetően képzeletbeli utazásra indulhatunk New Yorktól Bergenig, Japántól Rómán át Hispániáig.

A nyarat a Budapest Klezmer Band nyitja, a Jávi Ferenc vezette együttes közkedvelt számaival lép a közönség elé, egy napra rá pedig a Szent Efrém Férfikar invitálja tengerentúli utazásra az érdeklődőket, hiszen hangversenyükön New Yorkhoz köthető darabok hangzanak fel. Az első részben a Bubnó Tamás vezette kórus olyan zenészeket és zeneszerzőket idéz meg, akiknek életében, alkotásaiban központi szerepet játszott a Nagy Alma, így többek között Bernstein, Dvořák, Bartók és Steve Reich darabjait is eléneklik. A szünet után pedig amerikai slágerek szólalnak meg, kicsit másképp. Bobby McFerrin, Duke Ellington és John Williams kompozícióinak tapsolhat a publikum.

A tengerentúli slágerek mellett jelentős szerep jut a programban a magyar daloknak, hiszen több alkalommal is helyet kapott a nyári kínálatban a Dalok a Kisipából című Seress Rezső-est. Az előadás három esztendeje szerepel nagy sikerrel a Társaskör műsorán, felidézve azt a muzsikust, akinek vendégkönyvébe egyaránt dedikált Arturo Toscanini és Louis Armstrong. Seress dalai – akinek egyedi humora és keserű melankóliája a védjegyévé vált – fájdalmasan ismerősek. Az est szerkesztője, közreműködője Fesztbaum Béla, akit a Berki Sándor vezette Kék Duna Koncert Szalonzenekar kísér.

Utazásra hív ezen a nyáron Óbudán a Liszt Ferenc Kamarazenekar is, hiszen Grieg és Brahms darabjai mellett hangversenyükön felcsendül Wolf Péter Utazás című műve. A kompozíció tételei egy-egy tájat vagy várost, a színek kavalkádját varázsolják a hallgatók elé. A hegedűszólót megosztva játssza a zenekar három művésze: Hutás Gergely, Kovács Attila és Pintér Attila. A programban szerepel még japán legnépszerűbb zeneszerzőjének, Akutagawanak Triptique for String Orchestra című darabja. A kínálatban ezeken kívül is találhatunk komolyzenei koncerteket: a Budapesti Vonósok Vivaldi, Bach és Mendelssohn műveiből válogatnak, az Anima Musicae Kamarazenekar pedig az esti Róma harangjait idézi a kertbe a hangversenyüket indító Lisztmű, az Angelus hangjaival. Estjük műsorában, amelynek szólistája Varga Gábor klarinétművész, Fauré, Hidas Frigyes és Debussy kompozíciói is helyet kaptak.

Nem hiányozhat az óbudai kínálatból a jazz sem, Snétberger Ferenc legújabb, tavasszal megjelent Titok című lemezének

Forrás: Óbudai Társaskör

A Dalok a Kisipából című Seress Rezső-est a Társaskör egyik sikeres produkciója

anyagát adja elő fiával, Toni Snétbergerrel és Phil Donkinnal. A Hot Jazz Band pedig Ábrahám Pál 125 éves születésnapja előtt tiszteleg a My golden baby esttel. A komponista darbjainak egy másik produkcióban is tapsolhatnak az érdeklődők, a Kié vagy, mondd? című műsorban olyan slágerek csendülnek fel, mint a Lila akácok vagy a Hallo, baby, ezeken túl a programban még Eisemann-, Fényes- és Seress-dalok is akadnak. A dalokat Szávai Viktória és Adorjáni Bálint előadásában hallgathatjuk meg, zongorakísérőjük Nagy Szabolcs lesz.

Nyáresti boogie-woogie blues is vár az érdeklődőkre, a két remek muzsikust Dániel Balázs és Pribojszki Mátyás, valamint partnereik – Pleszkán Écska, Szász Ferenc és Gayer Ferenc – tolmácsolásában. A közel egy hónapos zenés kalandozás végén Hispániába is eljuthatunk, hiszen Sevilla közelébe, a narancsfák árnyékába kalauzolja el a publikumot az Opera a kertben című sorozat. A Figaro házasságát Fehér András állítja színpadra; Mozart operájának főszerepeit Szakács Ildikó, Sipos Marianna, Bánky Mátyás, Gaál Csaba énekli, az előadás zongorakísérője Holló Mariann.

*Az Óbudai Nyár keretében,
Óbuda-Békásmegyér Önkormányzata támogatásával*

Részletes program: www.obudaitarsaskor.hu

Tangó-, ragtime- és musical-opera

Kesselyák Gergely szerint az a népopera-koncepció, amelyet ő 2012-ben a Bartók Plusz Operafesztivál programjaként meghirdetett, talán az idei sorozatban teljesedik ki a leginkább. A június 16–25. között színre kerülő programban ugyanis jócskán akad olyan mű, amely szélesebb publikum érdeklődését keltheti fel. Miskolcon Gyöngyösi Levente musical-operája mellett Piazzolla-mű, Puccini-kompozícióra született parafrázis és ragtime-opera is felhangzik.

Shigeaki Saegusa alkotásában, az Ifjabb Butterflyban ismert Puccini-motívumok jelennek meg, s Cso-cso-szán fiáról szól

„A tavalyi Bartók-émlékév kapcsán – hosszú időt követően – végre ismét olyan költségvetésből gazdálkodhattunk, ami méltó a rendezvény kialakított híréhez – mondja a művészeti igazgató. „Ebből tényleg lehet műsört álmodni. A Bartók Plusz Operafesztivál 2016-ban visszakerült a megfelelő polcra. Az ideji büdzsé is magasabb a korábbi időszakénál, s az szintén örömteli, hogy most már végre biztonságosan tudunk tervezni, és ezáltal fejlődni évről évre. Az ideji programban Kodály előtt tisztelgünk, így színre kerül a Székely fonó, a nyitókoncerten pedig a Budavári Te Deum és a Psalmus Hungaricus. Azért erről a hangversenyről sem hiányozhat kortárs mű, Fekete Gyula erre az alkalomra komponált műve, a Csellóverseny ősbemutatóként hangzik fel.”

„Az ideji sorozat különlegessége, hogy a műfajok határait feszegetjük. Szükség van ugyanis a népopera, rá kell találnunk a megfelelő darabokra. Beszélgettem több komoly kortárs zeneszerzővel, s űk is, akik egy kifinomult ízlésvilágú, szűk rétegnek komponálnak, egyetértettek velem, hogy hiányoznak az olyan művek, mint amilyen Verdi korában a Traviata volt... Ami új és közérthető, ráadásul sokak érdeklődését felkelti. Úgy vélem, az operának újjá kell születnie. Régi vita, hogy a nagy, klasszikus műveket rágjuk-e újra rendhagyó színrevitelekkel vagy új operákra van szükség. Én ez utóbbi pártján állok. Nemes anyagot kell alkotni,

amit értenek az emberek, és mindez miért ne szólalhatna meg olyan hangszereken, amelyeket ma hallgatunk? Mozart is használta az akkoriban még könnyűzenei instrumentumnak számító klarinétot... A repertoárnak fejlődnie kell, s ezeket az új darabokat az emberek magukénak kell, hogy érezzék. Mi ezen dolgozunk” – mondta a Gramofonnak Kesselyák Gergely.

Ilyen népopera lehet Gyöngyösi Levente A Mester és Margarita című darabja (ld. cikkünket a 32. oldalon), amelyet ő operamusicalnek hív. Amikor először említette, hogy milyen darabot szeretne komponálni, Kesselyák már tudta, hogy ennek az alkotásnak Miskolcon van a helye. Annak is örül, hogy az ősbemutatót követően – igaz közel két év múlva – az Erkel Színházban is színre kerül. Lényeges ugyanis, hogy az új daraboknak le-

gyen utóéletük, ne csupán erre a miskolci hétre korlátozódjon a létezésük. „Szintén izgalmas a programunkban Bernstein Candide-ja, az operett-musical, vagy Piazzolla Maria de Buenos Aires című tangó-operája, de említhetem a swinget, bluest, gospelt és ragtime-ot is felvonultató Luthereket. Itt és Tamásnak, a Bohém Ragtime Jazz Band vezetőjének művében Martin Luther King élete jelenik meg, s felbukkan benne Luther Márton is. A legutóbbi operatíró verseny győztes darabját, a Scaevolát szintén meghallgathatják az érdeklődők. A harmadik megmérettetésen bizonyult a legjobbnak Mátyássy Szabolcs műve, amelyben most Rost Andrea is fellép, szép áriát komponált számára a szerző. Szeretem én magam is a darabot, jó zene, remekül felépített figurák jellemzik. Egy újabb út lehet a közkeletesség felé az, amit Shigeaki Saegusa követ, hiszen alkotásában, az Ifjabb Butterflyban ismert Puccini-motívumok jelennek meg, s Cso-cso-szán fiáról szól, akit katonaként Japánba vezényelnek a II. világháborúban. A rendhagyó darabok sorába tartozik még az a szimfonikus installáció is, amely 100 gramofon és ötven énekes előadásában hangzik fel, komponistája Girolamo Deraco, a címe pedig: Phone.”

A Miskolci Operafesztivál részletes programja:

www.operafesztival.hu

A portrait of Bócsa Ádám, a man with grey hair and a beard, smiling and wearing a dark blue suit jacket over a light blue shirt. He is positioned on the left side of the frame against a dark background.

#szeretnekahallgatók

Bócsa Ádám zenei stand-up

Minőségi élmény,
zeneszerető közönségnek!

2017 / 08 / 16 / 22:00

Kaposvár

Művészeti vezetők:
Baráti Kristóf & Várdai István

8
KA
POS
FEST

Fesztiválakadémia – másodszor

A koncertek mellett fókuszban a zenepedagógiai jellegű programok

Tavaly már az első Fesztiválakadémia is nagy sikert aratott, így idén az egyedülálló sorozat hosszabb időtartammal, több helyszínen és számos új rendezvényt várja az érdeklődőket június 10–16. között. A Kelemen Barnabás és Kokas Katalin által megálmodott, életre hívott fesztivál sztárokat, mesterkurzusokat, nemzetközi versenyt kínál, a lényeg azonban mindenben az együttműködés, az együttlét varázsa. Kelemen Barnabás Kossuth-díjas hegedűművészt kérdeztük a részletekről.

Foto: Vermes Tibor

Kelemen Barnabás hegedűművész

„Örülünk, hogy már a második évben sikerült bővítenünk a programjaink sorát, s hogy megrendezhetjük a Fehér Ilnáról elnevezett hegedűs seregszemlét” – mondja Kelemen Barnabás. „Ilyen korosztályos, nemzetközi megmérettetés a legfiatalabbak számára eddig nem létezett itthon. Katival pedig a saját tapasztalatunkból is tudjuk, mit jelent egy ilyen verseny, hiszen ezáltal a magyar diákok is kitekintést kapnak a külföldi mezőnyre. A verseny iránt nagy volt az érdeklődés, negyvennél több jelentkezőt választottunk, aki összemérheti tudását. Ugyanilyen lényegesnek tartom, hogy a Kodály Zoltán felkérésére, Dr. Kovács Géza által kidolgozott 'az egészséges zenész életmódprogramot' is kurzuson népszerűsítjük. Egyetemi tanárként sokszor tapasztalom, hányan érkeznek rossz beidegződésekkel, s akármilyen hatékony szeretnék velük dolgozni, a testtudatosság hiánya mindezt akadályozza. Fel szeretnénk hívni rá a figyelmet, az a célunk, hogy ezt a programot is fókuszba állítsuk. A pedagógusoknak nagyon hasznos lehet mindez, s őket a Halász Ferencről elnevezett, akkreditált pedagógus találkozóra/képzésre is várjuk.”

„Újdonság idén az is, hogy az amatőr muzikusokra is gondoltunk. A kamarazene üzenete ugyanis az, hogy aki szeret és tud játszani a hangszerén, az képes akár a legmagasabb szintű darabokat is előadni. Így a kedvtelésből zenélőket is

kurzusra várjuk, s a gyakorlást koncert koronázza meg a Pesti Vigadóban” – folytatja az áttekintést Kelemen Barnabás. „Azt szeretnénk, ha ez a hét a közös zenei élményekről szólna, s ebbe a közönséget is be kívánjuk vonni. Karvezetők segítségével a publikum is megtanul két Kodály-kórusművet, amelyeket a zárókoncerten együtt énekelhetnek az előadókkal. A Fesztiválakadémia közönsége nemcsak a hangversenyeket hallgathatja meg, hanem a próbákra is beülhet. A fesztiválunk lényege ugyanis az, hogy azokat a művészeket gyűjtse össze, akik képesek rá, hogy valóban együtt, egymásra rezonálva zenéljenek másokkal. A fesztivál lényege az együttlét, ezért is születhetnek olyan különleges kamarazenei összeállítások, amelyekkel máshol nem találkozni a világon. S az is hat az előadásokra, hogy a művészek nem egyetlen estére gyűlnek össze, hanem több alkalommal is együtt játszanak.

Válogatott társaság érkezik idén is, hiszen említhetem José Gallardót, Komlósi Ildikót, Rácz Zoltánt, Fenyő Lászlót vagy Maxim Rysanovot. A fesztivál alatt mindenki több arcát is megmutatja majd. Shlomo Mintz például fellép hegedűművészként, karmesterként, zeneszerzőként, mesterkurzust tart, irányítja a zsűri munkáját és kerekasztal-beszélgetésben is részt vesz.”

„Különlegesség az is, hogy a Széchenyi Fürdőben Händel Vízizenéjét hallgathatják meg az érdeklődők, akár a medencében ülve. Az ötletet Kati vetette fel, s nekem is azonnal megtetszett. A Zeneakadémia mellett pedig a Pesti Vigadóban is lesznek programok, annak a helyszínnek is kiváló a miliője. Kicsit nehezíti a tervezésünket, hogy az orgona átépítése a Zeneakadémián nemcsak az idei, hanem a jövő nyarunkat is befolyásolja. Nem tudni ugyanis, mikor kerül sor a hangszer hangolására, ezért mi is csak szeptemberben állíthatjuk össze a következő évi programunkat. Szeretnénk a Fesztiválakadémia időtartamát növelni, hiszen a növendékek számára az az ideális, ha két hétig dolgozhatnak a professzorokkal, ráadásul sokkal mélyebbre ható és életre szólóbb élmény számukra, ha nemcsak egy-két órát kapnak, hanem együtt is koncertezhetnek velük.”

A Fesztiválakadémia teljes programja: www.fesztivalakademia.hu

Zenei időutazás a Benczúr Kertben

Varázslatos kerttel várja nyártól kora őszig a Benczúr utcai palota az érdeklődőket. A magasba nyúló fák árnyékában újjászülett színpad rejtőzik, s a következő hónapokban számos izgalmas programot kínál. Zenes időutazással idézi fel a Magyar Posta 150 éves történetét, s operaáriáknak, swingszámoknak, kortárs tánecnak és zenének is tapsolhatnak az érdeklődők.

A hangulatos játszóhely korábban is otthont adott különböző zenei programoknak, most pedig felújítva fogadja a közönséget. A megnyitója is különlegesnek ígérkezik, hiszen június 24-én Nosztalgia koncert várja a publikumot, amelynek tagjai már ezen az első estén is időutazás részesei lehetnek. A Postás Zenekar ugyanis már a Millennium évében, 1896-ban megalakult egy negyvenfős együttesrel, s az ezt követő évtizedekben jelentős szereplőjévé vált a hazai zenei életnek. A nyitókoncerten a társulat egykori tagjaiból és zenesztársaikból álló zenekar lép pódiumra, karmesterük pedig Medveczky Ádám lesz, aki korábban tíz éven keresztül irányította az együttest. Az est két szólistája: Bazsinka Zsuzsanna és Berczelly István, s a programban olyan művek kaptak helyet, amelyeket a Postás Zenekar bérletvásárlói oly nagyon szerettek, s az előadásokon gyakorta hangzottak fel. Mivel ez az este egyben a Múzeumok Éjszakája is, így a hangverseny az erre szóló karszalaggal látogatható.

A Magyar Posta másfél évszázados jubileumának apropóján pedig Lőrinczy György, a Postakürt Alapítvány elnöke arra gondolt, hogy az eltelt negyedszázadokat az adott korszak jellegzetes zenei stílusával keltsék életre. A születésnap előtt így rendhagyó sorozattal tisztelegnek, s nemcsak az időben, hanem a különböző zenei stílusok között is kalandozhat a publikum június 28-a és szeptember 7-e között. A Posta születésének első időszaka a kiegyezéstől 1892-ig tart, mely egybe esik a Budapesti Operaház életre hívásával, ezért erre a korszakra operagála emlékeztet. Miklósa Erika estje a kor legnépszerűbb darabjaiból válogat, így Erkel, Verdi, Puccini szerzeményeit hallgathatják meg az érdeklődők az Óbudai Danubia Zenekar előadásában, Silló István vezényletével. A partnere Balczó Péter. A századforduló Magyarországot operettmelódiák idézik vissza, Kálmán, Lehár, Ábrahám, Szirmai és Huszka közkedvelt slágereit a Budapesti Operettszínház művészei, köztük Kalocsai Zsuzsa, Dolhai Attila és Kerényi Miklós Máté szólaltatja meg július 5-én. Az 1917-42 közé eső időszak már a swing aranykora, így Szulák Andrea, valamint Bársony Bálint és zenekara ad

A Benczúr Palota kertje színes műfaji palettával várja a zenebarátokat

koncertet július végén. George Gershwin, Cole Porter és Nat King Cole slágerei mellett felcsendülnek a brazil bossa nova híres darabjai, Antonio Carlos Jobim szerzeményei. A következő korszak a magyar népzeneről szól, amelyre Kodály, Bartók és Lajtha László gyűjtései nyomán irányult a figyelem. A népi dallamok a Muzsikás együttes néptáncos fűszerezett előadásában szólalnak meg augusztus 3-án, koncertjük szólistája Kacsó Hanga Borbála. A zenes időutazás újabb állomása a beat korszak. Az 1967-1992-es esztendő egyik legsikeresebb és legjelentősebb magyar rockegyüttese a Fonográf. A társulat alapítója és dalszerzője Tolcsvay László most kedvenc számait - köztük a Csak egy kék színű virágot vagy Az első villamost - az FG-4 fiatal muzsikusaival szólaltatja meg augusztus 24-én. A 21. századba a Forte Társulat estjével érkezünk. Horváth Csaba társulata Bartók Concertójára és V. vonósnégyesére koreografált táncjátéka zárja a sorozatot szeptember elején. Ezzel azonban még nem fejeződik be a jubileumok sora. Ötödik születésnapját ünnepli idén a Rózsavölgyi Szalon, s két produkciójukkal, az Amazonokkal és a Romance com-mal itt is bemutatkoznak. A helyszín ezekre az estekre Rózsavölgyi Kertté válik.

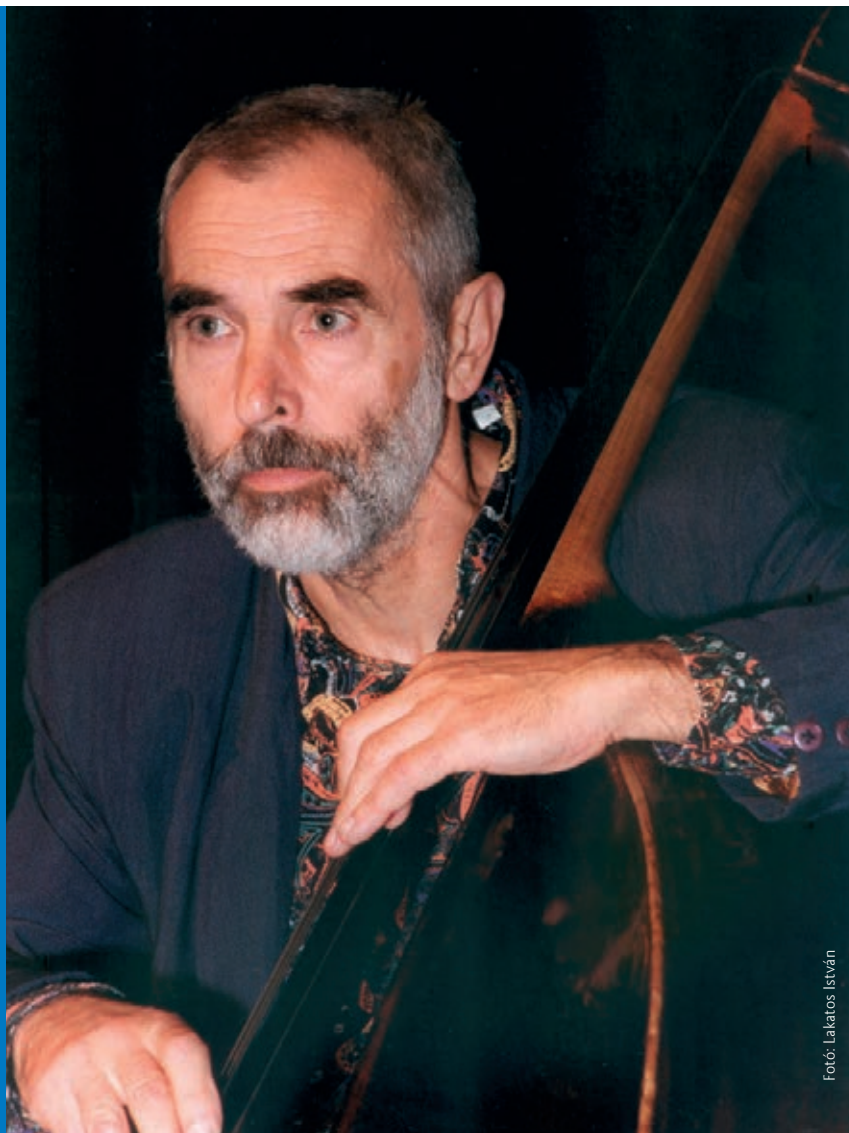
Bővebb információ a programokról: www.benczurkertiestek.hu

„A jazz az életem”

Beszélgetés a nyolevanéves Berkes Balázssal

Aligha van a hazai jazzmuzikusok és -rajongók táborában bárki is, aki ne találkozott volna a nagybőgős Berkes Balázs művészetével. Ma is aktív, pedig ott volt a modern magyar jazz bölesőjénél az 1950-es évek közepén, és végigjátszotta az azóta eltelt több mint hat évtizedet. Ez a szimpatikus, halk szavú személyiség szívesen mesélt sokszínű, változatos és gazdag zenei pályájáról, kedvenc muzikusairól, a zeneoktatás fortélyairól, érdekes passzióiról. Exkluzív születésnapi interjú a Gramofonban.

➤ Márton Attila

Fotó: Lakatos István

Gramofon: Felmenőid miatt egyértelműnek tűnt-e számodra a zenei pálya?

Berkes Balázs: Nem egészen. Igaz, hogy édesapám, dr. Berkes Kálmán neves klarinétművész-tanár volt, akinek klarinétiskoláját ma is használják – világviszonylatban is. A zene állandóan jelen volt családjunkban, hiszen apám rendszeresen kamarazenélt hivatásos és műkedvelő barátaival. Édesanyám a Villányi úti Szent Imre templom kórusában énekelt. Öten vagyunk testvérek, mindegyikünk tanult zenét. Kálmán fivérem folytatta az apai örökséget, mint klarinétművész és karmester negyedszázadig tevékenykedett Japánban, ma pedig a Győri Filharmonikusoknál művészeti vezető és karmester. Anikó hegedűtanár, zeneiskolai igazgatóhelyettesként ment nyugdíjba, Kati hárfát tanult és a

hanglemezgyárnál volt zenei rendező, Mária pedig egy nemzetközi zenekar brácsása a Kanári-szigeteken. Én viszont háromévi csellózást követően tinédzserként abbahagytam a zenetanulást és csak 18 évesen „tértem meg”. Jobban érdekelt a sport és nem is a zenei pályát választottam élethivatásul: állategészségügyi technikumot végeztem. Érdekes, hogy véletlenül akadt a kezembe egy vállalati „bulin” a bőgő, de ez a pillanat egész jövőmet eldöntötte. Lényegében a jazz vezetett vissza a klasszikus zenéhez is. 1957-ben felvettek a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola nagybőgő szakára, ahol 1962-ben végeztem. Ráérezve a zene varázsára szorgalmasan, és módszeresen tanultam, mégpedig Tibay Zoltán-nál, aki az Operaház legendás bőgőse volt. Jazzt persze abban az időben csak autodidakta módon lehetett elsajátítani.

Forrás: a művész archívuma

A fesztiválokon és stúdióban egyaránt otthonosan mozgó, sikeres zenész és konzervatóriumi tanár pályája zenitjén

G.: Kik voltak az első példaképeid?

B.B.: Külföldi jazzfelvételekhez úgyszólván szinte lehetetlen volt hozzájutni az 1950-es években, de még később sem volt könnyű. A kelet-európai országokban Willis Conover „Music USA” nevű rövidhullámú rádióadásait hallgatva jutottunk rengeteg jazz élményhez. Mindannyian az amerikai jazz bűvöletében éltünk, ez jelentette számunkra a szabadság érzetét. Első kedvenceim Percy Heath, a Modern Jazz Quartet bőgőse, a nálunk kevésbé ismert West Coast zenész, Leroy Vinnegar, majd a rendkívül sok formációban foglalkoztatott zseniális Paul Chambers voltak. Ugyancsak nagy hatással volt rám a korai időkben, a mára már szinte teljesen elfeledett Oscar Pettiford is, akit a „bőgősök Charlie Parkerének” tartottak. Érthető okokból azonban az első olyan bőgős, aki azt a sound-ot produkálta, amit én a Conover műsorok hallatán kerestem, egy itt fellépő belgrádi zenész, Bosko Vukosavjevic volt 1959-ben. Őt még a lakásomra is meghívtam, és zenész barátaimmal egy kis „workshop” keretében próbáltunk tanulni tőle. Még fotókat is készítettünk pengetés-technikájáról. Azt hiszem, hogy jogosan vagyok büszke arra, hogy ezt itthon én sajátítottam el és alkalmaztam elsőként.

Egyébként a kezdet kezdetén – úgy 1955 körül – pesti „jazzfertőzött” zenész-barátaimmal a Modern Jazz Quartet és a George Shearing együttes játékát próbáltuk utánózni. Kál-

dor Péter vibrafonon játszott, Szervánszky Gábor zongorázott, Palkó Barna dobolt és én bőgöztem.

Természetesen egész pályám során odafigyeltem a szakma elitjére, és boldog voltam, ha külföldi fesztiválokon, de akár itthon is megcsodálhattam az olyan kiválóságokat, mint például Eddie Gomez, aki több mint tíz évig játszott Bill Evans-szal. Vele többször is találkoztam Poritól Debrecenig, és barátságot kötöttünk. Legutóbb pár hete a Chick Corea trió fellépését követően találkoztunk ismét.

G.: Abban az időben, sőt még ma is szinte lehetetlen jazzből megélni. Te hogyan tudad az egzisztenciális kérdést megoldani?

B.B.: Szerencsém volt, mert 1962-től tizenhat éven át a rádióban dolgozhattam, először az MRT Tánczenekarában, majd a Stúdió 11-ben. Ekkoriban a bőgő mellett a basszusgitár lett a fő hangszerem, amit az akkori vezetőség az aktuális zenei igényekhez leginkább illeszkedőnek tartott. Ez a státusz rendkívül sok és változatos elfoglaltsággal járt. Film- és hanglemezgyári munkák, tv-felvételek, hazai és külföldi koncertek. De igazi jazzt csak e mellett játszhattam, gyakran a magánélet rovására. A Gonda János nevével fémjelzett jazzoktatás 1965-ös megindításától a Bartók Béla Zene-művészeti Szakiskola Jazztanszakán, majd 1993-tól a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola Jazztanszékén tanítottam, egészen nyugdíjba vonulásomig. Mindig szigorúan ragaszkodtam a gondos megalapozáshoz, a precíz tanmenethez, a stílus tanulmányokhoz, mert azt vallom, hogy nem elég a vonzalom és az ambíció, a szakmai ismeretek elsajátítása nélkülözhetetlen. Hogy aztán ki mit tesz hozzá, mikor válik ez igazi művészetté, az a tehetségen és még sok más tényezően is múlik: szorgalom, szerencse, partnerek stb. Én mindent megmutattam nekik, apró fogásokat és műhelytitkokat is, rajtuk múlt, hogy mit hasznosítottak mindebből. Olykor voltak vitáim neves jazz-zenész tanártársaimmal is, de azt hiszem, az élet engem igazolt. A legfiatalabb generációt leszámítva a jazzbőgősök háromnegyede nálam tanult és az eredmények önmagukért beszélnek.

G.: Téged „zenei mindenevőként” tartanak számon. Milyen felállásban szeretsz leginkább szerepelni?

B.B.: Természetesen a kisegyüttesek a kedvenceim, a duóban és főleg a trióban érzem magam a legjobban. Az utóbbi formációban a bőgős középen helyezkedik el a zongora és a dob között, ami ideális számára, hiszen így adhatja-veheti leggyöngyösebben a zenei kártyalapokat a partnerek között. És azt is kihangsúlyoznám, hogy lehet szó bármilyen formációról, akár big bandről is, lényegében annak is trió a magja. Hálás vagyok zongorista barátaimnak, Fogarassy Jánosnak, Garay Attilának, Vukán Gyurinak, akiktől elsajátítottam a jazzjáték lényegét. Nem véletlenül aposztrofáltam „mindenevőnek”, hiszen játszottam nagyzenekarokban, kisebb együttesekben, hírneves hazai és külföldi szólistákkal, részt vettem fesztiválokon, versenyeken. Volt olyan rádiós jazzverseny, ahol a tizenkét induló zenekarból nyolcban én voltam a bőgős. Minden stílusirányzatban

Forrás: a művész archívuma

Pillanatkép a Creative Art Trio hőskorából – Vukán Györggyel és Balázs Elemérrrel

kipróbálhattam magam, a hard-boptól a latin zenéig, a pop-tól a cross-overig, sőt még a free-től és avantgárdtól sem riadtam vissza. Számos felkérés érkezett az Országos Filharmoniótól és az Interkoncerttől is. Csak egy példa a sok közül: 1976-ban Benny Goodman nagynevű zongoristája, Teddy Wilson egyedül járta Európát és helyi ritmustandemekkel dolgozott. Kőszegi Imrével engem kértek fel kíséretére. Két frenetikus koncertet játszottunk végig vele, óriási sikerrel: egyet az Erkel Színházban a másikat pedig a Nagykánizsai Jazzhétvégén. De hasonló felkérés volt a világhírű fekete-amerikai énekegyüttes, a Golden Gate Quartet kísérete is, amely voltaképpen egy hazai koncertkörút volt.

Rengeteg formációban dolgoztam és a felmérhetetlen sok hazai fellépés mellett, rangos fesztiválokra játszhattam számos fesztiválon Varsótól Prágáig, Havannától Palermóig. Egyik legemlékezetesebb fellépésem az első Prágai Jazzfesztivál volt 1964-ben, ahol a magyar színeket képviselhattük. Pító Tibor zongorázott, Kovács Gyula dobolt, Szirmay Márta énekelt és én bőgöztem. Négyyszer hívtak meg Montreuxba, ahonnan 1968-ban a Tomsits-együttesel elhoztuk a „Kritikusok díját” is. Az is kiemelkedő élmény volt, hogy ifjúkorom bálványával, minden idők legnagyobb rádiós műsorvezetőjével, Willis Conoverrel személyesen is találkozhattam többször is. Csak néhány név, akikkel alkalmam volt együtt játszani: Art Farmer, Kai Winding, Paquito D’Rivera, Steve Grossman, Tony Scott, Ted Curson, Frank Foster, Albert Mangelsdorff, Anette

Lowman (neves amerikai énekesnő) vagy Kenny Wheeler. Ami pedig a jazz hazai művelőit illeti, nem sokan lennének azok, akikkel nem játszottam.

G.: *Jóllehet igen változatos, sokszínű zenei pálya áll mögötted, mégis tevékenységed évtizedeken át kötődött Vukán Györggyhöz.*

B.B.: Aligha van a műfaj hazai történetében olyan partneri és baráti kapcsolat, mint a miénk, amely több mint fél évszázadon át egészen Gyuri haláláig tartott. Még a legendás Dáliában találkoztunk. Én már viszonylag ismert zenész voltam, ő pedig orvostanhallgatóként, mint szerény amatőr zongorista kérte, hogy játszhasson. Még arra is emlékszem, hogy az akkoriban divatos John Lewis kompozíciót, a Django-t játszottuk először együtt. Azonnal éreztem benne a komoly elhatározást, amit fényes pályája igazolt később. Több formáció is működött Gyuri vezetésével, amelyekben játszottam, de két trió vált igazán ismertté, már csak hosszú fennállása miatt is. A korábbi a Super Trió volt, amelynek nem mi adtuk ezt a bombasztikus nevet. Történt ugyanis, hogy meghívást kaptunk Athénba, ahol az Akropolisz tövében, a Plaka nevű mulató-negyedben lévő jazzklubban játszottunk. A tulajdonos hirdette így fellépéseinket, majd, amikor a Columbia lemezszerződést ajánlott, megmaradt a név, amit aztán évtizedekig használtunk. Ebben Kőszegi Imre dobolt. A másik, a Creative Art Trió 1990-ben indult, és ott a dobos a jóval fiatalabb Balázs Elemér volt.

G.: Hasonlóan a Vukán Györgyhez fűződő kapcsolathoz, Gonda Jánossal is sokat dolgoztál, olykor játszottál is együtt.

B.B.: Jancsit még Gyuritól is korábban ismertem meg, hiszen ő akkor végzett a Zeneakadémián, amikor én elsőéves voltam. A jazz iránti vonzalom azonnal összekötött bennünket. Elsőként Pernye Andrással és velem osztotta meg gondolatait, terveit a jazzoktatásra vonatkozóan, és a jazztanszak megalapításakor 1965-ben azonnal meghívott, hogy az első jazzbőgő-tanár legyek. El lehet képzelni, hogy mekkora kihívást jelentett ez nekem és tanártársaimnak is, hiszen semmilyen előzménye nem volt mifelénk... A Gonda János vezette különféle formációkban is játszottam. Duó felvételeink például a Képek-Emlékek című lemezalbumon jelentek meg.

G.: Lemezfelvételek, „hangzó örökség”?

B.B.: Sok évtizedes munkásságom alatt rengeteg felvételen játszottam, ezeknek persze csak töredéke került lemezre. Nem kell magyaráznom, hogy az un. LP-korszakban milyen nagy nehézségekbe ütközött egy lemez kiadása. Azért így is játszottam mintegy harminc nagylemezen és közreműködtem legalább ötven CD-n. Tömerdek koncert- és fesztivál-felvételek lehet az archívumok mélyén itthon és külföldön. Éppen nemrégiben sikerült egy csaknem húsz éve készült koncertfelvételt felfedezni és kiadni, amelyen a Creative Art Trió a Gershwin-centenárium alkalmából a nagy komponista hét szerzeményét játssza. Saját nevemen csak egy lemezem létezik, az is zenészbarátaim biztatására született 1994-ben. Soha nem forszíroztam, hogy zenekarvezetőként saját lemezt jelentsek meg, mert az én véleményem szerint a bőgő mégiscsak kísérőhangszer. A „Forever” nem is szóló-lemez, hanem szerzői, tehát saját kompozícióim kerültek rá, de ugyanúgy trióban játszottunk. Igaz egy kicsit többet szóló-zom, mint a CAT más lemezein.

G.: „Csapott-vállú” bőgőd annyira különleges, hogy volt, amikor a letámasztott hangszer árulta el számomra, hogy azon az estén Te fogsz játszani...

B.B.: Ez egy közel 250 éves olasz mesterbőgő mintájára készült, eredetileg kamarazene játékra szánták. Nagyon szeretem és ragaszkodom hozzá. Sokan megcsodálták és kipróbálták az évtizedek során itthon és külföldön...

G.: Ma is aktívan muzsikálsz, és változatlan érdeklődéssel figyeled a műfaj fejlődését, újabb zenészek felbuklását.

B.B.: Minden hétfőn Pintér Zoltán zongorista barátommal játszom a városmajori Mezzo étteremben, ahol – még John Bull Pub korában – Gyurival vagy két évtizedig duóztunk. Halálával a Creative Art Trió ugyan megszűnt, de Creativ B Trió néven alkalmanként fellépünk úgy, hogy Balázs József foglalja el az elárvult zongoraszéket. Azt tartjuk, hogy „aki A-t mond, mondjon B-t is”. Végül is van három Balázs – kető „előlről” én „hátról”, ez is indokolta a névválasztást. Alkalmanként meghívják különféle fellépésekre, amelyeknek örömmel teszek eleget. Különösen megtisztelő számomra, ha fiatalok hívnak, mert igazán sokat tanulhatok tőlük.

Egyébként is öröm látni-hallani az új generációk hangszerteremtését, tájékozottságát. Sokkal könnyebben jutnak hozzá minden szükséges információhoz, és igazán kinyílt számukra a világ. Nagy örömmel meghívást kaptam az idei Debreceni Jazzfesztiválra, ahol Maloschik Róbert ötletére úgynevezett „Artist in Residence” leszek. Ez azt jelenti, hogy mind a négy napon felléphetek más és más stílusirányzatot képviselő formációkkal. Első nap a Debreceni Jazz Együttesben bőgözök, majd az említett CBT felállás következik a Balászfivérekkel. Harmadik napon két gitárossal, Gyárfás Istvánnal és Juhász Gáborral játszom, végül pedig a Debreceni Dixieland Jazz Banddel muzsikálok. Nem zenei elfoglaltság ugyan, de pályámhoz kapcsolódik annak a hihetetlen mennyiségű dokumentumnak, fotóknak, újságcikkeknek, hangfelvételeknek a rendezése, amely hat évtized alatt felhalmozódott. Nem is haladok vele annyira, mint szeretném...

G.: Kitüntetések, díjak?

B.B.: Szinte az elsők között, már 1998-ban megkaptam a Magyar Jazz Szövetség Szabó Gáborról elnevezett díját, amelynek rangját nemcsak az adja meg, hogy a legmagasabb szakmai elismerést jelenti, hanem az is, hogy tényleg a magyar jazzelit tagjai kapták meg az alapítástól eltelt negyedszázad során. Kitüntettek a Liszt Ferenc- és a Weiner Leó-díjjal is, a kisebb elismeréseknek pedig se szeri se száma. Hetvenedik születésnapomra két kitüntetésben is részesültem. Megkaptam a Magyar Zene- és Táncművészet Kiemelkedő Előadóművésze kitüntetést, oktatási tevékenységemért pedig az Artisjus-díjat. De korábban már a Magyar Köztársasági Érdemrend Tiszti Keresztjét is megkaptam. Ha elgondolom, hogy mindezek korábban elképzelhetetlenek lettek volna egy jazzmuzikus számára, akkor elmondhatom, hogy elégedett vagyok. Nem vágytam sohasem kitüntetésekre, még növendékeimtől sem vártam elismerést vagy hálát, de ha kaptam ilyet, az természetesen jólesett.

G.: Jóllehet családapa vagy, és hivatásod, a hangszeres játék és az oktatás is lekötötte minden idődet, de volt-e, van-e valamilyen hobbid?

B.B.: Már gyerekkoromban is igen erős vonzódásom volt a természet, az erdő felé. Ha csak lehet, mind a mai napig is minden un. „szabadidőmet” a természetben töltöm. Van a Pilisben egy erdőszerű kis kertünk, ahogy nevezem „előretöltő bástya” az erdők, a hegyek felé. Így tehát a kertészkedés és a kisebb-nagyobb kirándulások között osztom meg a városban kívül töltött időt. Mindkét elfoglaltság remek fizikai és szellemi feltöltődést jelent. Talán meglepő, de nagyon érdekelt az észak-amerikai indiánok élete, messze túl a gyermekkori romantikán – Cooper vagy May Károly könyvein. Barátaimmal, akik között talán Juhász Árpád, világjáró geológus, tv-személyiség a legismertebb, évtizedeken át „indianoztunk” télen-nyáron. Vele még mindig rendszeresen hétvégi kirándulásaink. Nem is lenne kerek az évünk, ha az őszi szarvasbőgés egyszer is kimaradna! Családom is élvezte a városból való kiszakadást. Két lányom persze időközben felnőtt, és ma négy unoka boldog nagypapája vagyok. ■

„A zene a biztos pont”

Találkozás Pátkai Rozínával

Mindössze 2010 óta koncertezik rendszeresen, mégis begyűjtötte e rövid idő alatt a hazai és nemzetközi szakmai elismerések tömkelegét, például az amerikai Independent Music Awards Legjobb Latin Dalnak járó díját. A világ számos pontján népszerű és keresett előadó elsősorban a bossa nova és a latin jazz világában otthonos, de nem áll távol tőle a kísérletező hajlam. Minkadatok címen elektroakusztikus versfeldolgozások is szerepelnek immár a repertoárjában, és újabban saját képeinek kiállítását nyitja meg saját zenéjével. Pátkai Rozina most.

⇒ Bencsik Gyula

Gramofon: *Hogyan viseli el a latin jazz szerelmese a jelenlegi telet a tavaszban (az interjú áprilisban készült)?*

Pátkai Rozina: Örülök neki, kicsit Izlandra emlékeztet. Ott óráról órára kellett alkalmazkodnom a hirtelen időjárásváltozásokhoz: ami az izlandiaknak természetes, nekünk kalandtúra. Bár csak egy hetet töltöttem ott, nagyon mély benyomást tett rám, egyszerre természeti és kulturális élmény, róni az izlandi utakat, Sigúr Ros, Björk, az itthon kicsit ismeretlenebb Soléy, vagy a Vök szól az autórádióból.

G.: *Valami hasonlival álltal elő te is a Minka-dalokkal.*

P.R.: Igen, ez az elektroakusztikus zenei kavardás most erősen foglalkoztat, elsősorban a szöveg és az elektronikus zene közvetlen viszonya érdekel - hogyan erősítik, vagy akár gyengítik egymást ebben a kölcsönhatásban. A mondott-énekelt költői szövegek - bár ezt kevesen tudják, de a bossa nova standard-ek szövegei is versek - mindig felértékeltek számomra a hagyományos dalt, mint zenei műfajt. Korábban is fontosnak tartottam, hogy költőkkel, írókkal dolgozzak együtt a kompozíciókon. A Minka-dalokban ingoványosabb a talaj: olyan alkotókat és verseket választok, melyekhez az átlagembernek is mély élménye, kötődése lehet, mivel ezek közismert, irodalomtörténeti darabok.

G.: *Általában énekesként ismernek, de foglalkozol képzőművészettel, fotózással, korábban szobrászkodtál és kacérkodtál a színésszel is.*

P.R.: Szüleim rendszeresen felelegetik gyerekkoromból, hogy váratlan pillanatokban elképesztő hangerővel dalra fakadtam - ha kellett, ha nem. Nem vagyok meglepődve, hogy kislányom mostanában pont ugyanezt csinálja. Engem zenei általános iskolába szerettek volna irányítani, nagyon meg kellett küzdenem a szüleimmel, hogy ezt elkerüljem. Mentem hát a barátaim után máshová. Utólag visszatekintve, nem bántam meg, hogy később eszméltem a zenei pályára.

G.: *A bölcsészkarra is a dac vitt?*

P.R.: Gimnáziumi osztályfőnököm, az akkor még pályakezdő Szabó Ádám író volt, aki nem csak rám, hanem az egész osztályunkra óriási hatást tett: az osztály csaknem fele magyar szakon tanult tovább. Nem sokan mondhatják el magukról például, hogy hallották az Őszi sanzont gimnáziumi irodalomórán eredeti nyelven, franciául - egészen kivételes személyiség ő, igazi nagyhatású tanár, aki később egy francia nyelvű dalszöveggel is megtrisztelt.

G.: *Czóbel Minkára is ő irányította a figyelmedet?*

P.R.: Őt már magamtól fedeztem fel az egyetemen. Minkát 19. századi költőnként egy időben a magyar irodalomtörténet módszereken elhallgatta. Egy korabeli tanulmány boszorkánynak titulálta, ez természetesen rögtön felkeltette az érdeklődésemet. A róla elnevezett Minka-projekt egy új személyes út, nagy kaland számomra. Különösen izgalmas, ahogy a Minka-életművet áttekintve részei lehetünk egy olyan százéves folyamatnak, amely a magyar irodalom egyik legizgalmasabb korszakát öleli fel. Minka szinte észrevétlenül járult hozzá ahhoz, hogy a magyar irodalom a modern európai irányzatokban is kiteljesedhessen, elfoglalhassa helyét a modern európai irodalomban - németre fordította Az ember tragédiáját, illetve elsőként írt szimbolista költeményeket.

Fotó: Zsolyomi Norbert

G.: Honnan van benned ez a fékezhetetlen közlési vágy?

P.R.: Szüleim rendkívüli módon szeretik, értik és fogyasztják a kultúrát a képzőművészettől az irodalomtól a komoly- és könnyűzenéig. Nagyszerű, hogy a szülői házban Mozart mellett megfér az Albert Einstein Bizottság lemeze is a polcon, ahol még ma is előszeretettel kutakodom. A gimnáziumban alapítottam rockzenekart, főleg házbuli-kon, kisebb klubokban léptünk fel, az intézményes zenetanulás azonban sokkal később jött: már két diplomával és két kisgyermekkel jelentkeztem az Etüd Zeneiskolába, ahol Winand Gábor tanítványa lettem. Most egyébként a Magyar Képzőművészeti Egyetem intermédia szakára készülök, mert ebben is sok fantáziát látok, de bárhol bármikor bármi történjék is, a zene a biztos pont.

G.: Winand Gábor *Different Garden* című lemeze adta az első lökést számodra, hogy énekesi pályára lépj. Miért pont az?

P.R.: A lemezen szereplő szaxofonostól, Bacsó Kristóftól kaptam ezt a főleg jazz standardeket tartalmazó lemezt: zenei világát egyszerre éreztem egyedinek és tradicionálisnak, áthatja a jazz-zenei hagyomány, mégis erősen személyes és bensőséges. Később találtam egy bossa nova kazettasorozatot a londoni Portobello Roadon, azt hiszem, ott is ugyanez volt a vonzó: a személyesség és a tradíció.

G.: Mihez köthető a zenei karriered kezdete?

P.R.: Az első szakmai elismerés a 2011-es budapesti Fringe Fesztiválon ért. Akkori alkotótársammal, Tóth Mátyás gitárossal bossa nova műsorunkért kaptunk szakmai különdíjat. Később Pecze Balázs trombitaművész, Cseh Balázs dobos valamint Soós Márton bőgős csatlakozott hozzánk, így

Fotó: Egyed Péter

rögzítettük első tradicionális bossa nova lemezünket is 'Vocé é eu' címmel, melyről számtalan nemzetközi fórumon jelentek meg ismertetőik, kritikák.

G.: Kik alkotják most az állandó zenekarodat?

P.R.: Új lemezem *Paraiso na terra* címmel, 2016 novemberében jelent meg. A lemez munkálatait befejeztével korábbi zenésztársaimmal elváltak útjaink, jelenleg Ávéd János szaxofonon, ifj. Tóth István gitáron, Kiss Benedek nagybőgőn és Benkó Ákos dobon működik közre a zenekarban.

G.: Melyek eddigi rövid, ám mégis gazdag és eredményes zenészi pályád legfontosabb állomásai?

P.R.: Nagyon büszke vagyok az Independent Music Awards elismeréseire. Fontos volt továbbá a Made in New York Jazz Competition is, így juthattunk el az Egyesült Államokba, ahol koncerteket is adhattunk. Jelentős állomás most a Minka, illetve a Paraíso na Terra is, első önálló kiállításom pedig nemrég volt a Budapest Jazz Clubban.

G.: A tavalyi album lezárás és újrakezdés is egyben.

P.R.: Így van. Nagy kihívás volt számomra Tóth Mátyás és Ávéd János zeneszerzővel, Bán Zsófia íróval és Fenyvesi Márton producerrel együtt dolgozni, mivel életemben először jegyzek szerzőként is dalokat. Bár a produceri munka jelentősen kiterjesztette az akusztikus kamarazenei hangzást, két saját dalom közül a legisztábbban talán az amerikai költőnő, Jane Tyson Clement „Seasong” című versének megzenésítése mutat meg valamit a még csak csirájában létező, most kialakuló saját zenei világomból. A lemez megjelenése óta számos dolog változott az életemben, igyekszem még több időt tölteni a zongoránál, szeretnék igazán elmélyülni, értő muzsikussá válni.

G.: Mi a titkod, hogy ilyen sokan elismerik a szakmából is a képességeidet?

P.R.: Azt hiszem, egyre inkább ismerem a hiányosságaimat, és hát... akad belőlük bőven. Mindig fontos volt számomra, hogy tudjam, hol a helyem, miben van szükségem segítségre és miben nincs. Ez talán egyfajta alázat.

G.: Mik a küszöbön álló terveid?

P.R.: Juhász Imre operatőrrel, és Karcis Gábor média-designerrel új videoklipeken dolgozunk, tovább formálom a Minka-dalokat, emellett nem szeretném elengedni az akusztikus zenei megszólalást sem: most talán a trió formációm foglalkoztat a leginkább, melyben Ávéd János szaxofonozik és Ifj. Tóth István gitározik – remélem, sok szép zenét szerzünk majd együtt egy következő lemezre. A rajzolás minden este kikapcsolódás, mostanában leginkább szívet rajzolok. ■

Az énekesnő honlapja: www.rozinapatkai.com

FON
TRADE MUSIC

Egy valódi hangszerüzlet

Eddigi legszélesebb
FÚVÓS ÉS ÜTŐHANGSZER
kínálatunkkal várjuk
vásárlóinkat

1081 Budapest, Kiss József utca 14.
+36 1 210-2790, +36 30 488-6622

Nyitvatartás: h-p 9⁰⁰-17³⁰

www.fontrademusic.hu

VeszprémFest 2017 – Ismét világsztárok a Nagyszínpadon

Az idei fesztivál nagyszínpadi kínálata – ahogy azt már megszokhatta a zeneszerető és értő veszprémi közönség – bővelkedik világsztárokból. Richard Bona basszusgitáros neve valamennyi jazzrajongó számára ismerősen cseng, de a rangidős Tom Jones még a progresszív zenei irányzatoktól távolabb álló popzenei közönség számára is jelentőséggel bír. Íme, időrendben haladva a Veszprém Aréna Nagyszínpadának idei fellépői.

•⇨ Bencsik Gyula

Bő egy évvel ezelőtt lépett fel legutóbb Magyarországon a Get Closer Budapest Jazz Fesztiválra a jazzvilág egyik legkiválóbb basszusgitárosa, egyben énekes és zeneszerzője, **Richard Bona**. Az egykori érseki pihenőparkban, mai nevén a História Kertben felállított színpadon július 12-én esedékes koncert főszereplője bátran nevezhető az idei VeszprémFest egyik legnagyobb attrakciójának. A kameruni származású művész (születési nevén Bona Penda Nya Yuma Elogo) a balafon, a furulya és a gitár után meglehetősen fiatalon, Jaco Pastoriusra zenéjének hatására érkezett el a basszusgitárhoz. Franciaországi zenei tanulmányai alatt már huszonevesen olyan kiválóságokkal együtt lépett színpadra helyi jazzklubokban, mint Salif Keita, Jacques Higelin, Manu Dibango és Didier Lockwood. Az illusztris névsor aztán a kilencvenes évek közepén, Bona New York-ba költözése után tovább bővült például Michael és Randy Breckerrel, Larry Coryell-lel, Mike Sternnel. 1999 és 2013 között kilenc önálló albummal állt elő, ami termékeny előadónak mutatja, kivált, ha hozzávesszük azokat a korongokat is, ahol közreműködőként jegyzik a nevét, többek között

Heather Small

Harry Belafonte, George Benson és Zawinul Syndicate lemezein, de basszusgitározott a nagy inspirátor, Jaco Pastorius Big Band-jének albumain is. A kétezres évek elején világ körüli turnén vett részt Pat Metheny jazzgitárossal. 2012-ben Jazz Nagydíjat nyert a SACEM Jazz Awardon. 2016 nyarán jelentette meg afro-kubai projektjének, a Mandekan Cubano-nak a lemezét, a Heritage-et, eddigi utolsó albumát.

Richard Bona

Végül egy méltatás a Los Angeles Timesből: Képzeld el egy művészt Jaco Pastorious virtuozitásával, George Benson énektechnikájával, Joao Gilberto dalszövegeivel, aki mindezt harmonikusan elegyíti az afrikai kultúrával. Ez Richard Bona. A História Kert színpadán ad koncertet másnap, július 13-án **Heather Small** angol énekesnő is, aki az 1990-ben alapított MPeople nevű együttes énekeseként vált egyre ismertebbé, de fokozódó népszerűségét 1997-től datálható szólókarrierjének egyik leghíresebb dalával, a Perfect Day című slágerrel építgette, azonban az igazi áttörést és a világhírt 2000-ben megjelent Proud című önálló lemezével érte el. Ez a projekt azért is lehet érdekes a VeszprémFest szempontjából, mert a melankolikus hangvételű dalok közt akad egy tempósabb is, amelyben Heather a fesztivál másik nagyjújával, Tom Jones-szal duettezett. Az album címadó száma akkora sikert aratott, hogy kimondatlanul is ez vált a 2012-es londoni olimpiai játékok brit sportolójának himnuszává. Visszatérve az MPeople együttesre, elmondható, hogy kilencvenes évekbeli fénykorában rendkívül aktív formációnak bizonyult, miután a megalakulásától számított nyolc év során évente legalább egy, néha több albumot is piacra dobott, olyan sikerdalokkal, mint a „Moving On Up”, az „One Night In Heaven” és a „Search For The Hero”. Igaz, 1998 után legközelebb csak 2005-ben jelentkezett új lemezzel, de új dalok helyett inkább csak a korábbiak remixelt változataival örvendeztették (vagy ábrándították ki) rajongóikat. A köztes passzív esztendőök persze magyarázhatók Small már említett szólókarrierjének beindulásával és annak felfutásával is. 2010-ben Anastacia és Lulu mellett tagja lett a hatalmas sikert elkönyvelő zenés-táncos „Here Comes the Girls” projektnek. A következő években számos angliai fellépés mellett énekelt a sidney-i Mardi Gras fesztiválon és a dél-afrikai Rewind Festival-on is szerepelt. Végül a statisztikák

szermeseinek: 11 millió eladott lemez, két Brit Awards és a Mercury Music Prize díj Heather mérlege. Eddig.

Folytassuk a sort a talán legismertebb nagyjújával, az idén 77 éves **Sir Tom Jones** popénekesről (aki egyes ítések szerint egyenesen rhythm and blues művész), már csak azért is, mert ő popzenei ikon létére is képes meglepni rajongóit egy-egy igényes, jazz közeli produkcióval is. Külön említést érdemel ötvenéves karrierjének eddigi utolsó két albuma, a 2010-es Praise & Blame, illetve a két évvel későbbi a Long Lost Suitcase, Spirit In The Room című korongok, amelyek méltán váltották ki a kritikusok egyöntetű elismerését világszerte, akik szerint Jones azon kevés előadók közé tartozik, akik képesek a szakadatlan megújulásra. Jones mindkét lemez elkészítésénél Ethan Johns producer-gitárossal dolgozott együtt, a két anyagot a bathi Real World Studiosban, Peter Gabriel műhelyében vették fel, méghozzá előbbi kizárólag élő előadásokból. A Spirit In The Room című lemezen mások mellett Richard Thompsontól, Leonard Cohentől, Paul Simontól és Paul McCartneytól hallhatók szerzemények. A Veszprém Aréna Nagyszínpadán esedékes július 14-i koncertnek feltehetően e két album anyaga alkotja majd a gerincét.

Egy nappal később, július 15-én ugyanott lép fel a csaknem negyedszázadon keresztül Prince kísérezenekeként ismert **The New Power Generation**. Bár 2013-ban koncerteztek együtt utoljára Prince és az NPG tagjai, 2015-ben mégis közösen készítették el a „Herceg” utolsó stúdióalbumát HitnRun: Phase Two címen. A formáció csaknem azonos az eredetivel, csupán a doboknál és a billentyűsöknél történt változás: előbbinél Kirk Johnson váltotta a korábbi dobost, Michael Blandot, míg az énekes-billentyűs Rosie Gaines szerepét Morris Hayes tölti be. Utóbbi később Prince zenei igazgatója lett. A többiek: Levi Seacer Jr. (gitár), Sonny T. (basszusgitár), Tommy Barbarella (billentyűs hangszerek), Tony M. (vokál, tánc) és Damon Dickson (tánc). A Prince egykori baráti köréhez tartozó számos vendégzenésszel érkező NPG repertoárjában szerepelnek majd az olyan ismertebb számok, mint a U Got the Look, a Nothing Compares 2U, a Sexy MF, a Sign O The Times vagy a Diamonds & Pearls. A produkció előzménye, hogy a zenekar tagjai a Prince emléke előtt adózó tavaly októberi minnesotai koncert sikere után határozták el, hogy Celebrating Prince címmel turnét szentelnek az énekes tiszteletére.

A fesztivál honlapja: www.veszpremfest.hu

Európa és anomália a brémai jazztalálkozón

A brémai Jazzahead a földrész legnagyobb szakmai találkozója és egyik jelentékeny fesztiválja, amely több mint tíz éve a jazz-szakemberek naptárának állandó eseménye. Idén muzikusain keresztül nagyvonalúan mutatta meg magát itt az állami függetlenségének centenáriumát ünneplő Finnország. Helyszíni riportunkból kiderül, hogy a Jazzahead valóban minden résztvevő számára előremutató.

◆ Zipernovszky Kornél / Bréma

Miközben a Jazzahead alapvetően európai szakmai találkozóknak indult 12 évvel ezelőtt, növekedése, bővülése 2017-re minden elképzelhető méretet felülmúlt. 1356 kiállító, több mint kétszer ennyi szakmai résztvevő, több mint tízszer ennyi látogató volt jelen, de számomra az Egyesült Államokbeli, kanadai és ausztrál résztvevők nagy száma mutatta meg leginkább, hogy már globális szinten is jelentős eseményről van szó. Magyarországot a Budapest Music Center, Sárík Péter és a Harcsa Veronika–Gyémánt Bálint duó képviselték. A Jazzahead szakmai-üzleti részéről érdemes megemlíteni, hogy mint szinte mindig, most is fókuszban volt az a téma, hogy hogy lehet új közönséget toborozni, megnyerni a műfajnak. Az idei programnak is elmaradhatatlan része volt az *Improvizáció és jazz gyerekeknek* című egész napos tanácskozás, amely ugyan a németországi óvodákat és iskolákat veszi célba, de a példa könnyen átvehető, a jó gyakorlat univerzális érvényű.

Számomra persze a legnagyobb vonzerő most is az (azonnal online visszanezhető) koncertek özöne volt, és ebben a metaforában semmi túlzás nincsen. Amikor az egyik teremből a koncert vége előtt indultam át a másikba, volt, hogy már el is kezdődött a következő. De a már a magyarországi gyakorlatban is meghonosodott „showcase” rendezés már csak ilyen, minél többet megmutatni a lehető legrövidebb idő alatt. Viszont mivel idén német és európai showcase-t azo-

nos évben rendeztek, és a finn és a *clubnight* gálát is megtartották, hogy az Európán túli programot már ne is emlegetsem, tehát a kínálat túlnőtt az egy szakember számára befogadható mértéken, így az alábbi szemezgetés elkerülhetetlenül szubjektív. Az összkép ezzel együtt kicsit halványabbnak tűnt nekem, ez bontakozott ki a baráti beszélgetésekből is, én például többet vártam az elmúlt egy-két évtized tapasztalata alapján a német fiataloktól. Kétségtelenül **Julia Hülsmann** zongorista volt a német showcase legmeggyőzőbb produkciója – csak hát ő közel húsz éve befutott előadó, ez idő szerint az ECM, korábban az ACT sztárja. Brémában az utóbbi évek énekeseknek komponált anyagainál sokkal jazzesebb, új triólemezzel rukkolt elő, de nem adott fel semmit intimitásából, amelybe képes még egy ilyen izgó-mozgó közönséget is bevonni. A hármuk által kiterített hangszőnyeg nagyon sűrű szövésű. Tematikailag is igen széles utat jár be, Muhammed Aliról szól egyik darabja, azután imponálóan dolgoz fel egy kirgiz gyerekdalt – így is inkább marad a mainstream pályán, mint world music töltettel bőven ellátott korábbi anyagain. Sokkal harsányabb a hagyományos zongorás trió ritmikai terét tágítani igyekvő **Trio Elf**, akik ez alkalommal vették át Bréma város jazzdíját is, de Hülsmannéhoz képest sokkal vékonyabb az ő zenéjük textúrája, bár ötleteknek valóban nincsenek híján. Hülsmann kirgiz dalánál felémlett bennem a korábban

Eva Klesse dobos és zenekara a nem mindig meggyőző német mezőny elitjébe tartozik: hangulatos és mives koncertet adtak

Foto: Zipernovszky Kornél

FINN JAZZ: MAGASRA TETTÉK A MÉRCÉT

A finn jazz Magyarországon egyáltalán nem ismeretlen, bár persze a Pori Jazz fesztiválra annak idején rendszeresen kijáró magyar tévéstáb főleg az amerikaiakra volt kíváncsi. Azóta egyebek között a novemberi *Tampere Jazz Happening* is elég híres lett, a Jazzheaden is fellépett tévés showman, zongorista, zeneszerző és zenekarvezető **lro Rantala** pedig a *Kansi auki! Piano Jazz Festival* házigazdájaként is sikeres. Ő mostanában legalább olyan neves arca a finn jazznek, mint Módosék idejében Jukka Perko volt – bár a Vukánnal is emlékezetes felvételeket készített szaxofonos most is aktív. Brémában Rantala darabjait játszotta a fő gálán a világhírű Brémai Német Kamarazenekar – ő meg cserébe játszott néhány kibővített kadenciát a Mozart zongoraversenyben. A neves finnek között emlegethetnének Edward Vesalát, Juhani Aaltonent, Antti Sarpilát, az UMO big bandet is, vagy éppen a kompromisszum-mentes zenéiről ismert zongoristát, a mi Süle Lászlónkat, a Helsinkai Konzervatórium tanárát. Rantala az ACT, az ifjabb **Pohjola** pedig az Edition Records művésze, és sorolhatnánk tovább a nemzeti kereteken túlmutató szerződéseket. Ez is egy a számtalan hasznos és előremutató ok közül, amiért a Finn Jazz Szövetség, új (finn!) néven a *Jazz Finland*, országos szinten tesz nemzetközileg igen hatékony erőfeszítéseket a hazai jazzművészet elismertetéséért, amelynek ez a hatalmas Jazzhead-kampány már inkább csak a végfázisa; előzményei pedig egy igen korszerű honlap és a European Jazz Network közgyűlésének vendégül látása voltak, kézzel fogható eredménye pedig egy pazar dupla Maxi LP a brémai showcase fellépőivel.

Az észak-európai jazzról elterjedt közhelyek többségének megfelel a fiatal finn trió, a **Virta** zenéje. Mégis, hallatlanul frissen és energikusan adták elő a power punkkal kevert elektronikus muzsikájukat, így óriási sikerükön nem is lehetett csodálkozni. Az ünneplés főképpen Antti Hevosma trombitajátékának szólt. Egy másik kiváló trombitás, **Verner Pohjola** emberi története Joshua Redmanéhoz hasonlatos: jazz-zenész apjával gyerekkorában szinte semmi kapcsolata nem volt, most szánta rá magát egy emlékező gesztusra zenéjében: Pekka címmel az ő szerze-

Árnykép: Tero Ahonen

A Virta trió energiái a távol-keleti harcművészekre emlékeztettek

ményeit dolgozta fel új lemezén. A témák nagyszerűek, gitársával, Teemo Vlinkainennel pedig rengeteg izgalmas fénytörésben mutatják meg őket. Az egész kvintett a fúzió felé nyitott, az európai elmélyültséggel dolgozó jazzhagyomány izgalmas továbbgondolását hozza. Nem volt viszont kiemelkedőnek nevezhető a **Gourmet** zenekar produkciója, mert túl sok ízt próbált belekeverni egyszerre. A **Tenors of Kalma**, vagy a **Raoul Björkenheim Ecstasy** lendülete nem pótolta a zenei invenció és eredetiség hiányát, náluk az ugyancsak ambíciótól dagadó Virta koncepciózusabb. A **Dalindeo** szintén magával sodródott, de a gyökereiket olyan mélyre eresztették a régi korok popzenéibe, hogy így nem jutottak messzire. Hagyományosabb jazzegyüttesnek nevezhető az intelligens benyomást keltő és száraz humoráról bizonyosságot tevő **Kari Ikonen** trió ritmusváltásaival, roppant muzikális dobosával is – az ő zenéjükben nem érdemes keresni a nemzeti sztereotípiákat. Mai, európai hatásokról árulkodó kortárs jazz, bármelyik nagy jazzklubban szívesen fogadják az illet Londontól Varsóig vagy Barcelonáig. Ezen túl viszont finn tagja a Jazzhead minden bizonnyal legjobb showcase produkciójának is volt. A finnek magasra tették a mércét a lengyelek jövő centenáriumi jazzbemutatója előtt.

hallott afganisztáni zsidó dal, amelyet az izraeli trombitás, **Itamar Borocho**v dolgozott fel – szépen, de nem igazán érdekesítően. Hülsmann befejezései viszont előkészítés nélkülinek tűnnek, hirtelennek, de amikor megtörténnek, az ember megérti az okokat és a következményeket – katartikus élmény. Hülsmann érezteti, hogy még beszélhetne. Ha már Izrael, akkor legalább ennyi figyelmet érdemel **Gilad Hekselman** szaxofonos, persze ő már a tengerentúliak között kapott helyet triójával.

A történetmondásban szintén nagyszerű **Julian Siegel** brit szaxofonos is mindent megmutat, amiért a brit jazzt az egyik legszebb hangnak gondolom az európai kórusban. John Taylor előtt tisztelegnek egyik számukkal (*One For J.T.*) – persze ez a remek zongorista, Liam Noble, már saját pályájára is hivatkozhatna. Gördülékenység és a blues érzés,

ez a két elem adja a zenekar autentikusságát, anyanyelvi természetességgel gördítik elő a sokrétű zenei anyagot, melynek belső feszültsége vibrál. A brit hangot nem csak én tartom elidegeníthetetlennek az európai jazz kórusából. A neves brit kritikus és szakíró, Stuart Nicholson az aktuális *Jazzwise* hasábjain azt fejtegeti, hogy vajon milyen hatással lesz a brit jazzéletre a Brexit bekövetkezése? Ijesztő példának ott az Európai Unió Barokk Zenekara, amely már költözik is az 1985 óta otthonát jelentő Oxfordshire-ből – Antwerpenbe.

A már a BMC-nél is lemezt megjelentetett svájci csodaénekes, Andreas Schaefer és olasz dobos barátja, Lucas Niggli alkotják az **A Novel of Anomaly** nevű együttes gerincét, hozzájuk – éppen a magyarok ajánlására – csatlakozott a komplex dallamokat rögtönző finn gitáros, Kalle Kalima,

Fotó: Nicole Philipp

Az A Novel of Anomaly nevű kvartett (balról jobbra: Luciano Biondini, Kalle Kalima, Andreas Schaerer és Lucas Niggli) nem ismer lehetetlent

majd második, de nagyon eltérő akkordhangszerrel a kezében Luciano Biondini harmonikás. Ez jazz volt a legigazabb, leglényegibb módon, de nem mainstream; közhelyeknek meg végképp a közelébe sem került soha. Kerülte az ismert harmóniameneteket a dél-, és közép-európai népdalkincs és harmóniavilág elemeinek segítségével, nem ragaszkodott a melódiák tizenkét ütemes blues-struktúrájához, nem egy vezető szólómot hallottunk, amit kísért három

másik, ahogy a melódia és a ritmus fogalmilag és előadásmódban sem különültek el. Eközben a hangszerek alig távolodtak el hagyományos megszólaltatási módjaiktól, például a gitárt pengették, a dobót ütötték – és nem fordítva. Schaerer, aki a Bobby McFerrin féle szájbőgőzés/dobolás teljes arzenáljának birtokában van, a produkció csúcspontján elképesztő instrumentális jellegű szólóval tette fel a koronát a produkcióra. Érdemes megemlíteni, hogy az énekes egy viszonylag hasonló kvartettben is érdekelt, Emil Parisien szaxofonos. Michael Wollny zongorista és Vincent Peirani ugyancsak háttorzongatóan újszerű és tökéletesen kidolgozott, de a spontaneitásnak éppen elég teret hagyó, kicsattanó koncertlemez adtak ki az ACT-nál. Óriási ötlet, de ugyanilyen mértékű monotonia táplálja az isztambuli underground hangjait ritmusszekcióval kántáló szaxofonos Ilhan Ersahin hangzását. Az európai zenekarok seregszemléjén kiugró eredetiséggel ezen túl nem találok, azért a koncertjeiken általában igazán jó hangulatot tudtak teremteni.

Bár az ACT német lemez cég sok tekintetben komoly versenytársa lett a legnagyobb nevű német vállalatnak, az ECM-nek, igazgatója, Siggie Loch pedig a Jazzahead egyik arca, én mégis az utóbbi hármas koncertje mellett döntöttem régi kedvencem, **Django Bates** miatt, aki a három közül az egyik közreműködője volt a brémai rádió hangversenytermében adott koncertnek. A negyven helyszínes Clubnight-sorozat alkalmával a késő éjszakába nyúlóan **Dominc Miller** játszott. Az igazi világpolgár gitáros, Sting egykori társa (*Shape of my Heart*) tiszta, nyugodt, *Silent Light* című lemezét mutatta be triója élén. Előttük a **Tarkovsky kvartett** mutatott csipkefinomságú új tangót, túsarokban. Bates viszont még tovább mélyítette Charlie Parker-dekonstrukcióit – ugyan lehetőségei a zongorás trióban erre korlátozottak, ő a bevállalós hangszerezések embe-re volna –, de a siker így sem maradt el. Az európai jazz legalábbis általa is megőrizte saját hangját. ■

Fotó: Volker Beushausen / ECM Records

Julia Hülsmann játéka képes volt felröpíteni a hallgatóság fantáziáját

BENCZUR KERTI ESTEK

ZENE | SZÍNHÁZ | TÁNC

2017. június 24. – szeptember 7.

NYITÓKONCERT
a Múzeumok Éjszakáján

JUBILEUMI KONCERTEK

Miklósa Erika estje

Operettgála

A swing aranykora

Muzsikás Együttes

Tolcsvay László koncert

Forte Társulat

RÓZSAVÖLGYI KERT

ELŐADÁSOK

Romance.com

Amazonok

www.benczurkertiestek.hu

Benczúr Kert 1068 Budapest, Benczúr utca 27.

 facebook.com/benczurkertiestek

A MAGYAR POSTA JUBILEUMI PROGRAMSOROZATÁNAK RÉSE.

Jegyvásárlás: www.benczurkertiestek.hu és a jegy.hu oldalon,

a Rózsavölgyi Zeneműbolt jegypénztárban (+36 1 266 8337),

az ismert jegyirodákban, valamint az előadások napján 18 órától a helyszínen.

Felelős kiadó: Postakürt Alapítvány

Ötven éve halt meg
John Coltrane,
a jazz Messiása

Ez a merésznek tűnő meghatározás méltán szerepel a nagy jazzikon szülőházán elhelyezett emléktáblán az észak-karolinai Hamlet városkában. És bármilyen bizarrnak is tűnhet számunkra – Amerikában létezik egy olyan kis keresztény közösség, amely kápolnájában oltárra emelve, feje körül glóriával, szentként tiszteli a Mestert. John Coltrane valóban az egyik leginkább spirituális művész volt a műfaj történetében. Ez a szerény, zárkózott, a lét gyötrelmeit mélyen megtapasztalt ember olyan szenvedélyesen játszott; mintha csak földöntúli erőket idézett volna meg. Jelentősége a modern jazz világában felmérhetetlen, ő az első számú hőse annak a zenei forradalomnak, amelynek hatásai mind a mai napig érezhetők. Öntörvényű személyiség volt, aki messze megelőzve korát jutott el a formai kötöttségek felszedegetésétől a modális kifejezésen át a szabad játékmódig, az afrikai és távol-keleti hatások integrálásáig, az avantgárd hangzásvilág és szellemiség megvalósításáig.

1926-ban született az amerikai Délen, és felmenői mindkét ágon a fekete közösség lelkészei voltak. Már gyermekkorában sok haláleset érte családját, apja is korán meghalt, így igen erős lelki kapcsolatba került édesanyjával és Mary nevű unokatestvérével, akivel szinte testvéreként nőttek fel. (Neki szentelte „Cousin Mary” című szerzeményét.) Minden bajára-bánatára a zene jelentett gyógyírt, először alt-, majd tenorszaxofonon játszott. Tinédzserként R&B bandákban muzsikált, de az érettségi után Philadelphiába költöztek, ahol már alapos zenei tanulmányokat folytatott. 1949-től Dizzy Gillespie nagyzenekarának tagja, majd Johnny Hodges kíségyütteséhez szegődik. 1955-ben kerül Miles Davis kvintettjébe, de a nagy jazzguruval történt együttműködést 1957-ben egy Monkkal való találkozás és munkakapcsolat szakítja meg, amely nagyon jó hatással volt fejlődésére. Monk hagyta kibontakozni, elszakadni a kötöttségektől, teljesen új struktúrát felépíteni. Alkohol- és heroin-függőségét hihetetlen akaraterővel és napi nyolc-tízórás gyakorlással győzte le, súlyfölségétől is megszabadult, mindebben nagy segítségére volt felesége, Naima, akinek neve örökre fennmarad Trane neki szentelt szerzeményében.

Saját hard-bop albumai a Prestige kiadó gondozásában óriási feltűnést keltek, csak úgy, mint Davis Columbia lemezei, amelyeknél a leáldozóban lévő cool zenét belső világának érdes és robbanékony erejével ötvözte. Trane villámgyors frázisait Ira Gitler jazzkritikus találoán nevezte el „hangzuhatagoknak” (sheets of sound). A harmóniai kötöttségektől történő tudatos eltávolodásra való törekvése igazán a Davishez történt visszatérést követően a Kind of Blue című lemezen találkozik Davis ilyen irányú törekvéseivel és a modális rögtönzés olyan csúcspontjára hozták létre, amelyet mértékadó kritikusok is a műfaj egyik (egyes vélemények szerint legnagyobb) csúcsteljesítményeként tartanak számon. Ugyancsak '59-ben készítette el bop-periódusát lezáró jelentős albumát, a Giant Steps-et, amelyben veretes saját kompozíciókat vonultatott fel, jóllehet már korábbi albumain is játszott saját darabokat.

Az 1960-as évek első fele a „klasszikus” Coltrane Quartet korszaka, amelyben McCoy Tyner zongorázott, Jimmy Garrison bőgözött és Elvin Jones dobolt. Ez az együttes a jazztörténet egyik legkiemelkedőbb formációja volt. Coltrane szédületes fejlődését jellemzi, hogy koncertjein szinte időutazásban részültek hívei, mivel Trane művészete már fényévnyi távolságban járt az éppen aktuális lemezeihez viszonyítva. Az amerikai fellépéseken túl két japán és négy nyugat-európai turné is megvalósult. Sajnos Magyarországra sohasem jutott el, hozánk legközelebb 1963 novemberében Bécsben és Grazban lépett fel... (Gyermekei közül Ravi lett maga is neves jazz-zenész, aki Elvin Jones Jazz Machine együttesével, majd saját kvartettjével is fellépett nálunk. E sorok írójának életre szóló élménye volt beszélgetni vele apjáról.) Életének utolsó szakaszában már annyira a free irányába fordult, hogy végtelen hosszúságú rögtönzéseivel és a szinte extázisig fokozott ritmizáció igényével még zenésztársait is elriasztotta: Tyner és Jones távoztak. Trane második felesége, Alice McLoad lett a zongorista, a dobos pedig Rashied Ali. Ez a szinte kozmikus magasságokba emelkedő játékmód lett végső búcsúja a földi létől, amely éppen fél évszázada, 1967. július 17-én következ-

zett be. Teljesítménye már csak azért is egyedülálló, mert jazz-történeti fontosságú munkássága alig több mint egy évtized alatt játszódott le!

Coltrane azon kevés muzsikuskok közé tartozik, akiknek játéka és stílusa folyamatosan fejlődött. Munkásságában három világosan elkülöníthető korszak különböztethető meg: a „hagyományos” bebop játék, a legtermékenyebb második szakasz, amelyben olyan végletek is megtalálhatóak, mint az egyetlen vokális lemeze Johnny Hartmannal, vagy a Duke Ellingtonnal készített album, másfelől pedig modernség tekintetében olykor még az akkori Coltrane-t is meghaladó Eric Dolphyval történő kétévnnyi együttműködés. A harmadik periódus az utolsó évek avantgárd szakasza. Érdekes, hogy a műfaj egyik legnagyobb hatású művészeként, mindhárom korszakának megvannak a maga követői. Nem véletlen, hogy még a legpopulárisabb jazz-zenészek játékában is felfedezhetők olyan elemek, amelyekért ezt a zseniális művészt annakidején elátkozták.

Az 1955-től 1960-ig tartó években párhuzamosan dolgozott Davis együtteseiben és saját formációiban, de rendkívül keresett tenorosként számos más együttesben is vendégeskedett. A legfontosabb albumok Davisszel a Milestones, és a Kind of Blue, saját együtteseivel pedig a Soultrane vagy a Blue Train. Ez utóbbi (egyetlen Blue Note) lemezét sokan az első igazán kiemelkedő saját albumaként minősítik. Vendégszolistaként is sok lemezen szerepelt, ezek közül említésre méltó a Hank Mobley, Al Cohn és Zoot Sims társaságában készített Tenor Conclave, de olyan partnerekkel is készített lemezeket, mint Paul Quinichette, Kenny Burrell, Tadd Dameron, Milt Jackson és Wilbur Harden. A második szakasz is öt évet ölel fel: 1960-tól 1964-ig, és a transzcendentális hitvallását jelentő az A Love Supreme elkészítésével ér véget. Ezt főként Impulse albumok képviselik (Ballads, Impressions, Crescent), de az indulást a My Favorite Thing című Atlantic LP jelenti, aminek nevezetessége az is, hogy a Coltrane által újra felfedezett szoprán-saxofon ekkor vált a tenorosok váltóhangszerévé. A periódus elején még jelentős Atlantic albumok is születtek, mint a The Avant Garde (Don Cherry-vel), a Coltrane Plays the Blues vagy az Olé Coltrane. Élete utolsó két éve a free jazz korszak, amelyet az Ascension, az Om és a Kulu Se Mama című albumok indítanak, majd 1965 végén átalakítja együttesét, amelyben második tenorosként Pharoah Sanders játszik, és velük készíti el a Cosmic Music, a Live at Village Vanguard Again és az Expression című lemezeit. Szinte az utolsó napokban rögzített felvételek találhatók a Stellar Regions vagy a The Olatunji Concert című albumokon. Természetesen az elmúlt fél évszázad során a hangzó örökség lényegesen kibővült amatőr felvételek, ill. a kiadónál kallódó anyagok kiadásával.. (The Paris Concert, Interstellar Space)

Mint annyi más művész esetében, a jazz-zenészek között is találunk hetven-nyolcvan éves, kifejezetten aktív muzsikuskokat is, gondoljunk csak – a tenorszaxofonosoknál maradván – Sonny Rollinsra vagy Charles Lloydra. John Coltrane azonban negyvenévesen távozott közülünk. Értelmetlen lenne feltenni a „mi lett volna, ha...” kérdést, hiszen Trane a számára megadatott rövid földi élete során is örök szépségű életművet hagyott az utókorra. ■

Méltónak maradni az elismeréshez

Szalóki Ági
Liszt-díjas énekes,
dalszerző

Alapvetően népdalénekesnek tartja magát a világzenében, jazzben, szononban, gyerekdalokban is sikeresen megmártózó előadó, aki számos, különböző műfajokban kiérdemelt szakmai elismerés után idén a Liszt Ferenc-díjat is megkapta. A közszereplőként és civilként több karitatív szervezet munkáját évek óta segítő Szalóki Ágival saját művészi megújulásai mellett a magyar zenésztársadalom, általában a hazai kultúra pillanatnyi helyzetéről, a művészek megbecsültségéről beszélgetünk.

◆ Bencsik Gyula

Gramofon: *Gratulálok a Liszt-díjhoz.*

Szalóki Ági: Köszönöm. Minden alkalommal, amikor valamilyen elismerésben és a nyomában járó szeretethullámban részesülök, először nagyon meglepődöm. Egy ilyen díj egyrészt tükör, amiben láthatom, kivé is lettem, mennyit érek adott pillanatban, másrészt óriási felelősség, hogy a továbbiakban is képes legyek úgy folytatni a munkámat, hogy méltó maradjak az elismeréshez.

G.: *Sokoldalúságod párját ritkítja, és nemcsak a zenében. Februárban mutatták be Gingalló címen a gyereklemezeid dalaira épített zenés bábjátékot a Budapest Bábszínházban, amelyben szerepet is kaptál. Mit játszol?*

Sz.Á.: Gingallót szerepét játszom. Ez a lány otthagyja a munkahelyét és útnak indul, hogy megtalálja egy pillangót. Ez az első színházi szerepem. Színészként és énekesként alakítom Gingalló szerepét, ami csodálatos lehetőség számomra, hogy kipróbálhassam magam egy új, részben prózai szerepkörben. A hathetes próbafolyamat roppant izgalmas volt, amiért hálás vagyok a színház valamennyi munkatársának, különösen a rendező Ellinger Edinának, a koreográfus Sipos Verának és a színészeknek. A korábbi években mintha készültem volna erre a szerepre, hiszen másfél évig jártam egy önismereti táncterápiás kurzusra, illetve magánórákat vettem egy csodálatos táncostól, Nagy Csillától. Elvégeztem az ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Főiskola zeneterapeuta alapozó képzését és jógázni kezdtem. A színházi munka a próbaidőszaktól a mai napig gyönyörű élményekkel, felismerésekkel gazdagít. Mindaz, amivel foglalkozom, az önismereti utam része. Hasznos és értékes minden perc, amit tanulással töltök. Örömtelibb és tudatosabb lettem. Énekmeisterem Bodrogi Éva, az Alexander technika tanárom Kepes Juli. Utólag kicsit sajnálom, hogy nem a húszas éveim elején indultam el ezen az úton, de mást választottam: akkoriban a világot jártam az Ökrös és a Besh o droM zenekarokkal.

G.: *Most már a koncertjeiden is az Alexander-technika szerepét mozogsz?*

Sz.Á.: Sokat fejlődött a testtudatom és a színpadi térérzékelésem, ami a zenésztársakkal és a közönséggel való kapcsolatomra is hatással van. Az biztos, hogy harmóniában kell lennem magammal, hogy harmóniát tudjak sugározni a színpadról. És nem lehetek elégedett azzal, ami voltam. Folyamatosan dolgoznom kell, tanulnom, fejlődőm. Ezt ennyi idősen kellett megértenem. Nagy elmaradásban vagyok. Sokat lébecoltam életemben. Megy az idő.

G.: *Mintha az utóbbi időben erősebben foglalkoztatna az életkorod, bár szerintem akár a népdal-, akár a szonon- vagy gyerekdal-éneklés eléggé kortalan.*

Sz.Á.: Egyrészt a nők a magyar zenei világban negyvenéves koruk felett jellemzően sokkal kisebb figyelmet kapnak a koncertszervezőktől, a médiától, mint a férfiak. Az érett, az idősödő nők, a „királynők” a színpadokon az utóbbi pár évtizedben nem kapnak olyan figyelmet, tiszteletet, mint a

tehetséges, fiatal, üde lányok. Koncz Zsuzsa vagy Halász Judit egy olyan világban lettek ismertek, amelyben egyetlen tévécsatorna létezett, így egy egész ország megismerhette őket. Másrészt a műfaj, amit képviselek, nem jut el tömegekhez. A legtöbb helyen mai napig be kell mutatkoznom a közönségnek, de nincs ezzel különösebb bajom, tudomásul veszem, hogy rétegenként játszom egy olyan országban, amelyben nincs széles polgárosult réteg. Sőt, mivel sok fiatal értelmiségi hagyja el az országot, ez a bázis egyre szűkül. Az ismertségem szájról szájra terjed, és részben úgy terjed ma is.

G.: *Az a zenész, aki szélesebb körben sikeres és bekerül a mainstream médiába, veszít is a művészi jelentőségéből?*

Sz.Á.: Kicsi az ország és rengeteg a zenész, hatalmas a verseny. Rendkívül kevesen jutnak nagyobb nyilvánossághoz és ismertséghez. Műfajonként egy-két előadó vagy zenekar tud igazán a csúcsra jutni. Kérdés, hogy sikeressé válva a művész hogyan viszonyul önmagához, a tehetségéhez. Az országosan ismert nagy sztároktól kellene megkérdezni, hogy vajon előfordult-e már, hogy egyszer csak unni kezdték, amit csinálnak, de ennek ellenére folytatták, mert úgy érezték, nincs más választásuk? Azok, akik nem kerülnek be a mainstreambe, szívesebben járnak járatlan utakon, vállalják a kockázatot, és folytonos megújulásra törekednek. Csak, hogy néhány példát említek a generációból: a csodálatos Pocsai Kriszta és Tzumó Árpád új formációjukkal világszínvonalú zenét játszik, Both Miklós Bartók nyomdokaiba lépve fantasztikus ukrán énekesekkel dolgozik, Ávéd János Have News című lemeze a legjobb magyar jazzlemez, amit az utóbbi pár évben hallottam. Szerencsére mind a pop/rock terén, mind a jazz különböző műfajaiban megjelent egy új szellemű, elképesztően tehetséges generáció is, elég, ha csupán Tóth Áront, Jónás Verát, a Fran Palermót vagy Duke Bluebeardet említem. Övék a jövő.

G.: *Szalóki Ágié pedig a jelen mellett esetleg az örökkévalóság, azáltal, hogy bekerülsz egyfajta nemzeti kánonba, és tankönyvekben fognak hivatkozni rád.*

Sz.Á.: Önmagam meghatározásában az segít, hogy próbálok helyesen megítélni a képességeimet, hogy mindig a legmegfelelőbb állapotban tudjak énekelni a megfelelő helyen és időben. Se alábecsülni, se túlértékelni nem szabad magam, mert akkor képtelen vagyok őszintén magamat adni. Hogy mi lesz akkor, amikor már nem leszek itt? Hogy számít-e majd, amit csinálok? Nem tudom. Nemrég újraolvastam egy 2008-as és egy 2010-es interjúmat. Az oktatás, ezen belül a pedagógusképzés reformjának és a zenei oktatás reformjának szükségességéről beszéltem benne. Ma is tartom magam az ezekben elmondottakhoz: elavult a régi oktatási rendszer, és minden adott a megújuláshoz: tapasztalat, tudás, szakemberek, sőt, igény is volna rá.

G.: *Mindig jellemző volt rád az útkeresés. Szinte évente jöttél elő valami egészen szokatlanul: népdal után etnojazz, aztán gyerekezenei album, később a Karády-műsor, még később az*

Fotó: Emmer László

elektroakusztikus Kishúg Borlai Gergővel, egy hasonló koncepciójú verses anyag Fenyvesi Mártonnal, és a legtöbb váltás egyben sikereket is hozott, például Fonogram-díjak formájában.

Sz.Á.: Gyakran járok koncertekre, ha tehetem, meghallgatom a hozzánk látogató külföldi sztárokat, de magyar kollégáim koncertjein is gyakran ott ülök. Inspirálnak a zenésztársaim, akikre jelentős mértékben hagyatkozom is, hiszen a legtöbb zeném valamilyen koprodukció eredménye. Olyan zeneszerzőket és hangszerelőket keresek, akikben megérezem a sikeres együttműködés lehetőségét, akikkel kellően egymásra tudunk hangolódni.

G.: Időnként meg kell újítanod egy-egy projektet?

Sz.Á.: Természetesen, mindig attól függően, mi a jelennek szóló üzenete. A Karády-műsoromat nemrég kiegészítettem Édith Piaf-dalokkal és néhány portugál fadóval, az ötvenes-hatvanas évek slágereivel, például a Megáll az idő cíművel. A vágy muzsikál című 2008-as lemez után terveim szerint egy újabb albumnyi magyar dal kortárs értelmezésére teszünk kísérletet, ehhez Bacsó Kristófot kértem fel hangszerelőnek. Értékes a magyar dalhagyomány, és méltó arra, hogy sokan megismerhessék a dalok minél több árnyalatát.

G.: Újabban foglalkoztat a régizene is.

Sz.Á.: Egy adventi műsorban a 13. és 18. század közötti muzsikát játszó Ensemble Sospiri formáció által megszólaltatott darabokra magyar karácsonyi dalokkal reflektáltam. Az együttes tagjai Bodrogi Éva szoprán, valamint Kónya István lantművész és Szászvárosi Sándor viola da gamba-művész. Olyan nagyszerű élmény volt velük zenélni, hogy bővítjük a közös repertoárt. A tervezett műsorban a 16–18.

századi kárpát-medencei műzene és a korabeli magyar parasztság zenéje szólal meg. A bemutató november 15-én lesz a Zeneakadémia Solti Termében. A programban megkíséreljük bemutatni, miként hatott egymásra az említett korszak főúri és paraszti muzsikája. A felkészüléshez kéziratos köteteket tanulmányozok, de konzultálok Pávai István népzenekutatóval is. A műsorhoz a népzene az Ökrös együttes fogja bemutatni, Balogh Kálmán cimbalomművész vendégszereplésével. E koncert anyaga lemez formájában is megjelenik majd.

G.: Mi lesz a sorsa a 2010-ben Magyarországot, Búza és Ördöngösfűzes községekben a te részvételeddel gyűjtött 50 órás népzenei filmanyagnak?

Sz.Á.: Valahol a Zenetudományi Intézetben hever egy fiókban. Sajnos nincsenek filmes ismerőseim, akik értő módon tudnának hozzányúlni az anyaghoz, és egyelőre pályázni sem tudtam a gyűjtemény feldolgozására.

G.: Filmes ismerős nélkül is elkészült első videokliped, az Erdős Virág versére írt Négyeshatos című dalodhoz, ami a költészet napján debütált, és azóta látható.

Sz.Á.: Boldog vagyok, hogy elkészült, hogy számos barátom első szóra eljött a gyermekével a forgatásra, amelyen a költőnő is tiszteletét tette. A klipet Tábor Zsófia Eperke, a MOME hallgatója rendezte. Ez a Négyeshatos már megy a saját útján, mondhatni sínen van. ■

Az énekesnő honlapja: www.szalokiagi.hu

Közösségi média: www.facebook.com/agiszalokiofficial

Hagyományok Háza

FOLK FESZTIVÁL NYÁR

Kapolcska Fesztivál
Double Rise Fesztivál
Művészetek Völgye FolkUdvar
Mérai Világzenei Csúrfesztivál
Bőköz Fesztivál
Táncházzeneszek Találkozója

www.hagyomanyokhaza.hu/fesztival

Prímásversenytől a tehetséggondozásig

Értékmentés a Hagyományok Házában

Néhány éve a cigányzenészek is megmutathatják tudásukat a híres balatonfüredi Anna-bálon; nemrég pedig sikeres cigányzenei mesterkurzust tartott az érdeklődőknek Radics Ferenc. A Magyar Állami Népi Együttes zenekarvezető prímása és Pál István Szalonna már hosszú ideje tevékenykedik azért, hogy megőrizzék és minél gyakrabban a figyelem középpontjába állítsák a cigányzenét. Most a Muzsikáló Budapest elnevezésű programra válogatják a legkiválóbb jelentkezőket, és szervezik a zenekarokat, amelyek nyáron éttermekben népszerűsítik a műfajt.

➔ Réfi Zsuzsanna

„Két esztendeje dolgozunk azon, hogy ismét minél több helyen szóljon a cigányzene, felhívva a közönség figyelmét erre az értékre – meséli Radics Ferenc. Most a Miniszterelnöki Kabinetiroda és a Hagyományok Háza közösen hirdett pályázatot. A Muzsikáló Budapest program keretében, a nyári hónapokban tizenkét budapesti étteremben játszanak majd cigányzenekarok. Nagyon sok muzsikus jelentkezett már, gyűjtjük a legjobbakat, és egy bizottság – amelynek munkájában Kerényi Imre miniszterelnöki megbízott, Kelemen László, a Hagyományok Házának főigazgatója, Sánta Ferenc, Tóth Kálmán, a Taverna Rt. volt vezérigazgatója; Pál István Szalonna és jómagam veszek részt – dönt arról, hogy ki melyik együttesbe kerüljön. Természetesen hagyományos cigányzenekarokat állítunk össze, amelyekben a muzsikusok létszáma négy és hét fő között mozog. Bízunk benne, ez a kezdeményezés is segít abban, hogy sokan újra felismerjék, mekkora örömet, felszabadulást okoz ez a zene, s hogy olyan kincsünk ez, amelyet nem szabad veszni hagynunk. Korábban sok évtizeden keresztül élvezték az emberek, és temérdek turista hallgatta örömmel a cigányzenét. Ma viszont nagyon kevés helyen talál az érdeklődő élőzenét. Pedig ha valaki szórakozni akar, akkor ugyanazokat a dalokat veszi elő, amelyekre vigadni vagy sírni is lehet. Az Akácós utat, az Az a szép-et azonban nem lehet egy géptől megrendelni... Bízom benne, hogy a mostani kezdeményezés segít abban, hogy mind a vendégek, mind az éttermek igényeljék a cigányzenét. A minőséget, az élőzene varázsát szeretnénk ismét népszerűvé tenni” – mondja Radics Ferenc.

A műfaj megmentéséért már sok-sok év óta igyekeznek minél többet tenni Pál István Szalonnával, a Magyar Állami

Fotó: Bege Nóra

Népi Együttes művészeti vezetőjével és prímásával. Az Anna-bálon az egyik évben a népzeneészek, a másikban pedig a cigányprímások mérik össze tudásukat. Tavaly cigányzenei tehetséggondozó kurzust is rendeztek, amelyen a cigányzenészek és a népzeneészek egymástól tanulhattak. „Akkora volt iránta az érdeklődés, hogy rögtön felhívtak Ukrajnából és Erdélyből is, hogy szeretnék, ha ott is tartanék ilyen foglalkozást. Szalonnával pedig a további tervünk az, hogy mindennek megteremtjük az oktatási rendszerét is a Hagyományok Házán belül. Akárcsak azt a kategorizálást, ami korábban tudásuk szerint rangsorolta a muzsikusokat. Fontos, hogy a fiataloknak tanulási, és aztán fellépési lehetőségeket is teremtsünk. Látniuk kell, hogy érdemes zenélni, ebből a hivatásból is meg lehet élni. Jövőképet kell nyújtanunk a számukra. Annak idején én is 12 évesen kezdtem a Rajkó Zenekarban, ahol remekül működött az iskolai rendszer, és olyan emberektől tanulhattam, mint például Berki László. Magam is szeretném az eltelt évtizedek során megszerzett tudást a fiamnak továbbadni. A cigányzene eltűnésével, esetleges megszűnésével olyan kultúrát veszítenénk el, ami több évszázados múltat tekint vissza. Meg kell hát tennünk mindent az értékmentésért. Szalonnával ezen dolgozunk, a kurzus, a verseny után az éttermi muzsikálás is egy lépcsőfok, majd következhet az oktatás” – mondja befejezésül Radics Ferenc.

Terjeszkedik a Fonó

A Fonó Budai Zeneház már régóta kinőtte a Sztregova utcai épület falait. Noha évek óta szerveznek házon kívül is eseményeket, többek között két fesztivált is – a novemberi Héttorony Fesztivált és a májusi Budapest Folk Festet –, idén elindították első rendszeres klubjukat Szegeden, ami további helyszínekkel bővül a nyár folyamán.

➡ Fonó / Gramofon

Forrás: Fonó

A Fonó-rendezvények gyakori szereplői: a Zúrós Banda és a Buda Folk Band

„Azt tapasztaltuk, hogy a szerdai tánc-házunkba van aki heti rendszerességgel utazik 100–120 kilométert, hogy itt lehessen és ma már egyértelmű, hogy a folk az egyik legéletképesebb műfaj. Elképesztő erő, energia van a népzében, amire vevők a tizenhuszonévesek is” – mondta Horváth László igazgató.

Először Szegeden indultak el összel havonta egyszer a fonós esték Fonó Klub Szeged néven, ahol az erdélyi vonós és balkáni táncház éppen úgy megtalálható a programban, mint a délszláv tamburamuzsika és moldvai zenék. Áprilisban ezt követte a Jászság Népi Együttessel közösen megvalósított jászberényi klub is, aminek sajátossága, hogy délután gyermek táncházat is tartanak táncoktatással, majd az este már a felnőtt táncosoké. Májusban elindult a villányi Fonó Klub a Gál Pincével együttműködésben – ezzel belakva egy teljesen új, de a mulatsághoz mégsem idegen közeget, egy borászatot. „Fontos, hogy elérhető legyen saját népi kultúránk az országban több pontján és hogy mindezt hiteles zenészek, táncosok képviseljék” – mondják a szervezők.

Hogy a folk mennyire népszerű, mutatja az is, hogy a Fonó egyre több meghívást kap nyári fesztiválokra. A Művészetek Völgyében évek óta jelen vannak és a kishegyesi Dombosfestre is ők szervezik a népzenei és világzenei programot. Idén először a Fishing on Orfű egyik külső helyszíneként mutatkozni be: a szabadtéri színpadon táncházak, folkkocsmák, világ-, népzenei, valamint etno-jazz koncertek váltják egymást, délutánonként pedig mindezekről lehet a résztvevőkkel beszélgetni a szabadegyetemen. Olyan alkotók szerepelnek a programban mint Dresch Mihály és Lajkó Félix, a Buda Folk Band, a Góbé és a Cimbaliband, a Berecz család vagy Pál István Szalonna primás. Az Ördögkatlan Fesztivál idei díszvendége is a Fonó lesz, van tehát hova menni népzenei hallgatni a nyár folyamán.

Bővebb információ a programokról:

www.fono.hu

Az akusztikus művészetek mostohagyermekai: a hangfelvétel-esztétika

13. rész: A zenei historizmus és a hangfelvétel – III. közlemény

Sorozatunk előző két írásában vázlatosan bemutattuk a historikus koncerteken és felvételeken leggyakrabban megszólaltatott „rég” hangszereket, egyben azt is szemléltetve, hogy az elmúlt évszázadokban milyen változások mentek végbe az európai hangszerkészletben. A hangszer azonban csupán egyik összetevője a zenei hangzásnak, hiszen az sem közömbös, hogy az milyen akusztikai környezetben szólal meg. Amikor historikus szemlélettel közelítünk egy zenemű előadásához, akkor ezért is merülhet fel a kérdés: egyáltalán vannak-e az egyes zenei műfajokra vagy korszakokra jellemző akusztikai környezetek? Hogy e kérdéskört jobban megközelítsük, alábbi írásunkban a középkortól napjainkig a zene tipikus akusztikai környezetét mutatjuk be.

• Ujházy László

Zene a templomokban, a szabadban és a palotákban

A középkor a templomok és főként a nagy katedrálisok megépítésével megteremtette a hosszú utözengésű tereket, ezzel egy olyan új színt hozva a hangzásba, mely korábban ismeretlen volt. Mivel a nagyobb szakraális helyszínek egyben jelentős zenei központok is voltak, mindez a zene akusztikai benyomását is érintette. A többnyire egyszólamú ének a hosszú utözengésű környezetekben „szolgaián” többszólamúvá vált, hiszen minden hang mögött ott zengett az előző hang vagy hangok folyamatosan halkuló lecsengése. Emellett már az 1500-as évek legelejéről fennmaradt olyan ábrázolás, melyen a teljes templomtér zenei birtokbavétele látható: egy kórossal az oltár előtt, egy másikkal pedig az oltár mögött. Ez a nagyszerű akusztikum hangzó szimbóluma volt mindannak, amit a pompás építmények, faragványok és freskók is hirdettek.

Természetesen a nagy zengés nem tudatos tervezés, hanem a korabeli építkezés következményeként jött létre. Mitől is függ egy zárt tér zengése? Egyrészt a terem nagyságától, hiszen ha a falakról visszavert hangok minél nagyobb utat tesznek meg, akkor – ismerve, hogy a hang viszonylag lassan terjed a levegőben – az egyes visszaverődések közötti idő is megnő. A másik tényező pedig, hogy a visszaverődések minél nagyobb számban jönnek létre, s a határoló felületek inkább visszaverjék, mint elnyeljük a hangokat. Ebből a szempontból a legelőnyösebb a márvány, de még a gyakran alkalmazott mészkő vagy a téglák is a beeső hangenergiának csak kisebb hányadát emésztik fel. Márpedig a templomépítésben a kemény felületek nagy mennyiségben voltak jelen, gondoljunk a kőpadlóra, a csupasz falakra és a mennyezetre, amely elvben fából is készülhetett volna, ám – mivel a villámhárító akkor még ismeretlen volt, s egy templomtűz egész városrészeket veszélyeztetett, – ezért inkább a

Udvari bál Velencében, magasra helyezett hangszerekkel (1500-as évek második fele)

kemény boltozatokat részesítették előnyben. (E kemény homorú felületek olykor persze különös akusztikai jelenségeket is eredményeztek, melyek mai felfogásunk szerint – enyhén szólva – nem tettek jót a hangenergia egyenletes eloszlásának.)

A középkor zenei tevékenységeiről ránk maradt képek alapján megállapítható, hogy a templomi zene mellett ugyan csak jelentős volt a szabadtereken zajló zenei tevékenység.

A házizene egyik meghitt ábrázolása az 1520-as évekből

Parkokban, tereken, erdei tisztásokon de akár még csónakokban is szólt a zene, amely – az ünnepi összejövetelektől, vadászatoktól eltekintve – inkább intim, társasági zene volt, ma úgy neveznénk, hogy kamarazene, bár ez a megjelölés csak később bukkant fel. Az ünnepek alkalmával szinte törvényszerűen a hangosabb hangszerek szóltak: pommerek, harsonák, szinte törvényszerűen magasra helyezve, míg a társasági zenében egy-egy halkabb fúvós mellett a pengetősök: mindenekelőtt a lantok játszották a főszerepet, s természetesen szinte elmaradhatatlan volt az énekhang. E hangzásvilág valójában a templomi zene ellenkezője: s mert a szabadtéren nincsen érzékelhető utözengés, ez a környezet a világi zenére is visszahatott, gondoljunk pl. a trubadúr énekek finom díszítéseire, hajlításaira, melyek egy szakrális térben összemosódtak volna, míg a templomi zene szabadtéren veszítette volna el lassú, méltóságos áradását.

Az akusztikai szabadterek jellemzője elméletileg a hangvisszaverő felületek teljes hiánya. Ám a napi gyakorlatban ellentmondásnak tűnik, hogy egy hegyekkel, dombokkal tarkított tájban ha halkán szólunk egymáshoz, akkor valóban nincs olyan érzésünk, hogy hangunk valahonnan visszaverődne, ám ha pl. megszólal egy távoli hangos mozdonyfütyty, akkor többszörös visszhangjelenséget is érzékelhetünk, különböző időközökkel. Ilyenkor a természetben mintegy lelassítva ugyanazok a folyamatok játszódnak le, mint a termekben. Ilyen értelemben az „igazi” szabadtér egy olyan sík sivatag lenne, melyben homok helyett 100 százalékos hangelnyelő anyag van, ami nyilván lehetetlen, ám az akusztikai mérőlaboratóriumok ezt eléggé jól megközelítik.

Az említett két akusztikai szélsőség között üdítő és változatos átmenetet jelentett a menyegzők, táncmultságok alkalmával a paloták termeiben megszólaló *udvari zene*, mely hangzását tekintve korunk kisebb hangversenytermeihez hasonlítható. Látható tehát, hogy már az európai középkor zenei környezetét is az akusztikai gazdagság jellemezte, s ez

a sokszínűség azóta is folyamatosan fennáll, hiszen pl. csak a két szélsőséget tekintve a templomi és szabadtéri koncertek minden korszak zenei életének egyformán fontos helyszínei voltak. A középkor óta a „templom” azonban sokat változott: míg a középkori templomok utözengési ideje – méreteiktől függően, az alacsony frekvenciákon – akár a 8 másodpercet is elérhette, addig a pl. a barokkban – a díszítőelemeknek köszönhetően – ez jelentősen csökkent. Ugyancsak kisebb zengést eredményezett a reformáció, mely a nemzeti nyelven történő igehirdetés jó szövegérthetősége érdekében szárazabb akusztikai környezetet igényelt. Pl. a lipcsei Tamás templom korabeli átalakítása esetében ezt a törekvést a teremakusztikai kutatás ki is mutatta.

Házizene

A korábbi évszázadok otthoni zenei tevékenysége a 16. századra jelentős zenélési móddá, sőt akár műfajjá terebélyesedett. Megnevezése szinte minden európai nyelvben más és más, ám többnyire utal az otthonok családias, intim, kedvelésből végzett zenélésére. Az igen gyakori énekhang mellett megszólaltatott hangszerek kifejezetten ezt a célt szolgálták: a harsányabb „szabadtéri” hangszerek helyett itt a finomabb, lágyabb színek vitték a főszerepet. Nem véletlen, hogy pl. a pommerek mellett azok „lecsendesítésével” ekkor jöttek létre a fagott-ös dulciánok, melyek elnevezése is erre a lágyabb, halkabb karakterre utal. A hangszerek birtokba vették a polgári otthonokat, mert a nagyobb hangszerek: billentyűsök, vonósok iparművészeti remekként a lakás díszei is voltak: számos hangszert gyöngyberakásokkal, faragványokkal, festett jelenetekkel láttak el. Emellett azok „kettős rendeltetése” is előfordult, amikor a virginálok, spinettek egyben ékszerdobozként, fésülködő tükörként vagy éppen sakkasztalokként is szolgálták gazdáikat. Az otthoni meghitt zenei tevékenységből a gamba-kvartettek utódjaként egy nagyon fontos és a későbbi időszak egyik meghatározó műfajaként jelentek meg a vonósnégyesek. A kamarazene akusztikai környezetére mindenkor az akusztikai csillapítottság, a bensőségesség volt a jellemző, ám az is igaz, hogy pl. már Haydn is írt vonósnégyeseket reprezentatívabb, „hangversenytermi” előadásra.

Operaházak, hangversenytermek

1637-ben az első *operaház* megépülésével egy további tipikus helyszín jött létre, melynek kissé fojtott, csillapított hangzása – különösen páholysoros építés esetén – ma is a klasszikus operai hangzásvilág elengedhetetlen jellemzője. E páholysoros operaházak utözengési ideje általában 1 másodperc körül van, s ennél rövidebb idők már csak az ugyancsak páholysoros és kisebb méretű prózai színházakban mérhetőek. Ez a csillapított hangzás maximálisan biztosítja az áttetsző megszólalást, a szöveg jó érthetőségét, olykor még Donizetti és Rossini híres bravúrosan „hadarós” énekszólamai esetében is, továbbá hasonlóan előnyös a prózai szerepeket tartalmazó operák szövegbetéteinél. Ettől

Kétkórosos templomi zene. Az egyik kórus az oltár előtt, a másik az oltár mögött (1595)

a jellegzetes hangzásvilágtól csak néhány operaház tért el, mint pl. Wagner operaháza Bayreuthban, nálunk az Erkel színház, vagy a Buenos Airesben a Teatro Colon, melyek utözengési ideje az átlagosnál hosszabb.

Egy másik tipikus zenei környezetként az 1700-as évektől (konkrét dátumhoz nem köthetően) a fokozatosan kialakuló nyilvános hangversenyélet teremtette meg a *hangversenytermi* hangzást, mely az eltelt évszázadok során nagy változásokon ment keresztül. Míg kezdetben az akusztikai csillapítottság, az intimitás volt jellemző, mely a zengésben kifejezetten ellenséget látott, (annyira, hogy a nagy-zengésű terekben még olykor remekműveket is hidegen fogadott a közönség, a kritikáról nem is szólva), addig a zenekari létszámok és a minél nagyobb számú hallgatóság befogadása érdekében a termek méretei egyre nőttek, s a kezdeti néhány ezer köbmétertől kiindulva a 20. század második felére elérték a huszonöt ezer köbméteres átlagos értéket. Az ilyen hatalmas méreteknél a korábbi intimitás helyett már inkább a reprezentatív hangzás a jellemző, alaposan megváltoztatva a koncertek hangulatát, az előadó és hallgató lélektani kapcsolatát. Ezek a hatalmas termek a historikus előadások szempontjából kifejezetten előnytelenek, hiszen a kisebb és halkabb hangszereket megszólaltató együttesek egyszerűen nem képesek a terek betöltésére, amire sajnos a hazai hangversenyéletben is akadt példa.

Éppen a historizmusnak köszönhetően napjaink hangversenyéletére nagyon jellemzőek az olyan helyszínek, melyek eredetileg nem hangverseny célokra épültek, sőt jelenlegi elsődleges funkciójuk sem ez, de a historikus koncertek számára mégis ideális helyszínt jelentenek. Templomok, várak lovagtermei, múzeumok, középületek csarnokai sokszor adnak otthont e koncerteknek. Ennek oka az általában hosszabb utözengési idő jótékony hatása, máskor a kisebb terem méret, tehát egy közvetlenebb előadó-hallgatóság kapcsolat megteremtése, s a „külsőségek” sem megvetendőek: az előadók stilizáltan korhű öltözeke, s maga a helyszín díszes kialakítása. Zenei szempontból az utóbbiak persze megmosolyogtató tényezők, ám a zene befogadása – mint közismerten rendkívül összetett lelki folyamat – szempontjából nem elhanyagolandók. (Sőt már maga a zenei előadás szempontjából is fontosak lehetnek: koncertező historikus zenészként

magam is sokszor megtapasztaltam, hogy egy díszes, hangulatos teremben mennyire más az előadó közérzete, mint egy modern, sivár, de némileg prakticista kialakítású – egyébként jó akusztikájú - helyszínen. Egy szép freskó látványa olykor a legkitűnőbb akusztikai burkolatnál is hasznosabb.) Az akusztikai szakirodalom egy része az 1980-as években meglehetősen elbizonytalanodott a hangversenytermek jövőbeni funkcióját illetően. Stockhausen 50 hangszórója az Osakai Világkiállítás hatalmas gömbjében, vagy egy 8s utözengésű barlangi koncertje Libanonban, Le Corbusier pavilonja Brüsszelben Varése zenéjéhez, az „akusztikus koreográfia”, mely a hangok térbeli mozgását is bevonja a zenei történelembe, mind bizonyítják az új törekvéseket, melyek már nem realizálhatók a hagyományos hangversenytermekben. Michael Forsyth 1985-ben megjelent összefoglaló akusztikai munkáját – itt konkrétan a kortárs zenével kapcsolatban – így zárja: „lehet, hogy a hangversenytermek csak a régi mesterek múzeumai lesznek.”

Zenei stúdiók

Hogy áttekintésünk teljesebb legyen, a stúdiókat is meg kell említenünk, melyek a 20. század második felében a historikus zene bölcsői voltak, hiszen számos együttes – mielőtt kilépett volna a hangversenypódiumra – néha éveken át kizárólag hangfelvételeket készített. A hatvanas és hetvenes években még sokan idegenkedtek a régi hangszerektől, olykor a hivatalos zeneoktatásban is voltak olyan nézetek, melyek szerint „csak az játszik régi hangszereken, aki képtelen megtanulni a mai hangszereken”, privát beszélgetések során a korabeli fúvósokon játszó zenészeket tréfásan „hegyilakóként” minősítették. A hangfelvételek nagyon sokat segítettek a historizmus elfogadtatásában, és természetesen az együttesek közötti kapcsolatok megteremtésében. Ám érdekes módon éppen a historikus felvételek azok, amelyek – főként a hanglemezeket illetően – számtalan esetben „hűtle-nül” elhagyják a zenei stúdiókat és a hangversenyekhez hasonlóan választanak a felvételek helyszínétül más helyszíneket egy karakteresebb, izgalmasabb és az előadó számára is inspirálóbb hangzás megteremtése érdekében.

* * *

Korunk zenei életére egy minden eddiginél gazdagabb akusztikai sokszínűség jellemző, ám ezzel csak akkor gazdálkodunk céltudatosan, ha az elődeinkhez hasonlóan a zenei előadást minél következetesebben egyeztetjük az akusztikai környezettel. (Talán rosszindulatú megjegyzésnek tűnik, de amit napjainkban az „akusztika javítása érdekében” az elektroakusztika eszközeivel – azaz valóságos sorscsapás-ként hangosítással – oldanak meg, azt a régi időkben a zene és a helyszín tudatos egyeztetésével, azaz természetes eszközökkel könnyedén elérték.)

Sorozatunk következő írásában bemutatjuk, hogy a historikus hangfelvételek esetében van-e lehetőség a korabeli akusztikai környezetek rekonstrukciójára, ennek van-e egyáltalán értelme, s általánosságban hangzásesztétikai szempontból mi a jellemző a historikus felvételek hangzására. ■

GRAMOFON

ZENEKRITIKAI MŰHELY

TISZTELGÉS KOCSIS ZOLTÁN ELŐTT

Hungaroton

HCD 32803/804

Üstökösként robbant be Kocsis Zoltán a zenei életbe; nem véletlen, hogy Szvjatoszlav Richter is felfedezte a fiatal művészt. Kocsis állócsillaggá vált, forró hangulatú koncertjei sokáig emlékezetes maradnak, ezeket mindig nagy várakozás előzte meg, hiszen jól felépített programot, hihetetlenül mély tolmácsolást kapott az érdeklődő. Kocsis Zoltán mindig maximális alázattal közelített a zenéhez.

Ami munkát Kocsis Zoltán végzett, az öt embernek is sok lett volna, szinte minden belefért az idejébe. Bár nem sokáig tanított a Zeneakadémián, de mindig szívesen meghallgatta az ifjú tehetségeket, mesterkurzusokat tartott. Nem csak hangszerelt, átiratokat készített, hanem írt a zenéről. A Mozgó Világban és a Holmiban olvashattuk esztétikai-filozófiai esszéit, kritikáit, de Kocsis írt ismertetőket is. A vele készült interjúkban bámulatos memóriájára, hatalmas tudására csodálkozhattunk rá, tökéletesen ismerte a művek hátterét, keletkezéstörténetét – mindent, ami kapcsolódott azokhoz. A beszélgetésekbe beleszólt saját véleményét, párhuzamokat talált irodalmi és zeneművek

között, rámutatott, hogy egy-egy motívum, harmóniafordulat kikenél szerepel. Zeneszerzőként is bemutatkozott, néhány művét lemezeken is megtaláljuk. Schönberg Mózes és Áronját kiegészítette a harmadik felvonással, talán ezt tartotta zeneszerzői munkássága legnagyobb eredményének. Számos olyan művet bemutatott, mely Magyarországon még nem hangzott el korábban, így Schönberg Gurreliederjét, a már említett Mózes és Áront, vagy Richard Strauss-operákat. Tervei közt szerepelt az összes, eddig itthon még nem játszott Strauss-mű bemutatása.

A kétlemezes kiadvány – A Tribute – Kocsis Zoltán szólózongora-felvételeiből, kamarazenészi és karmesteri felvételeiből válogat. A hallgató kap egykis ízelítőt Kocsis hangszereléséről (ilyen a Debussy-ciklus) és átirat-készítéséről – Wagner Parsifaljának zongoraletétje igazolja, hogy Kocsis képes volt a zongorán megjeleníteni a zenekari színeket. Egy ilyen nagy léptékű életműből rövid, mindent átfogó összeállítást készíteni lehetetlen, óhatatlanul kimaradnak szerzők, műfajok, kamarapartnerek, karmesterek. A lemez – terjedelme miatt – nem mutathatta be Kocsist operakarmesterként, zeneszerzőként vagy a kortárs zene tolmácsolójaként; azonban olyan felvételek is szerepelnek, melyek egyébként már nem elérhetők. II szerző műveit, tételeit kínálja a Hungaroton kiadványa, találunk egészen rövideket, melyek a ráadásdarabok irodalmába is tartozhatnak. Az első lemez Kocsist mint zongoristát, a második mint karmestert mutatja be a felvételeken keresztül, neves előadók közreműködésével. Kocsis Zoltán nem specializálódott egyetlen szerzőre vagy korszakra, de voltak olyan komponisták, akiknek az életműve számára kiemelt volt. Ilyen Debussy különös-különleges világa, a lemezen két Kocsis-átirat is szerepel. De hallhatunk a Kocsis által az itthoni köztudatba hozott

Rahmanyinovtól is több felvételt. (Kocsisra jellemző módon nem csak a zongoraversenyeket, szimfóniákat, hanem a rahmanyinovi életmű nem ismert szeletét is megismerhette a koncertre járó közönség.) Kocsis Mozart-rajongása is közismert, a lemezen a B-dúr zongoraverseny szólal meg azzal a finom, sokszor éteri hangzással, zenei megoldásokkal, melyek a darab lényegét mutatják, valóban mozartossá teszik. A negyedik és legfontosabb komponista Kocsis számára Bartók. Kocsist Bartók-szakértőként tartják számon, már az első lemez-összkiadás megjelenésében nagy szerepet játszott. A második összkiadás (Bartók Új Sorozat) munkálataiba is belekezdett, a megjelent felvételek rendkívül pozitív visszhangot kaptak. A Hungaroton kiadványán hat Bartók-mű szerepel, köztük olyanok, melyek alig szólnak meg koncerttermekben.

Ha a lemezen található élő és stúdiófelvételek művészi minőségéről számolunk be, nem kétséges, hogy mindegyik darab tolmácsolása remek. A közreműködők neve helyenként nem ahhoz a darabhoz van rendelve, amit hallunk, a gyűjteményben szereplő felvételek korábbi katalógusszáma nem szerepel.

Kocsis Zoltán korai halála mindenkit megdöbbenített. Már csak felvételekről nézhetjük-hallgathatjuk a karizmatikus művészt.

Lehotka Ildikó

JELMAGYARÁZAT A KRITIKAI ROVATHOZ

★★★★★

★★★★

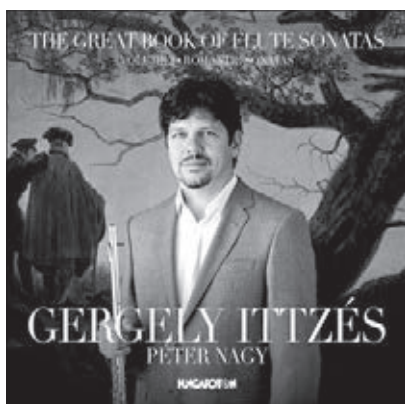
★★★

★★

★

○

Remekmű
Kiváló
Jó
Átlagos
Elfogadható
Gyenge

**A FUVOLASZONÁTÁK
NAGYKÖNYVE – 1-2. RÉSZ**

Ittész Gergely – fuvola, Szilasi Alex zongora (1), Anthony Newman – csembaló (1), Nagy Péter – zongora (2)

„Összegyűjteni és mintegy hangzó lexikonként átnyújtani a jelen- és utókornak azt, ami három évszázad fuvolazenéjét legjobban reprezentálja” – ez volt szavakban is megfogalmazott szándéka Ittész Gergelynek, aki többszörösen is egyedülálló vállalkozásba fogott az antológia műsorának összeállításával és megszólaltatásával. Hét „fejezetbe” csoportosította a kényszerűen a szonáta-műfajra leszűkített anyagot, amelyek egy-egy CD-korongon kapnak helyet, időrendben haladva, kisebb-nagyobb átfedési lehetőségekkel. A 18. század zenéje kapott helyet az elsón, romantikus szonáták hallhatóak a másodikokon. A tervezett folytatás szempontjai: Francia zene, Impresszionizmus, Orosz és magyar művek, Cseh és amerikai kompozíciók, továbbá A 20. század nyugat-európai zenéje. A magyar zenét az előzetes információk értelmében Lajtha László képviseli – a rendkívül gazdag kortárs termés nyilvánvalóan azért nem szerepel a műsortervezetben, mert Ittész a szonáta-műfajra koncentrált. Jogos ez a szempont, hiszen a szonáta a szóló- és kamarazenében mindmáig olyan rangot képvisel, mint a zenekari

műfajok között a szimfónia – ugyanakkor számolnunk kell azzal, hogy eme „történeti” műfajon kívül is szép számmal születhettek/születtek értékes kompozíciók a vizsgált évszázadokban.

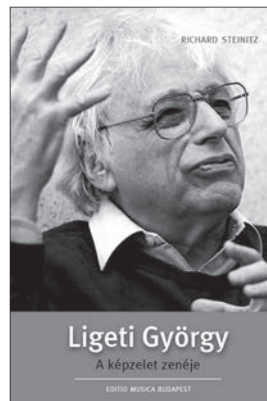
Minden bizonnyal régóta dédelgetett terv valósul meg ezzel a lemezszorozattal. Ezt bizonyítja, hogy a nyitó album anyagának jelentős része már 2006-ban került rögzítésre. Teljes programmá – immár konkrét elképzelés birtokában – 2011-es felvételekkel vált. Ez utóbbiak keretében a műsort; még a legelszántabb régizene-rajongókat is meggyőző interpretációban csendül fel nyitószámként Bach monumentális h-moll szonátája Szilasi Alex zongorakíséretével. „Fordul a kocka” a zárószámánál, amikor Mozart (hegedű- vagy fuvola-) kíséretes korai szonátáját halljuk. Közben, Bach, Händel és C. Ph. E. Bach szonátáinak hallgatása során kissé monoton a csembaló „varrógép”-hangja, és amikor már belefáradna a műsor egyvégtében való végighallgatására vállalkozó, C. Ph. E. Bach Hamburgi szonátájában a kompozícióra kell figyelnie, amelynek érdekessége-izgalmasága felvillanyozó.

A zongorás tételeket, valamint a második korong anyagát Győrben a Richter-teremben rögzítették (2008-ban és 2010-ben). A romantikus fuvolaszonáta-irodalmat Donizetti, Kuhlau, Reinecke és Karg-Elert egy-egy műve képviseli. Felfedeznivalót jelentenek a hallgatóságnak és az érdeklődő fuvolás-társadalomnak egyaránt, hiszen hangversenyműsoron ritkán fordulnak elé és diszkográfiájuk sem jelentős. A maradéktalan élvezetben csak az akusztikai környezet jelent zavaró hatást: a tágas térben szinte pusztába kiáltott szó a fuvoláé, s bizonyára ez is közrejátszik abban, hogy a művek technikai kidolgozottságával nem áll arányban a dinamikai érzékenységük.

A fuvolaszonáták nagykönyvének külön értékét adják a lemezismertetőik. A rendelkezésre álló terjedelemben rengeteg ismeretanyagot közöl Ittész Gergely. Túl a válogatás általános szempontjainak taglalásán (ami közös a CD-knél), egy-egy kötet műsorának ürügyén egyben zeneirodalmi áttekintést ad, és elhelyezi a műsorban szereplő műveket mind a szerző életművében, mind kora zenéjében. Rámutat olyan vonásokra, amelyek más szerzők más műfajú kompozícióival rokonítják e szonátákat, és megfogalmazza az egyes tételek specifikumait. Ilyen az ideális „ismeretterjesztés”, amikor érződik az a mögöttes tudásanyag, ami szavatolja a leírás hitelét. Ami egyúttal arra készíti a hallgatót, hogy járjon utána azoknak az értékes műveknek is, amelyek nem kerültek e keretben rögzítésre.

Fittler Katalin

Hungaroton
HCD 32773, 32774

RICHARD STEINITZ: LIGETI GYÖRGY – A KÉPZELET ZENÉJE

Az angolul 2003-ban megjelent monográfia magyar nyelvű kiadásának Ligeti György halálának 10. évfordulója adott aktualitást. A magyar kiadáshoz készült szerzői előszóból megtudjuk, hogy annak idején maga Ligeti is felvetette a gondolatot, hogy Steinitz vállalkozzék a munkásságával foglalkozó monográfia megírására. Steinitz maga is tanult zeneszerző, aki a Huddersfieldi Kortárs Zenei Fesztivál megalapítását követően kényszerült arra, hogy a rendezvénnyel kapcsolatos munka és az egyetemi tanítás mellett háttérbe szorítsa a komponálást. Azt a többletet, amely abból származik, hogy „értőbben” képes olvasni más szerzők partitúráit, haszonnal kamatoztatta e monográfia megírásakor is. Annál is inkább, mivel nyíltan vállalta, hogy nem elégszik meg szerzői nyilatkozatok közvetítésével, hanem „saját „olvasatát” is adja a műveknek. Imponáló a minden mondatból áradó alapos műismerete, amely remélhetőleg sok szakmabelit készített arra, hogy eme értő „kalauz” segítségével, kottával a kézben próbáljon meghódítani magának olyan Ligeti-műveket, amelyek nem egykönnyen adják meg magukat. A zongoraetűdök elemzése jóvoltából már-már audiovizuális élményhez jutnak mindazok, akik kottával a kézben hallgatják a felvételeket. Ráadásul a magyar érdeklődő abban a kiváltságos helyzetben van, hogy a Ligeti György válogatott írásai című vaskos kötet aktuális fejezeteivel veheti össze Steinitz elemzéseit. Etalon-értékű hallgatnivalót a Sony nyolc korongja (György Ligeti Edition) és a Teldec további öt CD-je (The Ligeti Project) biztosíthat. A közérthetően megírt, érdemben tudományos igényű munkához gazdag függelékanyag járul, amelyben kizárólag a Név- és tárgymutató ad okot az elégedetlenségre. A kiváló fordítás Péteri Judit munkája.

Fittler Katalin

Editio Musica Budapest
2016, 392 oldal

MAHLER: III. SZIMFÓNIA
Budapesti Fesztiválzenekar,
Gerhild Romberger, Bajor Rádiókaror,
Fischer Iván ★★★★★

2016. május 13-án, a Magyar Gustav Mahler Társaság megalakulásának 10. évfordulójáról emlékezett meg Fischer Iván, azon a hangversenyen, amelynek műsorán Mahler III. szimfóniája szerepelt. A háromszori budapesti előadást követően nemzetközi turné további hét helyszínen szólaltatták meg. Szeptemberben pedig elkészítették felvételét is a Müpában, amely szimfónia-sorozatok további értékes darabja lett. Különleges többlet-tapasztalatot ad a hangfelvétel, hiszen ami az élő előadásban az ott-és-akkor megszülető hangzás katarzisélményét adta, immár számtalanszor felidézhetővé vált. És miként a hangversenyen, úgy a felvételnél is megszűnik a hallgató reális időérzéke. Megszólítja ez a zene, és búvkörébe vonja – ahol a hangzó mindenség részévé válik, és magától értőden éli meg annak tér-idő határait. Mert a Fischer Iván vezényelt előadásban nemcsak ideje, hanem tere is van a zenének, a tágas ambitusból és az ugyancsak széles dinamikai skálából adódóan. Az pedig az előadókat dicséri, hogy az utasításokban gazdag partitúra minden mozzanata értelmezetten szólal meg. Egy-egy azonos dinamikai jelhez érzelmek-indulatok sokfélesége társulhat. Minuciózus kidolgozottsággal realizálódik a monumentális freskó – és éppen a komplexitás-élmény az, ami lenyűgözi a hallgatót. Aki ismételtel megbizonyosodhat arról, hogy jó esetben – márpedig ez a felvétel különösképpen az – a zenehallgatás aktív tevékenység. Figyelmet követel, és cserébe olyan, szavakkal megfogalmazhatatlan élményt ad, amely már-már tudás értékű. Érdemes a lehető legérzékenyebb készüléken hallgatni, nehogy a lehetőfinom hangzásból akár egy hang is elveszzen.

Fittler Katalin

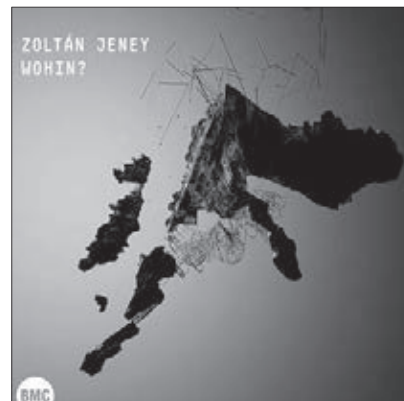
Channel Classics – Karsay és Társa
 CCS SA 38817

BARTÓK, DEBUSSY, DEFALLA
ÉS RAVEL MŰVEI
Rohmann Ditta – cselló, Rohmann Imre
– zongora ★★★★★

Ha nem tudnánk, hogy apa és lánya kamarazenélést hallgatjuk, akkor is nyilvánvaló lenne a két előadóművész közötti szoros lelki kapocs, a mindent átható egymásra figyelés és együttműködés. Minden bizonnyal nagy élmény lehetett számukra a közös munka, örömük pedig áthatja előadásukat. Azonban nemcsak interpretálják a CD-n megszólaló hat kompozíciót, hanem ezekből négyet – melyeket szerzőjük eredetileg énekhangra vagy hegedűre szánt – közösen át is írtak. Bizonyára együtt határozták meg a rendkívül elegáns műsort is, mely a 20. század első húsz évéből mutat be három Bartók-, továbbá egy-egy Debussy-, de Falla- és Ravel-kompozíciót. Magyar előadóművészeket hallgatva talán természetesnek vehető, hogy Bartók zenéjét anyanyelvi szinten játsszák. Megkapó a két rapszódia lassúinak kimértsege és büszke tartása, hogy aztán annál pergőbbnek és energikusabbnak hassanak a friss második tételek. A Román népi táncokról pedig csak szuperlatívuszokban lehet beszélni, nehéz megfelelő elismerő jelzőket találni a két művész olvasatára. Szinte magunk előtt látjuk a Kárpátok csúcsait, ahol harapni lehet a levegőt, és egyszer csak megszólal egy Bot-tánc, egy Topogó vagy éppen egy román polka. Ám a spanyolok is megírgyelnék azt a temperamentumot, amivel de Falla hét spanyol népdalának átírata felhangzik. A mediterrán táncok tüzes, érzéki hangot ütnek meg, de hallunk elmélkedőbb, a lélek mélységeit fűrésző tételeket is. A francia impresszionizmus két nagy alakjának egy-egy szonátájában is ezernyi hangszínt, hangulatot villantanak fel. A Ravel-művet pedig különlegessé teszi az, hogy a művésznő ebben öthúros csellón játszik, így még sajátosabb árnyalatokat kap az amerikai bluest idéző 2. tétel. Kovács Ilona

Hungaroton
 HCD 32793

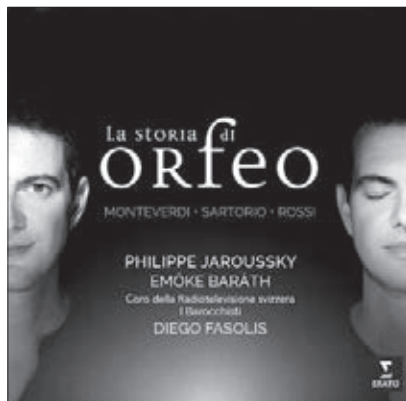
JENEY ZOLTÁN:
WOHIN?

●●●●●

Jeney Zoltán új szerzői lemeze az elmúlt két évtized termésébe ad betekintést, melynek nyolc kompozícióját 2013 májusa és októbere között rögzítették a BMC koncerttermében, valamint a Zeneakadémián. Nem lehetett könnyű feladat a válogatás, ám ha valaki csak a lemez anyagát ismerné Jeneytől, akkor is jellemző portrét alkothatna a zeneszerzőről. A hallottak alapján rögtön feltűnik például a komponista vonzódása a lét-nemlét ábrázolásához, a halál tematikájához. Ehhez a szürke ezernyi árnyalatát használja, aprólékosan megszerkesztve hangsorait és harmóniát. Ebből a már-már önmagáért való alkotói tudatosságából – a szigorúan megszerkesztett poli-fóniából, vagy a Pavane matematikai pontossággal megalkotott hangsoraiból – a hallgató mit sem észlel, de a kottát tanulmányozva vagy a művekhez írt kísérőszöveget olvasva csak ámulunk, milyen minuciózusan kimunkált zenei anyaggal ajándékozza meg hallgatóját a komponista. Ám Jeney nemcsak a Kennereknek ír. A lemezt nyitó Wo hin? 2013 a Liebhaberek számára is világosan megfogalmazott véleményt ad korunk háborúiról a beethoveni Örömdá-dallam eltorzításával. A groteszkké vált melódia eszközeiben közeli pendant-ja a Bartók-Concerto Intermezzo interrotto tételének, üzenetük is azonos. Hasonlóan világosan fogalmaz Jeney a Szóllósy András 80. születésnapjára írt Consolazione (something lost: echo) című művében is. A cselló és zongora párbeszédében felsejlik a végtelenség, a felfelé mutató, de mindig visszahanyatló motívumokban pedig ott érezzük a törekvést és az igyekezetet a vigasztalásra. A lemez egyik legmegrendítőbb alkotása a hat William Blake-dal, (Songs of Innocence and Experience) Piia Komi előadásában.

Kovács Ilona

BMC Records – MG Records
 BMC CD 240

LA STORIA DI ORFEO

Jaroussky, Baráth, I Barocchisti, Coro della Radiotelevisione Svizzera, Diego Fasolis

Többről van itt szó, mint hogy napjaink kontratenor megasztárja, Philippe Jaroussky végre valóra válthatta régi álmát: lemezre énekelte – méghozzá eminens kifejezőerővel – Monteverdi Orfeójának híres könyörgését (Possente spirito). Több ez, mint a mélyebb hangfajú kollégák repertoárjába való kotnyeleskedés. A három 17. századi Orpheusz-operából szemezgetve olyan „kantáta” keletkezett, amely nemcsak, hogy képes a két főhős – a lantos félisten és Eurüdiké nimfa – történetére fókuszálni, hanem pompás áttekintést is nyújt a seicento olasz zenedrámájának stílárjáról. Claudio Monteverdi első operája (L’Orfeo, Mantova, 1607), fél lábbal még az előző évszázadban állva, a reneszánsz udvari művészet jegyében született. Luigi Rossi Orfeója (Párizs, 1647) viszont a kései Monteverdi hangját üti meg. Euridice Mio ben, teco il tormento kezdetű, ostinato basszusos szólójára például tagadhatatlanul a Nyolcadik madrigálkönyvbéli A nimfa panasza hatott. Velük szemben Antonio Sartorio műve (L’Orfeo, Velence, 1672) már a tetszetős és olykor kissé sekélyes dalmosság felé mutat, noha Euridice Se desti pietà kezdetű áriája, egy igazi ciacona, méltán fölvehető a versenyt akár Purcell Didójának búcsújával is. Soha nem hallott gyöngyszemeket fedezhetünk tehát magunknak föl, miközben végigkövethetjük, ahogyan a firenzei Camerata deklamáló eszménye, az éneklő beszéd (recitar cantando) ariosóba azaz beszélő énekbe (cantar recitando) oldódik; majd azt is megfigyelhetjük, amiként ez az „oldat” áriává jegecesedik. A bel canto javára – a drámaiság rovására... Ha pedig a felvételen Jaroussky remek, akkor partnernője, Baráth Emőke egyszerűen csodálatos!

Mesterházi Máté

Erato/Warner – Magneoton
0190295851903

HÄNDEL ÉS PURCELL MŰVEI

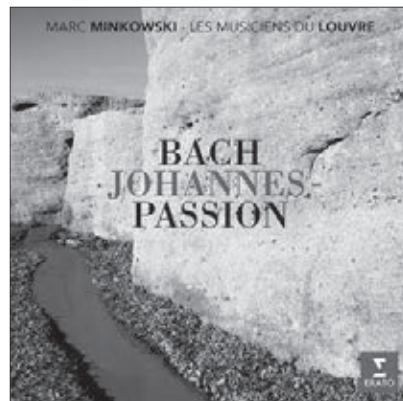
Sonya Yoncheva – szoprán, Academia Montis Regalis, Alessandro de Marchi

Bár Händel soha nem házasodott meg, operái és oratóriumai mégis azt sugallják, hogy rendkívül sokat tudott a női lélekről. Vokális műveiben különös gondtal és érzékeny színekkel festette meg hölgy szereplőinek zenei portréját: ha kellett, lágy líraisággal vagy éppen szenvedélyes drámával. Olyan erős és független személyiségeket ábrázolt, akik – a barokk vokális műfajok többségében előforduló sablonokat követve – büszke tartással és méltó módon viselték a sors által rájuk mért csapásokat és tragédiákat. Most – a Die Welt kritikusa szerint korunk legjobb Traviatája, azaz – Sonya Yoncheva tiz Händel-ária lemeze éneklésével ad betekintést a barokk mester vokális művészetébe. A Bulgáriában született énekesnő, aki a világ leghíresebb operaszínpadain a Traviata mellett elsőprór sikert arató Mimi- és Gilda-megformálásokat is magáénak tudhat, már nem először foglalkozik a barokk repertórárral. Händelnek szentelt lemeze azokból a kompozíciókból válogat, melyek a zeneszerző életében a legnagyobb sikereket aratták: a Giulio Cesare, az Alcina, a Rodelinda, az Agrippina, a Rinaldo című operákból hallunk részleteket, valamint két áriát a Theodora című oratóriumból. Ha interpretációja nem is tekinthető historikusnak, szembetűnő vibratóinak visszafogottsága és hangjának barokkos hajlékonysága. Yonchevát az Alessandro de Marchi vezette Academia Montis kamarazenekar kíséri megbízhatóan és kellően hangulatfestően, két áriában pedig Karine Deshayes igényes mezzoszopránja társul a szopránénekesnőhöz. A CD kissé meglepő módon Henry Purcell leghíresebb művének záróáriájával végződik: Yoncheva a Dido és Aeneas lekerékítő, híres passacagliával int búcsút hallgatóinak.

Kovács Ilona

Sony Classical
88985302932

BACH: JÁNOS-PASSIÓ

Odinius, Immler, Andersen, Ruiten, A Louvre Muzsikusai, Marc Minkowski

Igazán remek felvétel, amikor a historikus gyakorlat végre nem írja felül több-kevesebb ügyetlenséggel Bach zenéjének szabad lélegzését, természetes folyását, nem ejt csorbát a szöveg deklamációján, s nem sikkadnak el Bach dallamai. Már az első pillanatban berobban és magával ragad a zene nagyon sebes folyása. Ritka ügyes kezdet, egész nagy előadásokat idéz, akár Karajant az Orfeusz és Euridikeivel. Abban közösek, hogy azonnal intenzív atmoszféra jön, nem is jön, inkább jött létre. Minkowski a sietség ellenére sem hagy veszni részleteket. Az evangélista recitatívóit, ismét pozitívum, kitartott hangokkal kíséri az orgona. Az előadás egyértelműen drámai hangvételű, nem epikus, főképpen pedig nem lírai. Viszont nem durva. Az énekesek kiválasztása ugyancsak dicséretes. Ha egy-egy régi nagy előadás kivételes szépségének szintjét nem éri is el (Wunderlich, Schreier, Fischer-Dieskau, Crass, Ludwig, stb.), mindenkitől abszolút magas színvonalú előadást hallunk. Furcsa az altáriák kontratenor és női alt közti megosztása, de miért is ne, ha jók az előadások. Mind Lothar Odinius evangélistája, mind Christian Immler Jézusa meglehetősen kemény és németes, viszont kidolgozott, pontos, és alapvetően maníroktól mentes. Úgy tűnik, Minkowskinak sikerült az, ami keveseknek a korhú praxis követői közül. Úgy létrehozni e mégiscsak monumentális mű divatos korhú sémák szerinti interpretációját, hogy az előadás teljes mértékben beleillik a hagyományos képbe, továbbá nem érezzük „külföldies” jelleg, így rossz kiejtés, helytelen hangsúlyozás, zavaró hatását. A lemez azért is örömteli, mert sok kiváló historikus előadó nem rögzítette, Hogwood, Pinnock például.

Zay Balázs

Erato/Warner – Magneoton
0190295854058

GRAUN: OPERAÁRIÁK

**Julia Lezsnjeva – szoprán,
Concerto Köln, Mihail Antonjenko**

★★★★★

Graun opeaáriáiból válogatott Julija Lezsnjeva, mi pedig ámulva hallgatjuk a felvételeket. Carl Heinrich Graun a késő barokk és a bécsi klasszikus kor átmeneti korszakának meghatározó szerzőjeként alkotott, újabban kezdik felfedezni darabjait az énekesek, régizeneszkek. Graun tenorista volt a braunschweigi operában, később karmester lett. Lezsnjevát lenyűgözte a Graun zenéjével való első találkozás, az a bizonyos ária lett a lemez zárószáma. Minket pedig Lezsnjeva éneklése bűvölt el két éve először, akkor Laodice szerepét énekelte Hasse Siroe című operájából a Vígszínházban. Utolsó, elképesztően virtuóz áriáját nem hogy a közönség, de a színpadon jelenlévők is megtapsolták. A virtuóz éneklés Graun idejében a castratók kiváltsága volt, a kor szokásától eltérően azonban Graun a szopránoknak írta a szinte énekelhetetlen áriákat. Kilencc opera seriájából hallunk áriákat, egyetlen kivétellel világszó felvételeket. Ezek a részletek bemutatják Graun stílusát, zenei világát, operairói vénáját. Lezsnjeva tolmácsolásában elevenedik meg ez a világ, a furore-áriák, a lamentók, a különféle karakterek válogatott csokra. Lezsnjeva éneklését lehetetlen szavakkal kifejezni, a tökéletes (vagy annál is jobb) technika párosul a kivételes kifejezőképességgel, a hangterjedelem bámulatos, a magas hangok csodások, a koloratúrák, a trillák csillognak. A lemezen egyetlen zenekari szám szerepel – ha addig nem is tudtuk figyelni a zenekari hangzást az énekesnő lehengető passzázsai miatt, ott megtehetjük. Remek az együttes, kifejező, a lant hangzása elbűvölő. Kivételes minőségű lemez született.

Lehotka Ildikó

Decca – Universal
4831518

ELINA GARANČA – REVIVE

**Orquestra de la Comunitat Valenciana,
Roberto Abbado**

●●●●●

Ismét egy áriaalbum, amely hosszú időre helyet követel magának a nemzetközi sikerlistákon. Elina Garanča előadóművészete teljes pompájában bontakozik ki az igényes zenekari kíséret előterében. Roberto Abbado, aki a lett énekesnő egyik korábbi felvételének is dirigense volt, ezúttal is minden hangért-frázisért felelősséget vállaló muzsikálásra inspirálta a zenekart. Garanča pedig úgy interpretálja az operákból kiragadott áriákat, mintha a teljes művek érzelmi folyamataiban jutott volna éppen az adott érzelmi állapotba. Ennek az átéltségnek köszönhetően a hallgató sem pusztán zenét hallgat, hanem tanítja lesz prominens személyiségek vívódásainak. A CD kísérőszövegéből kiderül, hogy az énekesnő tudatosan választ olyan tematikát egy-egy albumához, amelynek érzelmi-indulati töltése magánemberként is aktuálisan foglalkoztatja. Az új album kiindulópontját Santuzza jelenti, Garanča első rangos verismo-szerepe, s a folytatásban erős nőalakok olyan pillanatainak lehetünk tanúi, amelyekben éppen új erőre kapnak életük problematikus helyzetében. Francia és olasz operaszínek sorjájának, többé és kevésbé ismertek, s a kétség és remény között vívódó nők sorában jutott hely Marinának is (Muszorgszkij Borisz Godunovjából). A mezzoszoprán-repertoár jelentős vonulata gyönyörködteti a hallgatót, és remélhetőleg az énekesnő számára színpadi szerepek lesznek azok is, amelyekből egyelőre csak kiragadottan adott ízelítőt. Hangja a korábbi bel canto korszakából mennyi értékes tulajdonságot megőrzött, s a drámai töltés erősödésével univerzális „nyersanyagá” vált. Így érzelmek-indulatok végtelen skáláját tolmácsolhatja a – miként feltűnése idején Joan Sutherland nevezte – született diva.

Fittler Katalin

Deutsche Grammophon – Universal
479 5937

DISTANT LIGHT

**Renée Fleming – szoprán, Royal Stockholm
Philharmonic Orchestra, Sakari Oramo**

●●●●●

Három nagy énekesnő köré szerveződik e kiadvány. Az első maga a lemez szólistája, napjaink prima donna asszolutája, Renée Fleming. Az ő sugallatára komponálta a svéd Anders Hillborg (*1954) a felvétellel legérdekesebb ciklusát: négy dalt a kanadai születésű költő, Mark Strand verseire (Strand Settings). „Emlékek és vágyak vontatott sorai szólalnak meg álló akkordokon, amelyek hasonlatosak az éjszakai égboltnak e költeményekben oly szépen megidézett csillagaihoz” – írta a Carnegie Hall-beli, 2013-as ősbemutatóról a The Telegraph. A másik énekesnő a legendás amerikai szoprán, Eleanor Steber, akinek megrendelésére született a CD legerjedelmesebb, több mint tizenöt perces darabja: Samuel Barber (1910-1981) Knoxville: Summer of 1915 című dala (op.24). A James Agee prózakölteményére írott mű a gyermekkor még érintetlen ártatlanságában és biztonságában is megsejteti velünk halandóságunkat. E kontemplatív zenei monológból korábban Leontyne Price készített remek felvételt, most Fleming bensőségesen gömbölyű hangján szólal meg a Barber-dal. Végül a harmadik énekesnő az izlandi popsztár Björk, akinek három számát (Virus, Jóga, All Is Full of Love) Hans Ek dolgozta át Fleming számára úgy, hogy az eredmény már-már elhomályosítja az eredeti változatokat. Nem mondhatnám, hogy rajongója volnék Renée Flemingnek – bevalom, rendkívül kifinomult éneklését néha túl gömbölyűnek, túlságosan lekerekítettnek érzem. Hangja azonban kiválóan illik ezekhez a zenekari dalokhoz, így a lemez nemcsak (számomra) ismeretlen tájakra visz, hanem maradéktalan gyönyörűséget is szerez. Fleming hangja közelebb hozza nekünk az egyik Hillborg-dalban (Black Sea) említett – a kiadvány címűül szolgáló – „távoli fényt”. *Mesterházi Máté*

Decca – Universal
483 0415

ROSSINI: OPERAÁRIÁK ÉS DUETTEK
Marie-Nicole Lemieux, Patrizia Ciofi
 – ének, karmester: **Enrique Mazzola**

Szoknya- és nadrágszerepek, köztük vágyódó, harcos és szerelmes férfihősök és tüzes-nemes vagy éppen derűre termett asszonyok. Tíz- és százféle szerep és álca Gioacchino Rossini szinte végtelen operameséinek tárházából. Ezúttal mezzoszoprán vagy alt-, illetőleg kontraalt-repertoárát csemegézték ki a jelenkor egyik kedvenc mezzójának, Marie-Nicole Lemieux nagyszónynak. Korábban elsősorban Vivaldi és Händel drámai műveiben nyújtott maradandót a kanadai énekesnő, majd Brahms és Schumann dalait vette lemezre, későbbi felvételein a francia szóelőneket, majd a csillámporos nagyopera világába is belekóstolt. Alapvetően a koloratúra az erőssége, azért érdeklődése oly széles, hogy az Orlando furiosótól a Falstaffon át a Pelléas és Mélisande-ig találunk vele DVD-n is megörökített darabokat. De persze végig ott van a karrier homlokerében az igazi bel canto, amely a most megjelent lemezen kap hangsúlyt – olyan operákból kölcsönözve tirádás áriákat és duetteket, mint a Tankréd, A tó asszonya, a Matilde di Shabran vagy Az olasz nő Algírban. Lemieux-é vitathatatlanul igen szép és tartalmas orgánus, telt, meleg hang, egyszerre hajlékony és vibráló. Éneklése kulturált, izgalmasan változatos, mindemellett kiválóan iskolázott. Előadásmódja lebilincselő: a színpadon igazi jelenség, akire muszáj odafigyelni, mert egyéniségének szuggesztivitása és játékának kifejezőereje, hallatlan energiája vonzzák a tekinteteket. Ez a magas szintű vokális kultúra és eredeti kifejezőképesség teszi lehetővé, hogy Rossini dalműveinek regényes alakjai ugyanolyan hitelesen jelenjenek meg az alakításában, mint Monteverdi régi panaszosai vagy Honegger modern, szikár karakterei.

Balázs Miklós

Erato/Warner – Magneoton
 0190295953263

VERDI: OTELLO
Antonenko, Yoncheva, Lučić, Metropolitan Opera, Yannick Nézet-Séguin

A Metropolitan Opera előadásának több alkalommal volt a rendezője Bartlett Sher. A 2014/15-ös évadot az Otelloval kezdték, amely a főszereplő változásával a következő évadban is műsoron maradt. A 2015. október 17-i előadás került végül rögzítésre. Végre egy mór, aki nem fekete! Antonenko már 2012-ben alakította e szerepet a londoni Royal Opera House-ban, és a Met színpadán is nagy elhittető erővel játszott. Yoncheva remek színészi teljesítménnyel vett részt a félreértések eme sajátos játékában. Desdemona kosztümjei vélhetőleg az amerikai ízlés ismeretében készültek. Lučić remekül hozta az „alpból gonosz” Jagót, meggyőződéssel ám sohasem túljátszva. A zenei teljesítmény mindvégig gyönyörködtető; a statikus tömegjelenetek ékesen példázta, hogy nem kell erőltetetten hajszolt-zaklatott színpadképre törekedni. A lélektanilag aprólékosan kidolgozott rendezés különösen koncentrált azokra a mozzanatokra, amelyek még a színpadi realitás keretei között is nehezen hihetőek. Megrendítő volt Otello utolsó csók-vágya, amely immár beteljesületlen maradt. A felvételkészítésben rutinos stáb is remekelt – lényeges mozzanatok mentén vezeti a DVD-nézők tekintetét. Nem mindig a szöveget adja közelképben, hanem alkalmasint a színpadi játékba ad betekintést azáltal, hogy gesztusokkal-mozdulatokkal reflektáló partnereit is felvillantja. A látványvilág azonban sohasem vonja el a figyelmet a zenéről, hanem lehetőség szerint fokozza annak hatását. A felvétel dokumentálja a közönség elégedettségéről tanúskodó, szünni nem akaró tapsot is. Érdekességként egy apróság: virágot az előadás végén Jago és Desdemona kapott. A bonus-track, interjúkkal és próba-részlettel, további érdekességeket kínál.

Fittler Katalin

Sony Classical
 88985308909 (DVD)

PUCCINI: TURANDOT
Stemme, Antonenko, Agresta, Teatro alla Scala, Riccardo Chailly

Puccini megfejthetetlen titkai közé tartozik az a lélektani érzékenység, amellyel közvetlen utat talál mindmáig a közönség legszelebb rétegéhez. Ami az érzésvilágban „örök emberi”, azt mindig egyénitett és aktuálisan jeleníti meg – épp ezért szinte jelképes, hogy Liù halálával kényszerült befejezetlenül hagyni a Turandotot. A Franco Alfano kiegészítésével ismert operához 2001-ben Luciano Berio komponált új befejezést a Salzburgi Ünnepi Játékok felkérésére. A Milánói Scala 2015-ben, Nikolaus Lehnhoff rendezésében vitte színre, ezt örökíti meg a felvétel. Parádés a szereposztás, zeneileg igényes az előadás. Realitás és absztrakció egészséges arányában a zene ideális látványháttérrel kap. Átgondolt a térkihasználás, a több játék-sík alkalmazása következetes, csakúgy, mint a színvilág kialakítása. Berio hosszú közzenéje időt ad ahhoz, hogy színpadi játékkal némiképp megjeleníthető legyen az a lélektani folyamat, amelynek eredményeképp Turandot lelkének jégpáncéljából kiszabadulhat az érzelem. A poétikus zárókép szinte hitelesíti a hihetlent. Összességében mégis marad a nagy talány, annál is inkább, mivel Kalaf célratörő elszántságában az érzelmi motiváció erejének elementaritása nem eléggé meggyőző. Kalafé az elégtétel, Turandoté a megbékélés – ami nem jöhetett volna létre Liù önfeláldozása nélkül (holttestének letakarása: a megfélekedni-akarás jelképe). A Scala nézőteréről minden bizonnyal még hatásosabb az előadás. A DVD nézője ideális esetben többet juthat a helyszínen jelenlévőkhöz képest. A produkció rögzítésekor ezúttal a dokumentáció nagyobb súllyal esett latba, mint az interpretációs szándék. Átjött a nagytalálók hatása, ám a gyakori közelképek már-már illúziórombolóak.

Fittler Katalin

Decca – Universal
 074 3937 (DVD)

RAMON LLULL
La Capella Reial de Catalunya,
Hespèrion XXI, Jordi Savall

Igényesen kivitelezett poliglott tanulmánykötet, két CD-melléklettel, a Ramon Llull emlékévként reprezentatív kiadványa. A boldoggá avatott Raimundus Lullus halála 700. évében jelent meg, erőteljes tudományos és művészi impulzusként, hogy ismételtén ráirányítsa a nemzetközi méretű érdeklődést a középkori filozófiának erre a korszakos jelentőségű katalán alakjára. Jordi Savall koncepciója alapján realizálódott az emlékvék megannyi koncertprogramján túl ez a kiadvány is. Tőle származik a bevezető tanulmány (A hódítások, a párbeszéd és a bánat ideje), amelyet négy további tanulmány és Llull kalandos életének kronológiája követ. Mindez hat nyelven (katalán, francia, angol, kasztíliai, német, olasz) olvasható. A képanyag sem pusztán tetszetős illusztráció – ki-ki bármely nyelvet választja, érdemes végiglapozni a mintegy 300 oldalnyi kötetet, hiszen a képek nem ismétlődnek. Megtaláljuk hittérítő útjainak térképét, életének festményeken megőrzött dokumentumait, kódex-részleteket, s nem utolsó sorban az Ars combinatoria két korongját, amelyekkel voltaképp a komputerkultúra alapjait teremtette meg. A két CD hangzó életre kelti Llull korát, korabeli dokumentumokból és Llull munkáiból vett idézetekkel, és felidéz azoknak a kultúráknak a zenéjét, amelyekkel hittérítő útjain találkozhatott Llull. A zenei anyag gerincét Jordi Savall együttese szólataltják meg, de a sokszínű zenei világ autentikus megjelenítéséhez vendégművészeket kért fel. A zenében improvizáció és kompozíció jól megfér együtt, a régizene kimeríthetetlen tárházára irányítja a figyelmet. A művészi élmény egyszersmind arra készíteti hallgatóját, hogy pótolja művelődéstörténeti ismeretanyagának hiányosságait.

Fittler Katalin

Alia Vox – Karsay és Társa
AVSA 9917

HENRIETTE – A VIOLA HERCEGNŐJE
Maddalena del Gobbo – gamba
és zenésztársai

Henrietta XV. Lajos lánya volt. Dinasztikus megfontolások miatt nem mehetett szerelméhez, aztán 24 évesen feketehimlő fertőzte meg, s hamarosan elhunyt. Inkább introvertált nő volt, s a viola da gamba-játék lelkes művelője. Nattier több festményéről is ismerjük. Az udinei születésű, Bécsben élő Maddalena Del Gobbo második lemezét az ő emlékének szánta. Három szerző, Marin Marais, Louis de Caix d'Hervelay és Henrietta tanára, Jean-Baptiste Forqueray műveit halljuk. Öröm Jordi Savall és Hille Pert mellett újabb elkötelezett térdhegedűst üdvözölni a hanglemezipiacon. Del Gobbo játéka dinamikus és beleváló. Ez messzeemenően értékelendő kontraszt sok historikus előadás vékonyságával, erőtlenségével, manirosságával szemben. Emellett del Gobbo teljes mértékben stílusos, hozza a francia barokk hangulatát, mely sokkal régebbre, egészen a trubadúrok idejéig nyúlik vissza. Az érem másik oldalán a következők vannak: játéka mintha nem volna eléggé finom, kellőképp differenciált. Ugyanígy az a dinamikus és beleváló hangzás, melyet kevés részlettől eltekintve szinte végig hallunk, előbb-utóbb egysíkúvá válik. Ami kifejezetten jó egy ideig, líraibb hangvételű közbevetések, finomabb megoldások híján aztán gyengébb, sőt, idővel némiképp visszás hatást kelt. S hiába a dögös, dinamikus hangvétel, hiányozni kezd a másutt talán túlságosan soknak érzett finomkodás. Ehhez tartozik az is, hogy a második gamba (Christoph Prendl), illetve az egy ideig kifejezetten jónak értékelhető telt és erős hangmérnöki beállítás idővel ugyancsak eltűzöttség érzetét kelti. Dicséretet érdemel ugyanakkor Ewald Donhoffer csembalista és Michele Carreca theorbás stílusos és fantáziadús játéka.

Zay Balázs

Deutsche Grammophon – Universal
4814523

MOZART: A-DÚR ZONGORAVERSENY,
RAHMANYNINOV: III. ZONGORAVERSENY
Grigorij Szokolov – zongora, Mahler Kamarazenekar,
BBC Filharmonikus Zenekar, Trevor Pinnock, Yan Pascal Tortelier

Egy 12 éve készült Mozart- és egy 22 éves élő Rahmanyinov-felvétel. Két ritkán párosított komponista. Am Szokolov kivételes művész, nem szeret zenekarral próbálni, stúdióba sem megy, így abból kell válogatni, ami van. Mozart K. 488-as A-dúr zongoraversenyében Szokolov finoman bilent, quasi előbújik, mivel a zenekari bevezetésbe belecontinuozott. Nyugodt, kimért, differenciált, kristálytisza előadás. Pinnock kiváló kísérő az ezúttal nem historikus együttes élén. Ebben a műben Szokolov nem oroszos. Rahmanyinov III. zongoraversenyének előadása egész fantasztikus; megmutatkozik Szokolov minden erőnye, mely kivételessé teszi. Elsősorban is a kivételes koncentráció. Él benne egy idea, s küzd, újra és újra a koncerteken, hogy megközelítse, elérje. Nincs üresjárat, mellékes rész, átvezetés, kevésbé koncentráltan megközelített epizód. A dinamikai skála egész széles: a finom mozarti könnyedségtől a csúcspontok, a kitörések vadságáig, ahol szintén feltűnik az összeszedettség megmaradása. Lám, nemcsak Richterhez, de Gouldhoz is kapcsolhatjuk Szokolovot, hosszan ügyködik a hangszer előkészítésével. A II. tételben azonban furcsa hangot hallunk, mintha el volna hangolódva. Másrésztől kifejezetten hangulatos az opálos hangzás. Yan Pascal Tortelier figyelmesen, érzékenyen kíséri. A hangzás és az előkészítés kiváló, így kell élő bejátszásokat kiadni. Egy második korongon film a művészről. Bár nem szeretem az ilyen vegyes kiadást, ezúttal indokolt, mert különleges egyéniségről van szó, felesége versei is adekvátak, hiszen Szokolovnál életre-halálra megy ki minden.

Zay Balázs

Deutsche Grammophon – Universal
4797015

EINSAMKEIT – SCHUMANN-DALOK
Matthias Goerne – ének,
Markus Hinterhäuser – zongora

„Írjon többet énekhangra!” – biztatta Schumann kollégája, Hermann Hirschbach 1839-ben. Schumann a következő évben megnősült, és ez az év a dalok éve – 138 dalt komponál a szerelem hevében. A szerző második dalírói periódusa 1849 és 1852 között volt, de a műfaj átszötte Schumann életét. Ezt a korszakot a dalok szempontjából kevésbé sikeresnek ítélte meg az utókor. Schumann dalai gyönyörűek, képesek kifejezni a hangulatot, az érzéseket, a szív rebbenéseit sokszor egészen egyszerű eszközökkel. A lemezen hallható dalok túlnyomó többsége nem az önéletrajzot jelenítik meg, sokkal inkább a melábut, a melankóliát, a keserűséget, a reménytelenséget. Schumann belső énjét vetül ki a dalokon keresztül, így a félelem a világtól, a sikertelenségtől, a lelki fájdalomtól. A felvételen nyolc dalciklusból válogatott dalokat hallgathatunk meg Matthias Goerne és Markus Hinterhäuser előadásában. Matthias Goerne hangja rendkívül meleg, szép, és talán egyetért az olvasó, ha azt mondom, hogy az énekes habitusához nem a vidámság ábrázolása illik. Goerne fantasztikus lelki mélységekbe vezet a hallgatót a rövid dalokon keresztül, mindent képes kifejezni a műfaj limitált keretei közt. A csendesség megjelenítése mellett a felhőrdülés, az elszántság, a rezignáció is Goerne tolmácsolásának része, és ezt segíti Markus Hinterhäuser játéka. Hinterhäuser zongorázása tobzódik a színekben, dinamikában, kiemeli a dalok mondanivalóját, atmoszféra-teremtése remek. Két olyan művészt hallunk, akik az elmélyültséget párosítják a szenvedéllyel, a verseknek egy olyan pluszt adnak, melyek a költemények és a zene egységét foglalják egybe. *Lehotka Ildikó*

Harmonia Mundi – Karsay és Társa
 HMM 902243

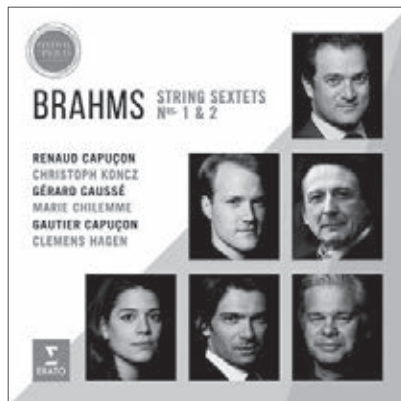

FOR THE LOVE OF BRAHMS
Joshua Bell, Steven Isserlis,
Jeremy Denk,
Academy of St. Martin-in-the-Fields

Joshua Bell napjaink egyik vezető hegedűse, s jó ideje Sir Neville Marriner utóda az Academy of St. Martin-in-the-Fields élén. Sajnos zenekarával kevés lemezt készített. Felvett két Beethoven-szimfóniát, de nem vált sorozattá. E Brahms-lemez programja furcsa, érdekes. Az utolsó zenekari művel, a Kettősversennyel kezdődik, aztán Schumann Hegedűversenyének Britten átdolgozta lassú tétele (nota bene Brahms egyetértett Clara Schumannnal abban, hogy ez a mű nem az igazi, amiben tévedtek) vezet át egy korai kamaradarabhoz, az op. 8-as Trióhoz, melynek eredeti változatát halljuk, s nem a gyakrabban játszott kései átdolgozást. A Kettősverseny dinamikus, heves, teltség mellett is kamarazenei ihletésű. Bell és Isserlis elmélyülten, involváltan játszó, ugyanakkor egymásra figyelő partnerek. A trióban költőibb hangvételt ütnek meg, a hangzás kevésbé telt. Játékuk, együtt Denk zongoristáéval, differenciált. Míg hangszerjátékuk kétségkívül több szépséget hoz, előadásuk nem éri el a Stern-Hess-Casals felvétel egyszerűségét, akik amolyan Schuberti egyszerűséggel közelítve mintha jobban a lényegbe találnának. A korai változat választásával egyetértek, van benne valami, ami még próbálkozó, de nagyon érdekes és eredeti, míg az ilyen átdolgozások szinte sosem sikerülhetnek teljesen, hiszen az anyag nem friss ihlettel teli. Ki kell emelni Bell szép, ízes és izléses hegedűhangját. Örülnék, ha a lemeztársaság többet foglalkoztatná az Academy of St. Martin-in-the-Fields vezetőjeként, végül is egy olyan együttes élén áll, mely egykor az egyik legkeresettebb hanglemezkiadói kamarazenekar volt, s jól tudjuk, ha ihletettség van, nincs idői korlát, s Bell belsejében megvan a kellő lelkesedés. *Zay Balázs*

Sony Classical
 88985321792

BRAHMS: VONÓS SZEXTETTEK
R. Capuçon, Chr. Koncz, G. Caussé,
M. Chilemme, G. Capuçon, C. Hagen

Brahms kamarazenéje érzésem szerint nem kap kellő figyelmet; a vonós szextett irodalma nem túl bőséges, ezért is öröm, hogy megjelent a kiadvány. Brahms két, fiatalon írt vonós kamaradarabját hallgathatja az érdeklődő, a tavalyi Aix-en-Provences-i Fesztiválon készült az élő felvétel, neves előadók. Az első mű Németországban Tavasz szextettek is ismert – a romantikus vágyódás, a költőiség miatt –, gyors szakasz alig szerepel a darabban. A második vonós hatos hangzásvilága is inkább a gyengédebb érzelmeket, mintsem a harsány kitarulkozást preferálja. Mindkét mű köthető Agathe von Sieboldhoz, Brahms szerelméhez: a B-dúr a szakítás után íródott, a G-dúr tartalmazza Agathe nevének betűit. A művek sem az előadók, sem a hallgatóknak nem adják könnyen magukat – a lassabb tételek, az atmoszférateremtés és a terjedelem miatt. Azonban minél többször merülünk el a műben, annál izgalmasabb megoldásokat fedezünk fel, és ez az előadók érdeme is. A szokástól eltérően nem egy koncertező vonósnégyes egészül ki egy csellóval és brácsával, hanem csak erre a koncertre szerveződött a hat zenész. Az előadás csodálatos, érződik a zenészek lelkesedése, a koncert varázsa, a művek iránti lelkesedés, az egy-egy motívumra való azonnali reagálás. Gyönyörű színeket hallunk, sokszor zenekarszerűt, de különösen izgalmasak a vékonyan felrajzolt szakaszok. A zene halad előre, egyszerűen az ívek, a szólamok kiemelése, a dinamikai hullámszerűség, ami sokszor éppen csak érzékelhető, de ebben rejlik a varázs. Minden művész egyenrangú az előadás folyamatában, hihetetlenül átfogott, elmélyült a tolmácsolás, és a zenélés öröme szinte kézzelfogható. *Lehotka Ildikó*

Erato/Warner – Magneoton
 0190295888374

MUSZORGSKYJ: EGY KIÁLLÍTÁS KÉPEI, PROKOFEJ: KLASSZIKUS SZIMFÓNIA

A Párizsi Operaház Zenekara, Philippe Jordan

A Párizsi Operaház Zenekarának és fényes tehetségű zeneigazgatójuknak, Philippe Jordannak korábban két lemezét is volt szerencsém ugyane lap hasábjain kommentálni: Wagner-lemezüket kifejezetten izgalmasnak, Ravel-felvételüket ugyancsak figyelemre méltónak ítélttem annak idején. Ezen új projekt, amelyben Muszorgszkij (és Ravel) kelendő Egy kiállítás képei, valamint Prokofjev elnyúlhatetlen Klasszikus szimfóniája szerepel, már nem színpadi zenéket rögzít, hanem töről metszett hangversenytermi darabokat, méghozzá a legnépszerűbbek közül. Noha a zenekar nem tartozik Európa legvirtuózabb együttese közé, ha kell, a kifinomultabb, technikásabb, bonyolultabb muzsikákkal is elboldogul. Vélhetően a kitarító gyakorlás, meg persze a rigorózus, sokat követelő karmester megalkuvást nem ismerő hozzáállása teszi, de előadásuk helyenként meglepően választékos, s ha nem is olyan elegánsan csiszolt, mint a körülrajongott sztárzenekaroké, semmi okuk szégyenkezni egyetlen hang miatt sem. Még ha a szólók nem is olyan élménytően szépek, mint más hanglemezekén, a vonósok sem olyan dús, mint egyebütt, s a formálás is kissé nyersnek hat néhol, azért a zenekari összjáték példás. Jordan figyelmes és gondos dirigens benyomását kelti, s bár nem éppen egy hangszínvárló, előadásai tartást, fiatalos erőt és megbízhatóságot sugároznak. Csak annyira dolgozza ki a darabot, hogy ne vesszünk el a részletekben, így mindig szem előtt tarthatjuk a „nagy egészet”, mely őszinte életörömmel és az idejétmúlt sablonok megkerülésével rajzolja ki a széles közönségnek szóló hangversenyek legelköptatottabb népi slágereit is.

Balázs Miklós

Erato/Warner – Magneoton
0190295877910

SAINT-SAËNS: I. CELLOVERSENY, CELLO-ZONGORA SZONÁTÁK

Emmanuelle Bertrand – cselló, Luzerni Szimfonikus Zenekar, James Gaffigan

Camille Saint-Saëns a nemzetközi zenetörténetírás szerint az érett romantika nagy szakállú atyámestere. Miközben széles ívben beteljesíti a Lisztől és Berlioztól eredő romantikus zenei víziókat, generációkat nevel ki a klasszikus modernségnek, hazája nagyobb dicsőségére. Olyan összegző igényű, s egyszerűsített szerzőpályára ez, melyből a kor műfaji spektrumának egyetlen árnyalata sem marad ki: a duószonátától a miséig, a daltól az operáig húzódnak a keretek. A versenymű még ezek között is külön rangot visel. Őt koncert készülő zongorára, három hegedűre és kettő csellóra. Utóbbiak közül az első, az Op. 33-as a-moll már bemutatásakor kiugró sikert arat, s máig kitarító szereplője az egyetemes hangversenyéletnek. S hogy a gordonka milyen fontos hangszerré vált a szerző életművében, az jól példázza, hogy a két concerto mellett egy négytételű szvit, valamint három csellószonáta is kikerült a mester gondos kezei alól. Igaz, az utolsó kísérlet töredékben maradt, ám így is értékes mementó. Éppen ezért különös, hogy a Emmanuelle Bertrand jelen lemeze az első, mely a – csakugyan torzóban hagyott – darabot megszólaltatja. A francia gordonkaművész eddig mintha szánt szándékkal ódkodott volna attól, hogy jelentős műveket lemezre vegyen, hisz diszkográfiájában hemzsegnek a félig vagy egészen elfeledett, vagy éppen soha fel sem fedezett darabok Alkántól Blochon át Dutilleux-ig. A dúsán harmonizáló, érzelmegzad hangköltemények világa nem okvetlenül Bertrand terepe, jóllehet játéka végig tiszta és sallangmentes, emellett lendülete is van, így alaphangja erőyes, dallamvezetése karakteres és határozott.

Balázs Miklós

Harmonia Mundi – Karsay és Társa
HMM 902210

FAURÉ: ZONGORAMŰVEK

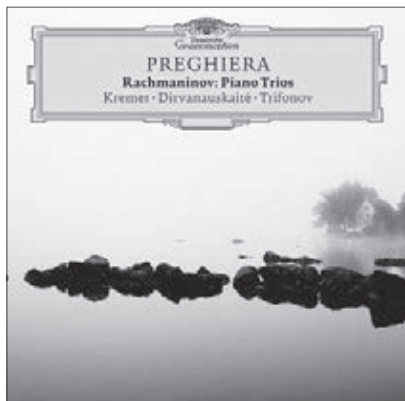
Michel Dalberto – zongora

Középszerű művek középszerű előadásban. A kísértőszöveg hasábjain maga Michel Dalberto vallja be töredelmesen: zongoristanövédeként ki nem állhatta Gabriel Fauré zongoradarabjait. Hogy pontosan miért is volt ilyen elutasító egykoron, arra nem tér ki, de úgy említi mesterét, Jean Hubeau-t, mint a kiváló zongoristát (kissé túloz), aki a legtöbbet tette Fauré szólózongorára írott műveinek bemutatásáért. Tény, hogy mára elpárologtak Dalberto ifjúkori averziói e kompozíciókkal kapcsolatban, hiszen egész estét betöltő Fauré-műsorokat vezet gyanútlan közönsége elé, nagy dózisban adagolva a „fecsegő felszín” e féltérszerű poétáját. Mert Fauré-t mint összekötő kapcsot szokás bemutatni Chopin és Debussy között – habár utóbbihoz csekély köze van, előbbihez pedig fel nem ér. Kétségtelen, a zenei szövet, a hangulat- és színvilág, de elsősorban a formaválasztás (noktürn, ballada, impromptu) a chopini tendenciák vállalt folytatását ígéri, csak éppen egy-két klasszissal gyengébb színvonalon. S Dalberto a maga unott, egykedvű, szinte differenciálatlan zongorázásával nemigen képes e kényes, és néha meglehetősen törekenyek tetsző, a maguk lábán megállni alig bíró zenedarabokat remekművéként felmutatni. A korrektség kedvéért tegyük hozzá: a Fauré szólózongora-irodalmából összkidást készítő Hubeau-nak vagy Collard-nak még ennyire sem sikerült. Ódivatú, romantikus sablonok sorjáznaak tova, egyik a másik után, elvétele hallani egy eredeti dallamot, s ha mégis, az hamar elbújik a mesterségesen színezett balladai homály közömbös kódében. A művek pedig olyan egyformának és szentvelennek hatnak, mintha valamennyit ugyanabba az ósdi, rozoga, lapos formába öntötték volna.

Balázs Miklós

Aparté
AP 150

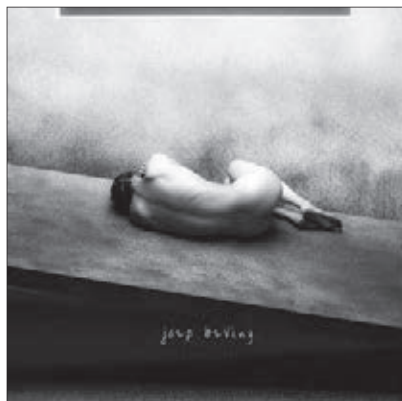
RAHMANYINOV-KREISLER: IMA, RAHMANYINOV: ZONGORATRIÓK
Gidon Kremer – hegedű, Daniil Trifonov – zongora, Giedré Dirvanauskaité – cselló

A hetvenedik születésnapját ünneplő Gidon Kremer kiemelkedő lemezzel lep meg. Rahmanyinov két elégikus trióját szokatlan finomsággal adja elő Giedré Dirvanauskaité és Daniil Trifonov társaságában. Nem telt és felfokozott hangulatú előadások ezek, hanem éppen ellenkezőleg, vékony hangúak és visszafogott hangulatúak. Mintha egész lassan telne az idő, mintha egészen lassan folynának az események, a hangok diszkréték. A lemez elején egy különös átirat, a II. zongoraverseny lassú tétele Kreisler átiratában hegedűre és zongorára. Kremer hegedűjének hihetetlenül finom a hangja, hajszálvékony, quasi aranyhaj hegedűn. Ez már egész régtől fogva megfigyelhető Kremernél, hogy úgy viszszafojtott, hogy azért a hangnak jól érzékelhető teste, árnyalása van. Ehhez igazodva Trifonovtól is finoman gyöngyöző futamokat hallunk. Persze a trióknak vannak heves részei, ezeket megfelelő dinamikával játsszák, de itt sem válik telítetté a hangzás, elszabadulttá az iram. Az a különös, hogy a visszavett hangerőtől eltekintve nem térnek el erősen a megszokottól, mégis egész különös világot jelenítenek meg. Mindenképpen jelentős előadások ezek. Sajátos oldalát mutatják az úgy nevezett nagyromantikának, azt, hogy nem szükséges vastag hangzás, nagy hangerő, dinamikus tempó, hanem ezek ellentéte is adekvát tud lenni. Nem vitás, hogy napjaink egyik legnagyobb élő hegedűművészeről van szó. Az elégikus triók e kiváló felvételei hallatán azt kell mondanunk, nem elég, amit hallottunk tőle, jó lenne, ha még sok mindent felvenne lemezre. Például Bartók II. hegedűversenyét, e lemez alapján elképzelhetjük vele a lassú tétel különösen finom bevezetését.

Zay Balázs

Deutsche Grammophon – Universal
 4796979

JOEP BEVING: PREHENSION
Joep Beving – pianó

Joep Beving holland zeneszerző-zongorista második lemeze. Az első címe önmagáért beszél: Szolipszizmus. Borítóján a komponista Tosztojra emlékeztető büszkje. Az új lemez ugyancsak filozófiai háttérű. Prehensió. Egyszerű dallamok pianón, posztmodern dalok, noktürnök, improptuk, a régmúltból mindenekelőtt Schubert, Chopin és Satie hatását tükrözve, a közelmúltból elsősorban az experimentális zenéhez, a minimalizmushoz és a repetitív stílushoz kapcsolódva. Megragadás. Tartalmak megragadása Alfred North Whitehead filozófiájára hivatkozással. Kapcsolat Kurtághoz? Igen, van, bár elsőre ez talán felettebb furcsának tetszik. Intellektuális és finom zene ez ugyanis. Kicsi, mely valamilyen nagyobb felé nyit. Játékok, melyek elgondolkodtatnak, játékok, melyek érzelmeket oldanak fel. Ahogy az individuum megragad valamit. A reáliák kiválasztják a sok-sok lehetőség egyikét, s beteljesednek, konkretizálódnak. Ezeknek a szubjektum általi megragadásakor a korábbiakhoz új tartalmak is kapcsolódnak. Vajon milyenek lennének ugyanezek a miniatűrök hangversenyzongorán, más előadásában? Érdekes, hangulatos, elgondolkodtató zene lévén javasolom a Megragadás megragadását. Elég egyformák a zenék, mintha nem történe semmi, de nem igaz, mert történik. Vajon hogy képzelet Beving egymáshoz viszonyítva a szolipszizmust és a whiteheadi filozófiát? Ha őszinte, s úgy tűnik, az, akkor a kettőt együtt veszi figyelembe. Az individuum magát érzi igazán, mégis kapcsolódik egy nagyobb rendszerhez. Whitehead a világot egyetlen nagy organizmusként írta le, melynek mindenki része, mindenki saját maga szerinti része.

Zay Balázs

Deutsche Grammophon – Universal
 4797151

4 CITIES
FAZIL SAY, DEBUSSY, JANÁČEK ÉS SOSZTAKOVICS MŰVEI
Nicolas Altstaedt – cselló, Fazil Say – zongora

Csellóra és zongorára írt négy mű, ebből három szonáta szerepel Nicolas Altstaedt és Fazil Say fantasztikus lemezén. Debussy, Janáček és Sostakovic kompozíciói mellett nyitódarabként 4 Cities című Say-kompozíciót ismerhetjük meg. Say zeneszerzői világa igencsak tágas, darabjai azok számára is érdekesek, akik nem jártasak a veretes klasszikus zenében. A négy várost bemutató szonátában Say kísérletező kedve ugyanúgy jelen van, mint a többi darabjában: a nyitótétel izgalmas csellótónusa olyan, mintha valamilyen népi fúvós hangszert hallanánk, a Hopa motorikusan száguldo. A darab centrumának az Ankara tételt tarthatjuk: a zongora-effektusok különlegesen, a zene csak lassan bontakozik ki. A fantáziaszerű mű örömmzenéléssel, mulatók világának megidézésével zárul. Debussy eredetileg hat neoklasszikus szonátát tervezett írni, de csak háromat készítette el súlyos betegsége miatt. Közülük az első a háromtételes csellószonáta, a lemezen hihetetlenül jó karakterekkel. Janáček Pohád-kája és Sostakovic Csellószonátája hallható még a kiadványon, a négy mű tolmácsolása közül nehéz kiválasztani a legjobbat. Két kivételes művészt hallunk: Say kamarazeneszként is nagyszerű – tudja, mikor kell a háttérben maradni, mikor kell hangerővel, támogatni a partnert. Sokszor olyannyira belefeledkezik a zenélésbe, hogy beledűnnyög a darabokba. Altstaedt játéka is mindent megmutat a darabokról: ha kell, kecses légies, vagy improvizatív (a Debussy-darabban), de ugyanígy képes robusztus lenni. A Sostakovic-szonátában vad, más művekben a rusztikus vagy lágy. Két azonos habitusú művész talál egymásra és a darabok lényegére, így egyedülálló a lemez.

Lehotka Ildikó

Warner Classics – Magneoton
 0190295867249

PERGOLESI: STABAT MATER, J. S. BACH: KANTÁTÁK
La Nuova Musica, David Bates
Harmonia Mundi – Karsay és Társa
 HMM 907589 ●●●●○

Pergolesi agyonjárt szott remeke, a neves Stabat Mater ezúttal Bach-kantáták szigorú szendvicsében szólal meg a londoni La Nuova Musica együttes legújabb kiadványán. A David Bates vezette minimál-barokk kiségyütteshez csatlakozik Tim Mead angol férfiált, neki jut a legnagyobb szerep a darabokban. Bach BWV 54-es és 170-es, altszólóra írt vallásos kantátái jó társaságot kínálnak a kereszt tövében kesergő Szűzanyát megidéző duett-folyamnak, kiemelik az itáliai katolikus és a szász protestáns zenei hagyományok közötti párhuzamokat és különbözőségeket. Mead férfiáltja az előadások díszé, hangfajájához mérve erős, szépen csengő hang az övé, tetszetős magasságokkal. A Pergolesi-darabban társául szegődő Lucy Crowe már alig átlagon felüli. Kár, hogy mind a latin, mind a német kiejtés okoz némi gondot az énekeseknek. *BM*

JUBILO – J. S. BACH, CORELLI, FASCH ÉS TORELLI MŰVEI
Alison Balsom – trombita,
Academy of Ancient Music,
Pavlo Beznosiuik
Warner Classics – Magneoton
 0190295924652 ●●●●○

A télies hangulatú, de kánikulában is kellemesen hallgatható barokk album érdekessége, hogy a népszerű Alison Balsom – évekkel a Sound The

Trumpet című lemezének sikere után – ismét szelep nélküli hangszeren, azaz natúrtrombitán játszik. Corelli, Fasch és Torelli versenyművei ettől eltekintve semmi különös izgalmat nem tartogatnak: a fényes, lendületes trombitahanghoz a Pavel Beznosiuik vezette kamaraegyüttes mértéktartó kísérete párosul. Érdekesebb a Bach-repertoár: az In dulci júbilo (BWV 729) és a Schübler-korálok (BWV 645–650) ezúttal orgonakísérettel (Stephen Cleobury) szólalnak meg: a Jesu, bleibet meine Freude kantáta (BWV 147) pedig a Cleobury vezette, érzékenyen éneklő King's College kórus közreműködésével. Csalódásmentes produkció. *ReA*

JOHANN SEBASTIAN BACH MŰVEI
Rafał Blechacz – zongora
Deutsche Grammophon – Universal
 4795534 ●●●●○

Határozott elképzelés, határozott zongorahang. Vegyes Bach-műsor egy Chopin-specialistától. Blechacz ötvözi a romantikus hang megközelítést és a barokk világhoz való stilisztikai igazodást. A kapocs: az orgona. Elsőre nem halljuk, sőt nem erre gondolunk, de aztán megmutatkozik a regiszterekben való gondolkodás. Blechacz nem folyamatosan megy fel-le, nem is a Schiff-féle ideális kiegyensúlyozottság elvét követi, hanem a romantikus alaphangzást ötvözi tiszta billentéskultúrával, a transzparencia eszméjével, továbbá az orgonán megszokott regiszterezés gyakorlatával. Olykor akkordot bont, s gyakran egészen halk dinamikai szintre megy le, de játéka ott is tagolt és tiszta marad. Nem tenném a kimagasló Bach-megközelítések közé, de jónak és igényesnek tartom a maga sokforrású integratív voltában. *ZB*

DINASZTIA – A BACH-CSALÁD BILENTYŰS KOMPOZÍCIÓI
Jean Rondeau – csembaló
 Erato/Warner – Magneoton
 0190295888466 ●●●●○

Ami az előadást illeti, izgalmas, dinamikus, sebes, viharos, a lassú tételekben pedig szép árnyalatokkal hangulatot festő. Igazi historikus közelítés, mindössze öt vonós adja a zenekart. A versenyművek születésének adekvát érzékeltetése is ez, hiszen a concerto grossón kívül a kamarazenéből nőttek ki. Rondeau virtuóz játéka lebilincselő, olvasata ismét nagyon érdekes, főképp a hajszolt tempók adta feszültség. Rondeau laza figura, ez virtuóz játékában pozitívum, bátran s jó érzéssel spontán, az elnagyolt műsorszerkesztésben azonban nem. Két sorszor játszott művet hallunk az „öreg” Bachtól, ugyanakkor Wilhelm Friedemanntól csak egy Rondeau által meghangszerelt szonátátételt. Bizony jobb lett volna tőle is egy egész csembalóverseny, akárcsak a hiányzó Johann Christoph Friedrichtól és Wilhelm Freidrich Ernsttől. *ZB*

SLAVA: THE GLORY OF ROSTROPOVICH
Warner Classics – Magneoton
 0190295849641

Ötnegyedórányi ízelítő az összkiadás-jellegű Warner-felvételek anyagából. A 43 korong luxuskiadása, továbbá 200 oldalas kényve könyvetiszteletré méltó vállalkozás – olyan korban, amikor már régóta konganak a felvételkészítés (és -kiadás) alkonyát hirdető

vészharangok. A válogatás bizonyára kelendő lesz – akkor is, ha műsórát végigolvasva rosszállóan csóváljuk fejünket. Szerencsére nem kötelező egyvégtében végighallgatni, ki-ki tetszése szerint válogathat az időálló interpretációkból. Csak az utolsó track meghallgatása „veszélyes”: Saint-Saëns a-moll gordonkaversenyéből mindösszesen öt perc hallható – és aki engedte magára hatni a szép zenét, a hetedik mennyországba zuhan a realitás csendvilágába. Maradéktalan örömet jelentenek a versenymű-tételek, de méginkább az általában ráadásszámként elkönyvelt rövid tételek. *FK*

MENDELSSOHN: SZENTIVÁNÉJI ÁLOM
Londoni Szimfonikus Zenekar, Monteverdi Kórus,
John Eliot Gardiner
LSO – Mevex
 LSO 0795 ●●●●○

Negyedik állomásához érkezett a mára érdemdús veteránna nemesedő Sir John Eliot Gardiner Mendelssohn-sorozata; a szimfóniák és nyitányok után most a nem kevésbé populáris Szentivánéji álom kísérőzene látott napvilágot a remekló Londoni Szimfonikusok közreműködésével. Ahogyan az előző felvételeket, e lemez anyagát is élő koncerteken rögzítették, s ahogyan az eddigiek, e dupla-lemez most is nagy felbontású formátumokban, SACD és Blu-ray Audio formában is hozzáférhetővé teszi a hanganyagot. Gyönyörű színeket, regényesen zsongó hangulatokat felvonultató, makulátlan zenekari játékot hallunk, Gardiner értelmezése részletgazdag és aprólékosan felépített, ugyanakkor föltűnően könnyed és érzelmesen lírai hangvételű. Elképzelni is nehéz ennél hitelesebb, inspirálóbb előadást. *BM*

DEBUSSY: DALOK

**Baráth Emőke – ének,
Virág Emese – zongora**
Hungaroton

HCD 32795

Claude Debussy oeuvre-je manapság is népszerű és sokat játszott, ám zenekari, zongora- és kamaraművei mellett dalaira lényegesen kevesebb fény vetült. Két nagyszerű művész – Baráth Emőke és Virág Emese – Debussy-lemezükkel sokat tett azért, hogy ez ezután ne így legyen. A francia zeneszerző huszonhárom dalát rögzítették; 1880-tól (Nuit d'étoiles) 1899-ig (Bilitisdalok). Előadásuk lenyűgöző, és egyben meggyőzően tesz hitet amellett, hogy e miniatűrök éppolyan fontos és értékes alkotóelemei Debussy életművének, mint népszerűbb társaik. A dalok mindegyike külön hangulat, külön világ, melyekben – a zeneszerző egyik prelűdje után szabadon – a hangok mellett mintha még az illatok is megjelenének. Baráth Emőke gyönyörű, kristálytiszt hangja magával ragadóan szárnyal, Virág Emese pedig érzékenyen, alázattal teremti meg a dalok érzelmi hátterét. *KI*

A ZONGORA LELKE

Balázs János – zongora
Fonó Budai Zeneház

FA 395-2

Balázs János *A zongora lelke* című lemezén megszólaló kilenc darabból mindössze három az eredetileg zongorára írt, a többi Liszt Ferenc, Cziffra György és a zongoraművész saját átírata. Bizonyára nem azért

esett a fiatal művész választása az átíratokra, mintha szűkös lenne a hangszer irodalma. A 19. században Liszt eszközként használta, így ismertette meg közönségével kollégái operáit, ám manapság is izgalmas megtapasztalni hogyan hangzik az instrumentumon az eredetileg zenekarra, énekhangra vagy éppen hegedűre szánt dallam. Egy másik pozitívum, hogy az átíró-előadó a lehető legközelebb kerül az adott darabhoz, és annak legféltettebb belső titkait is felfedi, nemcsak saját maga, hanem a közönség számára is. Balázs János imponáló szakmai felkészültséggel mutatja meg magát – remekbe szabott átíratokkal és parádés zongorázással. *KI*

**CHOPIN: NOKTÜRNÖK,
MAZURKÁK STB.**

David Fray – zongora

Erato/Warner – Magneton

0190295896478

Ennél adekvátabb lemezt David Fray nem is készíthetett volna. Chopin-album hét noktürnrel, három mazurkával, a polonéz-fantáziával, egy impromptuval és egy keringővel. De akár azt is mondhatnánk, csupa noktürnt hallunk. Miért? Mert Fray noktürnként ad elő mindent. Játéka csupa romantika, lágy hangzás, sok pedállal, színes, de nem sok színből álló, hanem intenzív színekben játszó, melyek érzelmet hoznak magukkal. Éji darab a többi is mind, mint mikor a sötétben hangulatok jönnek, és sötétség borul minden külsődlegesre. Chopin igazi világa ez. Vannak más autentikus Chopin-világok is: Rubinstein, François, Pollini, Askenase, Ashkenazy főképben, de az eredeti és a mondhatni fogadott noktürnök világában Fray kiemelkedő. Játékát hallva nem érez az ember távolságot az igazi Chopintól. *ZB*

HUNGARIAN TREASURES

Notos Quartet

RCA/Sony

88985411882

Magyar kincsek címmel jelent meg a fiatalokból álló Notos Quartet bemutatkozó lemeze, Dohnányi, Kodály és Bartók műveivel. Merész vállalkozás, hiszen nem sokan vannak otthon a kamarazeneben, az együttes neve pedig vonósnegyesre utal, holott két zongoranégyes hallunk, a Kodály-darab pedig vonóstrió. A lemez teli van fiatalos hévvel, ami felülírja a pontatlanságokat, de érezzük, hogy az együttes játéka nem a patikamérlegesen kimért szakaszok katonás rendben való sorakozásán alapul. Fantasztikus karaktereket hallunk, ideális hangzásaránytal, lélegzik, sóhajtozik a zene. Bartók Zongoranégyesét az autográf alapján halljuk – világ-premierként (a lemezen megszólaló 1898-as mű BB-száma 13, ez nincs feltüntetve) A német fiatalokból álló együttes a szerzők fiatalkori műveit játssza, remek a lemez, az ismertető sajnós kevésbé. *KÁR. LI*

LIFE, LOVE AND AFTERLIFE

Dejan Lazic Lisztet játszik

Onyx

4179

Lazic remek technikájú Liszt-játékos, de kicsit mechanikus. Ez jó szó talán, mert a jelenség mindkét oldalát érzékelteti: érdekesen technikás, de kiszámított. A műsor vegyes, sok ritkasággal, ami a lemez fő erénye. Két tétel Mozart Requiemjéből (Confutatis, Lacrimosa), a XVIII.

Magyar rapszódia, Két csárdás, Fantázia a Rienzi témáira. Virtuóz, lírai, késői és ritka művek jó elosztásban. Kiemelkedik a gyöngyöző, nagyon tiszta billentés mind a költői, mind a virtuóz barabokban. Ám a Tarantellában Lazic a zene maga sugallta beszédétől idegen tempót és hangúlyozást is alkalmaz. Míg az Erlköniginben adekvát, Schubert No. 6-os Valse-Caprice-ának átírataiban túl kemény a billentés, ez mégiscsak Schubert. A cím Afterlife része mintha elsikadna: jó, a Mozart és esetleg a rapszódia talán a Rigoletto, az Erlkönig és a Trisztán, de ez nem igazán liszti. *ZB*

**MICHEL LEGRAND:
ZONGORAVERSENY,
CELLÓVERSENY**

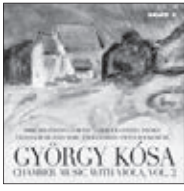
Sony Classical

88985393722

Michel Legrand, a jazz-zenész, felejthetetlen szanzonek, songok, filmzenék írója ezúttal két versenyművel jelentkezett, egy zongora- és egy csellókoncerttel. A hagyományos háromtételűs rendben írt zongoraverseny a szerző szólójával szerez önfelelt kikapcsolódást a hallgatónak – a mű remek beavató lehet a műfajt nem ismerők vagy elutasítók részére. A Csellóverseny jóval kevesebb filmzenés, könnyedebb stílust használó mű. Az első három tétel után egy nagyon rövid, Szonáta feliratot viselő cselló-zongorás szakaszt követően ismét a zenekar kíséri a szólóhangszert. Sosztakovics I. csellóversenye lehetett egy-egy zenei történést ihletője, de a mű egyedi. Mindkét darab zenei palettája színes, tobzódik az ötletekben. Henri Dermaquette remekül játssza a csellóversenyt, Legrand közreműködése a zongorakoncertben pedig a lehető legautentikusabb. *LI*

KÓSA GYÖRGY: KAMARAZENE BRÁCSÁVAL – 2. ALBUM
Hungaroton
 HCD 32718) ●●●●○

2012 után megjelent a Kósa György brácsás kamarazenejéből összeállított sorozat második albuma. A fuvolára, mélyhegedűre és gordonkára komponált Triót Babits Mihály verseire készült művek keretezik. A legkésőbbivel, a Balázsolással kezdődik a műsor, s a jó három évtizeddel korábbi Istenek éneke öttételes ciklusával zárul. A személyes hangú kompozíciók hangulati ráhangolódást igényelnek a hallgatótól. Immár a harmadik korong ez, amelyen Dirk Hegemann-nak köszönhetően „viszszakapjuk” a zenei közelmúlt ismeretlen-felvétele méltán hozta meg számára az Artisjus Pro Artibus díját). S bár Pataky Dániel és Najbauer Lóránt szövegmondása érthető, nem lévén a kísérőfüzetben szöveg-meléklet, remélhetőleg többen éreznek készletet, hogy fellapozzák Babits verseskötetét. *FK*

MAX RICHTER: THREE WORLDS
Deutsche Grammophon – Universal
 4797158 ●●●●○

Az 51 esztendő, német származású brit zeneszerző, Max Richter – a kereskedelmi adatokat tekintve – pillanatnyilag a Deutsche Grammophon legsikeresebb művésze. Új szerzői albuma a tragikus sorsú író, Virginia Woolf művésze előtt tiszteleg,

s alapja a Woolf Works című 2015-ös balett-produkció, amelyet Wayne McGregor koreográfussal hozott létre. A három műből (Mrs. Dalloway, Orlando, Hullámok) olyan sajátos triptichon kerekedik, amely rendkívül eklektikus stílusa ellenére szerves egységbe rendeződik. Az érzelmekre ható, szenvedélyes muzsika ez, amelyben Richter patikamérlegesen adagolja-váltogatja a szimfonikus és a modern elektronikus hangzásokat. Szép vonós-motívumai a hagyományos filmzenék világát idézik; az arpeggiator és a MIDI-kontroller túlzott használata viszont a hideg, tudatos mesterember munkája. Meglepetések nélküli produkció. *ReA*

PHILIP GLASS: ZONGORAMŰVEK
Vikingur Ólafsson – zongora
 Deutsche Grammophon – Universal
 4796918 ●●●●○

Gyakorta előfordul, hogy a figyelmes hallgató már néhány leütés után megvan győződve róla, kivételes pianistával van dolga. Vikingur Ólafsson éppen ilyen. Pár ütem után biztosak lehetünk benne, hogy remek lesz a folytatás. Az izlandi zongoraművész technikája perfekt, muzikalitáshoz kétség nem fér. Philip Glass műveire fűződő, egyelőre olthatatlannak tűnő vonzalmát remélhetőleg idővel kinövi majd. A minimalista iskola és a repetícióra épülő kidolgozás tántoríthatatlan hívei bizonyára megtalálják a maguk gyönyörét ebben a zenében, máskülönben szembesülnük kell vele: egyszerű szemfényvesztéssel, egy hamiskás ügyeskedővel van dolgunk. Az igényesség üres látszatát keltő, unalmas, buta és jellegtelen darabok ezek az etűdök. Nyakló nélküli, cukrozott, álmosító Walmart-harmóniák sorakoznak itt egymás után – ám lefegyverzően perfekt előadásban. *BM*

ARCANUM – SOSZTAKOVICS ÉS AUERBACH MŰVEI
Kim Kashkashian, Lera Auerbach
ECM Records – Hangvető
 ECM New Series 2375 ●●●●○

A felvétel kitűnő alkalmat kínál, hogy megtanuljuk a sokoldalú művésznő, Lera Auerbach nevét. Koncertező zongoraművész, zeneszerző, publikál verseket és próbát, továbbá festőként és szobrászként is aktív. A brácsaművész Kim Kashkashian zongorista-partnere a felvételen, amelyen az ő brácsa-zongora átiratában szerepel Sostakovic 24 prelúdiuma, továbbá saját négytételes szonátája, amelytől címét kölcsönözte a felvétel. Tolmácsolásukban a prelúdiumok frappáns karakterdarabok, a brácsaszólam választékos artikulációjával. A szonáta, amelynek bevallottan misztikus-meditatív programja van, a program ismerete nélkül is megállja helyét. Hatásának alapfeltétele a kisebb-nagyobb fragmentumok egymás mellé rendelése oly módon, hogy létrejöjjön a folyamat érzete. *FK*

MIECZYSLAW WEINBERG MŰVEI
Kremerata Baltica, Gidon Kremer
 ECM Records – Hangvető
 ECM New Series 2538/39 ●●●●○

Kalandvagyóknak ajánlott a Kremerata Baltica dupla CD-s albuma, melyen Mieczyslaw Weinberg négy kamaraszimfóniája és zongorás kvintettje vár felfedezésre. A lengyel-zsidó származású zeneszerző 1943-ban

telepedett le Moszkvában; itt Sostakovic nemcsak mentora és barátja lett, hanem művészetére is nagy hatást gyakorolt. Weinberg nyelvezete meglehetősen konzervatív: bár olykor kacérkodik a dodekafóniával, zenéje mindig tonális keretek között marad. Gidon Kremer és együttese a négy kamaraszimfóniával végigvezet az életművön: a no. 1 a zeneszerző korai 2. vonósnégyesének átdolgozása, míg a no. 4 utolsó befejezett opusza. A kvintettet Kremer és Andrei Pushkarev átiratában halljuk, melynek különlegessége, hogy ütőhangszerek is szerepelnek benne. A zongoraszólist Yulianna Avdeeva játssza – mélyen elhivatottan. *KI*

SCHÖNBERG: A FÜGGŐKERTEK KÖNYVE, BODLEY: A GIRL
Métier
 MSV 28560 ●●●●○

Schönberg 1910-es, A függőkertek könyve című atonális dalciklusa rendkívül izgalmas hangzású. Nehez kifejezni a Stefan George-versek hangulatát úgy, hogy a ne szép hangzás legyen az első, amire figyelünk. Seóirse Bodley 1978-as A Girl ciklusa 22 Brendal Kennelly-verse készült. Sokszor van utánérzése a hallgatónak, hol Bernsteint, hol egy ír népdalt, hol a musicalos vonalvezetést fedezzük fel. Ezek az árukapcsolásnak tűnő miniatúrák nem fogják alapjaiban megrengetni a dalirodalmat, de érdemes meghallgatni, találunk izgalmas pillanatokat. Aylish Kerrigan mezzoszoprán hangja szűk terjedelmű, nem egyszer kopognak tünik, nem mozdul ki szépen sem a felsőbb, sem az alsó tartomány felé. Keveslem a Schönberg-mű kifejezőképességét, az énekesnő érezhetően nincs otthon ebben a világban; Dearbhla Collins játéka jóval meggyőzőbb. *LI*

**SNÉTBERGER FERENC:
TITOK**

●●●●○

A világ egyik legnívósabb kiadójához, az ECM-hez tartozni kétségtelenül nagy elismerés és presztízs. Snétberger Ferenc pedig mindkettőt már rég kiérdemelve, méltán lett tagja ennek az elit klubnak. A kiadó gondozásában In Concert lemezével tavaly debütált a gitárművész, most pedig Titok című trióalbumával máris megjelent a folytatás. Az exkluzív klub előnye a sok új prominens barát, Snétberger pedig két egyszerű muzsikustársat is talált új lemezére a dobos Joey Baron és a nagybőgős Anders Jormin személyében, akikkel az ECM producere, maga Manfred Eicher hozta őt össze. A felvételt mindössze három közös koncert előzte meg Magyarországon, ám ennyi is elég volt hármójuk között az összhang megszületéséhez. Snétberger Ferenc nem tartozik a nyughatatlanul kísérletező művészek közé. Zenéjének értéke a szépség esztétikája, s nem a kifejezőformák megújítása. Stílusa letisztult és állandó, teljesen egyedi és félhangokból is rögtön felismerhető, mint mindig, most is. Jazz, latin, roma népzenei hagyományokkal és komolyzenei hatásokkal átfont, történetmesélős dallamvilágában érzékletesen és mély érzelmekkel fejeződik ki egy sajátos közép-európai kulturális identitás. Nagyon ismerős a Snétberger-féle merengős, meditatív atmoszféra a lemezen, a művész meleg tónusú gitárhangzása is a régi, sőt egy-egy „védjegyévé” vált témájára is ráismerhetünk. Ha mégoly szép is, ezáltal kicsit kiszámítható a produkció, annak ellenére, hogy Snétberger számai mellett néhány spontán improvizációt is hallunk a triótól. A ritmusszekció parádés, Joey Baron elképesztően muzikálisan dobol, a svéd Anders Jormin játékában pedig van némi északi hűvösség, ami nagyon jól illik ebbe a leheletfinom, érzékeny közegbe. *Laczkó Krisztián*

ECM Records – Hangvető
ECM 574 0670

**BACSÓ KRISTÓF TRIAD & LIONEL
LOUEKE: PANNON BLUE**

★★★★★

Bacsó Kristóf Triadja a triómuzsika intézményét egészen speciális módon közelíti meg. A szaxofon-keyboard-dob (Bacsó Kristóf, Tzumo Árpád, Juhász Márton) apparátus már önmagában különleges hangzásvilága mellett legfőképp a zenei felfogásban érhető tetten ez. A trió számos előnye mellett talán a legbonyolultabb felállás, hiszen a három zenésznek hangszerüktől, annak fekvésétől függetlenül egyenrangúnak kell lennie, társalogniuk kell a zene nyelvén. Sok trió a klasszikus post-bop recept alapján tevékenykedik, a Triad azonban inkább a tudatosan komponált, hangszerelt témák és az érzékeny, kamarajellegű közös játék szintéziséből hozza létre. Azonnal feltűnik, mennyire „amerikaiul” szól az együttes. Ez nem is lehet véletlen, hiszen a Triad mindhárom tagja élt hosszabb-rövidebb ideig az Egyesült Államokban. A lemezanyag alapjául szolgáló, 2015-ös koncerten a Triadhoz csatlakozott vendégművészként a benini származású gitáros, Lionel Loueke. A találkozás nem is lehetne erősebb: egy pillanatig sem érezzük úgy, hogy egy befutott trió kísér egy befutott gitárost. Épp ellenkezőleg, Loueke játéka úgy kapcsolódik Bacsoék zenéjéhez, mintha a szerző eredeti szándéka szerint is jelen lett volna a szerzeményekben. Műfajilag nehezen beskatulyázható kompozíciókat hallunk. Két lassabb, balladát idéző track mellett nagyobbrészt modern, groove-os lüktetésűek a számok. Két „Ad Libitum”-jellegű, Louekével közösen jegyzett performansz mellett kizárólag Bacso munkáival találkozunk. Ezeket a műveket már hosszú évek óta ismerhetik a Triad koncertek látogatói: ötletesebbnél ötletesebb dallamok, formai és ritmikai játékok, összetett arrange-ok váltogatják egymást.

Szentgally György

BMC Records – MG Records
BMC CD 232

**SZAKCSI LAKATOS BÉLA,
CHRISTOPHE MONNIOT,
BARCZA HORVÁTH JÓZSEF, BALÁZS ELEMÉR:
DENSITY OF STANDARDS**

●●●●●

Ez a lemez is ékesen bizonyítja, hogy a jazzműfajban nem a „mi”, hanem a „hogyan” a lényeg. Kilenc jól ismert standard, a Body and Soul-tól a Summertime-ig, s mégis izig-vérig kortárs improvizatív jazz. A magyar jazz három kiemelkedő képviselője és a kiadó „legfoglalkoztatottabb” külföldi művésze egészen különleges albummal lepték meg a jazzvilágot. A műfaj mindenki által ismert és játszott „lerágott csontjaiból” főztek olyan levest, amely a legkényesebb inyencket is kielégítheti. Szakcsi – már csak hosszu, fényes pályájával a háta mögött is – mindent tud nemcsak a zongorajátékról, de a műfajról és az egyetemese zenei világról is. Ezért nyúl bátran ehhez az alapanyaghoz, mert ez neki és társainak is mindössze ürügy a játékra. A szó legnemesebb értelmében vett játékról, a játék örömről beszélhetünk, mely manapság sokszor látszik kiveszőfélben a jazz művelőinek körében (is). Az úgymond „steril” stúdió-session dacára elképesztően érvényesül a négy muzsikus készsége és képessége erre a játékra, amelynek művészet a neve. Nem véletlen a felvételen rajtahagyott spontán beszólás Barcza Horváth Józseftől: „Játsszunk még egyet!” Monniot koherensen illeszkedik be Szakcsiék eredeti zenei világába, mintha nem is vendégművész lenne. Bámulatosan inspirálják egymást a kompozíciók és az improvizációk elválaszthatatlan egységének létrejöttében. Barcza és Balázs Elemér felkérése erre a felvételre a lehető legjobb választásnak bizonyult. Csak üdvözölni lehet a kiadó visszatérését ahhoz a korábban jól bevált gyakorlatához, hogy a hallgató igazán szakszerű elemzést is kapjon a zene mellé – ezúttal kollégánk, Ziperovszky Kornél jóvoltából.

Márton Attila

BMC Records – MG Records
BMC CD 242

**LUKÁCS MIKLÓS, LARRY GRENADIER,
ERIC HARLAND:
CIMBALOM UNLIMITED** ★★★★★

Lukács Miklós új triólemeze számomra olyan, mint a legkiválóbb tokaji furmint. Egy olyan magyar bor, aminek ott a helye a londoni Michelin-csillagos éttermek kínálatában, igazi kuriózumként a világ-hírű burgundik és más jól ismert világfajták között. Kiténik közülük egyedi értékeivel, mert hagyományok és hamisítatlan magyar ízek érződnek benne, de azokat modern és lendületes stílus teszi értelmezhetővé a nemzetközi ízlés számára. Könnyű lelkesedni ezért a lemezért, és általában Lukács Miklós muzsikájáért, akiről túlzás nélkül állítható, hogy a cimbalom egyik legnagyobb mestere. A Cimbalom Unlimited cím a szerző céljára utal az albumon: „Kettős szándékomb volt: a cimbalom minél több hangját megmutatni, és érzékeltetni, hogy a XXI. század hangszere. Fel akartam idézni a múltat, hogy ábrázoljam a jelent, és a jövőt fűrkésszem a saját zenei gondolataimmal.” Nos, mindezen célok tökéletesen beteljesülnek, s annál több is. A szerző életútja a cigányzene, a komolyzene és a jazz világát járja be, és persze a magyar népzeneét. Ezek most is mind meghatározóak a darabokban, de olyan átértelmezésben, mellyel Lukács egyéni minőséget teremt. Komplex és kimmunkált kompozíciókat hallunk, izgalmas az egész lemez mozgalmas dinamikája a balladától az elvont kortárs témákon át a sodró lendületű, pattogós dallamokig, és lebilincselők a különböző hangzások is, melyekkel Lukács kiterjeszti hangszere határait. A nagybőgős Larry Grenadier és a dobos Eric Harland alkotta ritmusszekció zseniális, valódi alkotótársai a szerzőnek. Velük együtt igazán olyan ez a zene, mint a legkiválóbb furmint: változatos és összetett, tele van felfedezésekkel, nagyszerű és maradandó élmény. Újra és újra kös-tolnánk.

Laczkó Krisztián

BMC Records – MG Records
BMC CD 244

**GYÉMÁNT BÁLINT:
TRUE LISTENER** ●●●●○

Szerzői és zenekarvezetői bemutatkozást üdvözölhetünk a lemezzel. Gyémánt Bálint gitáros többek között a Diamond, a Transform, a Bin-Jip együttesekben, Gereben Zita és Palágyi Ildikó énekesek oldalán hallottot magáról, nevét azonban a Harcsa Veronikával alkotott kettőse tette szélesebb körben ismertté. 2015-ben alakította meg saját trióját a még nála is fiatalabb nemzedék két kiemelkedő hangszeresével, Fonay Tibor bőgőssel és Csízi László dobossal. Velük készült a tizenegy szerzeményét tartalmazó lemez, amelyen vendégként négy számban a nemzetközi jazzéletben újabb hangot adó és a gitárosok népes mezejében önálló hangon megszólalni, hamar nyilvánvalóvá is válik, hogy az 1983-ban született Gyémántra a három évtizeddel idősebb Pat Metheny játéka volt nagy hatással. Ez a korunk talán legnépszerűbb gitárosának ajánlott Pathway című lendületes darabban tetelesen is kifejeződik, de a gitár hangszínében, a dallamfűzésben, a harmóniavilágban, a dinamikai fokozásokban már az előző, Indigo című számban és később is megmutatkozik. Epigonizmusról mégsincs szó, Gyémánt érdemleges témák szerzőjeként és sokoldalú hangszeresként is leteszi a saját névjegyet. Birtokában van a jazzhagyománynak, keresi az újszerű megoldásokat, de nem törekszik a határok feszegetésére. Romantikus alapállásába időnként olyan megoldások visznek érdekesebb hangokat, mint a White Lies rockos, torzított gitáreffektjei. Tonális, kötött formavilága az előadásmód intenzitása révén telik meg feszültséggel. A hasonlóan romantikus beállítottságú Maestro lendületes szó-lói magasabb régiókba emelik a zenét, amelynek dinamikáját Fonay és Csízi színes, energikus játéka teremti meg.

Turi Gábor

BMC Records – MG Records
BMC CD 252

**SÁRIK PÉTER TRIÓ:
LUCKY DOG** ●●●●○

Sárík Péter zenekara a sokszínűség mellett tette le a voksát. Számai között éppúgy megtalálható a mainstream post-bop, mint a balkáni metrumok, a csavaros ritmikai-harmóniai megoldások vagy a lírai, popos ballada. A tudatos zenei elképzelés eklatáns példája a Lucky Dog címmel megjelent anyag. Sárík már hosszú évek óta együtt dolgozik triójával, Fonay Tibor bőgős-basszusgitárossal és Gálfi Attila dobossal. Az összeszokott felálláshoz ezúttal különleges vendégművészek csatlakoztak. Borbély Mihályt szoprán saxofonon, Tar Gergelyt ütősökön, Gyárfás Istvánt és Gyémánt Bálintot gitáron hallhatjuk. Várallyay Petra az egyik számban énekel, két másikban hegedűn játszik és vokálozik. A lemez műfaji felhozatala némileg a Yellowjacketsre emlékeztet: egészen szélsőséges módon csöppenünk át a szédületesen hangszerelt, népi ihletésű szerzeményből (Instinct), a dögös, funkos jazzbe (Big City Tale). Várallyay Petra egy lassabb, meglepő dallami fordulatokkal operáló dalt énekel, majd egy lüktető, különleges metrumokon átívelő kompozícióban hegedűl, fantasztikus effektusokat csalva elő hangszeréből. A folytatásban Sárík egyedül ad elő egy szép balladát, eztán Gyémánt Bálint közreműködésével hallhatunk egy lassú, popos-jazzes dalt. A gitárokra épülő szegmens második száma, a Man With A Hat egy vérbő, remekül harmonizált, fordulatos kompozíció. Az Innocent Love-ban visszatér Várallyay Petra hegedűje, és egy barokkos, fugaszerű témát hallunk, amiből hatalmas ívben fokozódó zongoraszóló bontakozik ki. Visszatér Borbély Mihály is egy modern kompozícióban, majd a lemez egy lassabb, elegáns témával és egy igazi füstös swinggel búcsúzik. Akár a Yellowjackets-nél, a műfaji kirándulások itt sem tűnnek öncélúnak, szervesen összeköti őket a zenekar és a zenészek személye.

Szentgally György

Hunnia Records
HRCD 1610

KURT ROSENWINKEL:
CAIPI

●●●○○

Kurt Rosenwinkel első saját kiadású lemeze a Caiپی, így egyáltalán nem meglepő, hogy a hangvétele igen könnyen fogyasztható. Biztos vagyok abban, hogy ennek révén a most negyvenhét éves gitáros-zeneszerző neve a jazzrajongóknál szélesebb körben is ismertté válik majd. Annál meglepőbb viszont, hogy Rosenwinkel amúgy karakteresen egyéni gitározása sokszor Pat Methenyt juttatja eszünkbe a Caiپی hallgatva. Sőt, maga a zenei szöveget is gyakran emlékeztet a Metheny Groupra, mind a latinos-popos részek, mind a háttéréneknek tűnő vokális témák révén. Sajnos azonban a sok hasonló tempó és az igazán jó, eredeti témák hiánya miatt a végeredmény messze elmarad a Group olyan felejthetetlen albumainak színvonalától, mint a First Circle vagy az Offramp voltak. Zenésztársai sem a New York-i élvonalból kerültek ki, sőt még csak nem is egy jól összeszokott nagyzenekar tagjai, ahogy ez az Our Secret Word album esetében volt. A közreműködők olyan fiatal zenészek, akikről még az interneten is nehéz információt találni. Ilyen a brazil Pedro Martins multiinstrumentalista is, aki kiemelten, szinte alkotótársként szerepel az albumon. Kivételt mindössze két szám képez – a lemez többi felvételéhez hasonlóan a zenekarvezető kompozíciói –, ahol a kiváló szaxofonos Mark Turner és maga „slowhand” Eric Clapton játszik. Érthetetlen, hogy egy olyan legendás világsztár, mint Clapton, miért nem kapott időt egy hosszabb szóló erejéig. A meghívásért cserébe viszont a következőt nyilatkozta: „Rosenwinkel egy géniusz – tényleg az”. Én is kiemelkedő tehetségnek tartom, s éppen ezért remélem, hogy a következő albumon ezt nem csupán olvasni, hanem hallani is fogom.

Párniczky András

Heartcore Records / Razzaz Recordz
RD 4618

TO MEET AGAIN – GÁBOR S. PÁL DALAI
Trio Midnight feat. Tony Lakatos,
Szakcsi Lakatos Béla

●●●●●

Két különböző lemez egy dobozban, amit csak a szerző személye fűz össze. Az első a negyedszázada fennálló Trió Midnight játssza Gábor S. Pál tizenkét szerzeményét két vendégművésszel: a nemzetközi karriert felépített Tony Lakatossal és a hazai ütősök egyik kiemelkedő képviselőjével, Zsoldos Bélával. A második korongon a magyar jazz kultikus figurája, Szakcsi vállalkozott arra, hogy a rendkívül termékeny komponista kilenc szerzeményét szólóban adja elő. Vitathatatlan, hogy a hazai operett-melodíák és táncdalok éppen olyan kitűnő alapanyagot jelentenek a jazzreper-toár számára, mint az amerikai standardok. Gábor S. Pál slágerei már három évtizede is arra készítet-ték Szakcsit, hogy ezeket a remek dallamokat veres jazzé formálja együttesével, amelyben Lakatos „Ablakos” Dezső volt a fúvós szólista. De Balázs Elemér is azok közé tartozik, akik már korábban is bátran nyúltak a régi dallamokhoz, hiszen az elmúlt évtizedben más-más felállással két CD-t is készített ilyen zenei materiából. Szakcsi szólózon-gora-játékáról csak felsőfokú jelzőkkel beszélhetünk. Áradó szenvedély jellemzi, amelyben érzelmek és gondolatok elválaszthatatlan egységet képeznek. A szólójáték különleges attitűdöt igényel, és erre csak a legkreatívabb zongoristák vállalkoztak Petersontól Jarrettig. Igazi kihívás, amely feltételezi a legteljesebb önkifejezést és kitarul-kozást. Improvizatív öröme ez, amely egy pil-lanatig sem unalmas. A Gábor S. Pál dalok mainstream jazzközegbe történt adaptációja telitalálat. Lakatos Tóni szoprán- és tenorjátéka ezúttal a szépségről szól. Oláh Kálmán választékos, kifinomult játékmódja annyira leköti figyelmünket, hogy alig vesszük észre az egyébként kulturáltan háttérbe húzódo kísérletet.

Márton Attila

Tom Tom Records
TTCD 258-259

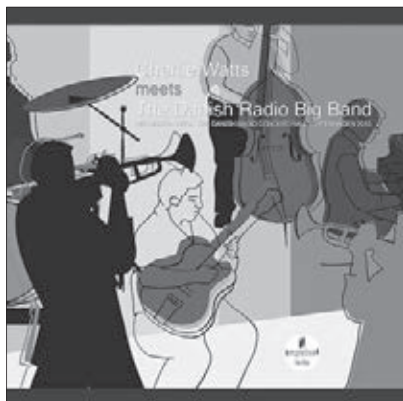
TOMASZ STAŃKO:
DECEMBER AVENUE

●●●●○

Az európai jazzkiadás fellegvárának számító ECM kiadó egyik legfontosabb partnere kétségtelenül a lengyel jazz ikonikus trombitása, aki valamivel több mint negyven esztendeje publikál lemezeket Manfred Eicher cégénél. Az egykori avantgárd muzsikusa az utóbbi években fiatalabb generációk tagjait válogatta be együtteseibe: előbb földijeit, a Marcin Wasilewski Triót, újabban pedig egy „New York-i” hármast, melyben most új bőgős, a különböző Charles Lloyd-albumok feltűnt Reuben Rogers játszik. Gerald Cleaver dobosnak és a kísérlet talán legmeghatározóbb tagjának, a kubai származású David Virelles pianistának szintén jelentős ECM-múltja van már. A trombitás mindkét zenekarával új, atmoszférikus, gyakran minimalista, erősen introvertált stílust dolgozott ki magának, s ez a mostani lemezen se változott. Virelles melankolikus harmóniái minden bizonnyal Bill Evansre vezethetők vissza. Sokat ígér az izgalmas bőgőintrós Conclusion, de alig több mint két perc alatt nem enged neki túl nagy kifutást a zenekar. Az elmélkedő feeling csak az előzményekhez képest nyers, staccatós ötödik számban (Burning Hot) változik meg: itt Stańko tempója is felpörög, és a korábinál komplexebb összjátékot mutat Virellesszel. A sok lassú téma közül kiemelhető a Ballad for Bruno Schulz: ez a szám alapvetően szintén a trombitás és a zongorista duójára épül, és Stańko lírája, hangszerének gyászos tónusa talán itt érinti meg leginkább a hallgatót. A korong másik energikusabb darabja a bopos címadó szám, benne egy, a stílushoz illően régies, kiváló bőgős- és egy uptempós trombitászólóval. A CD keretes szerkezetét egy újabb ballada zárja (Young Girl in Flower): nem kizárt, hogy ez is irodalmi ihletettséggel, és Marcel Proust regényének állít emléket.

Máté J. György

ECM Records – Hangvető
ECM 2532

CHARLIE WATTS MEETS THE DANISH RADIO BIG BAND

A Dán Rádió nagyzenekarának kiemelkedő teljesítményéről mi is többször meggyőződhattünk, legutóbb 2013 őszén, amikor a BMC nagytermében adtak frenetikus koncertet. Az 1964-ben alapított zenekar a kezdetektől olyan vezetők keze alatt „nőtt fel”, mint Frank Foster, Jimmy Heath, Clark Terry vagy Thad Jones, a vendégszólísták pusztá felsorolása pedig a műfaj krémjét képviseli Miles-től Getz-ig, Randy Breckertől Chris Potter-ig. Ezen a lemezen – bármilyen meglepő is – a Rolling Stones híres dobosa, Charlie Watts a vendég, akiről kiderült, hogy pályája elején még Red Rodney által is nagyra értékelt jazzdobos (is) volt. Így aztán nem csoda, hogy az indító kétrészes Elvin-szvit (természetesen Elvin Jones tiszteletére) Watts szerzeménye, a folytatásban pedig a Stones két legismertebb tagjának, a Keith Richards–Mick Jagger szerzőpárosnak három dala (köztük a legnépszerűbb, a Satisfaction) következik. Egy közismert standard (az I Should Care) és egy Joe Newman-opusz (a Molasses) képviseli a kivételt. Egyébként a brit kapcsolat magyarázata: a nálunk is jól ismert Gerard Presencer is már évek óta dolgozik a zenekarnál, ennek a projektnek is ő a hangszerelője, és persze szebbnél-szebb szárnykürt-szólókkal is elkápráztatja a hallgatót. A dán hangszerek közül kiemelném Lars Moeller tenorost, Vincent Nilsson harsonást, Per Gade gitáros és David Green bőgőst. És az eredmény? A nagyzenekari jazz csúcsteljesítménye olyan nagy elődök nyomdokain, mint Oliver Nelson (aki ugyancsak dolgozott a zenekarral) vagy Gil Evans. Telitalálát Ernie Wilkins véleménye: „A DRBB bizonyára a legjobb nagyzenekar Európában.” Ha csak nem az egész világon, természetesen hozzá óvatosan.

Márton Áttila

Impulse! – Universal
0602557244779

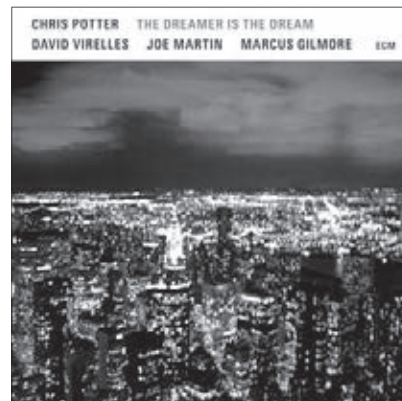
SARAH MCKENZIE: PARIS IN THE RAIN

Az Impulse! kiadó ugyan már régen nem az, ami volt: gyakorlatilag elvesztette kötődését a free zenéhez és az avantgárd jazzhez, mégis tapasztalhatóan olyan emberek irányítják, akik jó érzékkel tudják kiválasztani a tehetségek legjavát. Most sincs másképp. Élvezettel és elismerő bólogatással hallgatjuk az ausztrál származású Sarah McKenzie a patinás cégnél publikált második lemezét is, mivel az ifjú énekesnő hallhatóan mindent tud e nehéz szakma titkairól. Mesterien hajlít, témáit uralja, remek a ritmusérzéke, ügyesen rendezzi egymás mellé az uptempos darabokat és a balladákat, valamint épp a megfelelő mennyiségű és intenzitású érzelmet viszi bele dalaiba. McKenzie tolmácsolásai ráadásul folyékonyan, teljes természetességgel ömlenek belőle, a teatralitás teljesen idegen az előadásaitól. Röviden: profi és vérbeli jazzzenés. Hibátlan a mögötte álló együttes is, melyben feltűnik Ralph Moore-tól Mark Whitfieldig több első osztályú zenész. Makulátlan a swing-feeling, jól megválasztottak a feldolgozások (a Tea for Two-tól a Little Girl Blue-ig), melyek csiszoltan illeszkednek a saját szerzeményekhez, így a címadó melódiához, melynek műfaját „szerelmes levélnek” nevezhetnénk. Az utóbbi évek egyik legjobban sikerült és legüdítőbb hangulatú énekes jazzalbumának címére is joggal pályázhatna a Paris in the Rain. Azért hibázik mégis a csillag az ismertető éléről, mert a CD ugyanakkor csupa konvencionális értéket mutat, a művészi „lázas” vagy „anarchia” minőségének közelébe se kerül, nem tesz kísérletet a jazzvokalista hagyomány megújítására, s amikor egy lemez pusztán a múlt érényeit csillogtatja meg anélkül, hogy a jövőbe mutatna, aligha tartozhat a „remekmű” kategóriába.

Máté J. György

Impulse! – Universal
5728243

CHRIS POTTER: THE DREAMER IS THE DREAM

A meglepetés esztétikája. Új lemezéről szólva ezt tartja a jazz legfőbb értékének a műfaj nagy hatású amerikai szaxofonosa. Egy generációval idősebb, hasonló tekintélyű kollégája, Michael Brecker harmincnégy évesen jelentette meg első saját lemezét; Chris Potter huszonegy volt, amikor debütáló albuma napvilágot látott. Két évtized alatt szorgalmasan járta a mások és a maga útját, tizenöt önálló lemezt készített, további száz CD-n közreműködött, mire nemzedéke meghatározó szaxofonosaként a jazz meghatározó kiadója szerződtette. Harmadik ECM-CD-jét új együttessel rögzítette: a bőgőt a kortárs Joe Martin pengeti, a zongoránál a kubai születésű, a modern jazz és az avantgárd iránt elkötelezett David Virelles ül, az ütőhangszereket a poliritmikus játék fiatal mestere, Marcus Gilmore kezeli. Két nemzedék, régi és új társak a jazz első vonalából. Potter a hangszerparkját is bővítette, a tenor- és szoprán-szaxofonon kívül klarinét, basszusklarinét, fuvola és llimba is megszólal a felvételeken. Hat, egyenként nyolc-tíz percnyi időtartamú szerzemény, rendhagyó szerkezetű, feszes, de nyitottan építkező darabok, nem annyira önálló entitásként, mint személyes megnyilvánulások hordozóiként. Az izzó hófokú improvizációk kompozíciós elemként funkcionálnak, a gesztusokat tördelt, erőteljes ritmusok mozgatják. Az inspirációk között Afrika, Latin-Amerika és India is megjelenik. A széles dinamikai skála a nyitó Heart in Hand lírai, balladai hangvételétől az Llimba szilaj rögtönzéseire át a Sonic Anomaly játékos lendületéig terjed. A zenét Potter átható szaxofonjátéka uralja: erőteljes, duzzadó, diadalmas hang, egy olyan muzsikusság magasba hatoló kiáltása, aki teljesen egybeolvadt hangszereivel.

Turi Gábor

ECM Records – Hangvető
ECM 2519

**OZONE ACOUSTYLE
QUARTET: ORGANIC FOOD**
BMC Records – MG Records
BMC CD 229 ●●●○○

Az Organic Food a 2006 óta létező Ozone-ból kinőtt Ozone Acoustyle Quartet 2014 novemberi budapesti koncertjéből válogatott anyag. Az együttes irányítója és a repertoár zömének szerzője a caeni születésű, korábbi albumain is kísérletező kedvű, rendkívül technikás muzikusnak mutatkozó Christophe Monnot, aki eredetileg alt- és baritonszaxofonos, de ezen a hangversenyen már szopráninószaxofonon is megszólal. Az alkalmasint a kései Eric Dolphy játékat idéző Monnot virtuozitása azonban többször ézelemmentesnek és kicsit egyhangúnak hat. A CD titkos főszerelője inkább Spányi Emil, aki szölistaként és kísérőként, valamint ensemble-játékosként egyaránt végig kiváló teljesítményt nyújt. A tömör The Fifth Seal, valamint a keverés is az ő munkáját dicséri. A nemzetközi együttesben Szandai Mátys és a svéd dobos Joe Quitzke vesz még részt. *MJGy*

**NÉMETH JÁNOS QUINTET:
EXODUS**
Hunnia Records
HRCD 1609 ●●●●●

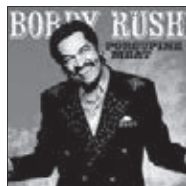
A neves tenor- és szopránszaxofonos hosszú pályájának fájó és örömteli élményeit örökölte meg ezen a saját neve alatt elsőként megjelent albumon. Hat Németh-opusz idézi fel az ígéretes indulást a Dáliában és Pege Aladárnál, majd az új otthon keresését, az idegen környezetben

tapasztalt benyomásait, svéd unokájával kapcsolatos élményeit, a „pendlizést” az otthon és az itthon között, és végül egy lendületes blues-zal búcsúzik. A gyakran hazalátogató művész mindig talált alkalmat arra, hogy elkápráztasson miniket kiemelkedő hangszertudásával, így aztán nem csoda, hogy jó szemmel (és füllel) találta meg partnereit a fiatal generáció körében. Soso Lakatos Sándor altszaxofonozik és Gáspár Károly triója látja el a ritmusszekció feladatát. Jobbnál-jobb témák, ragyogó szólók, remek összjáték: a legjobb hard-bop hagyományokon alapuló mainstream modern jazz. *MA*

**DÉS ANDRÁS TRIÓ:
THE WORST SINGER IN
THE WORLD**
BMC Records – MG Records
BMC CD 241 ●●●●○

Az 1978-ban született Dés András jazzmuzikusnak vallja magát, de kortársaihoz hasonlóan tágan értelmezi a fogalmat. Érdeklődése sokirányú, ütőhangszeresként pop-, népzenei és világzenei együttesekben játszott. Harmadik önálló lemeze is sokféle irányba nyit. Rendhagyó felállítás: két akusztikus gitár, ütőhangszerek. Hangulatkeltésben, karakterek megrajzolásában, egymásra figyelő, ihletett rögtönzésekben, dinamikai árnyalásokban egyaránt jeleskedő, fiatal muzikusok. Fenyvesi Márton acélhúros gitáron játszik, pedálokat és loopot is használ, ifj. Tóth István nylonhúros gitárt penget, a zenekarvezető balkezeivel ütőhangszereket szólaltat meg, a jobbal pedig dobosként színezi a zenét. Két közös szerzeményen kívül hét az ő kompozíciója; hangkeltő eszközeivel például önmegtartóztatással veszi ki részét a cizellált, ízléses kamarazene létrehozásából. *TG*

**BOBBY RUSH:
PORCUPINE MEAT**
Rounder Records – Karsay és Társa
1166100065 ●●●○○

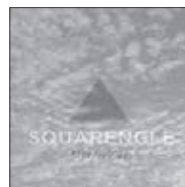
Akik még emlékeznek az olyan nagy fekete-amerikai előadókra, mint Chuck Berry, Buddy Guy vagy James Brown, azoknak valóságos reneszánszt jelentenek az ehhez hasonló lemezek, amelyek évtizedeken át elsősorban az amerikai fekete közönség igényeit elégítették ki. Nagy üzlet volt, és ma is az, nem véletlen hát, hogy a kiadó a Concord leányvállalata. Az említettek sorába tartozik Bobby Rush is, akinek új albuma voltaképpen egy a tucatnyi hasonló lemez közül. A faji elkülönítés öröndetes megszűnését mutatja, hogy a lemezen 10-15 fős vegyes csapatok szerepelnek. Két-három fúvós, gitár(ok), Hammond és persze szájharmonika is csatlakozik Rush blues-„kiáltásához”. A vasos fűzetben közölt fotók mellett minden szám szövege és a felállások is megtalálhatók. Jazz szempontból azonban legfeljebb rokonműfajként minősíthetők az efféle muzsikák. *MA*

**GYÁRFÁS ISTVÁN TRIÓ:
CARTOON JAZZ**
Szerzői kiadás ●●●●●

A jazz évszázada alatt született nagy standardok általában a korabeli amerikai populáris zenei felhozatalból kerültek ki. Volt köztük musicaldal, filmzene, tévешow-téma. Gyárfás István szellemesen úgy gondolta, hogy élénk varázsolja azt az érzést, amit egy amerikai jazzra-

jongó érezhetett a negyvenes években, mikor a klubban a banda beleszapott az épp aktuális slágerbe. Mik a mi standardjeink? A harmincas évek kupléi, a hatvanas évek táncdalai vagy épp mindannyiunk kedvenc rajzfilmzenéi. Gyafi az utóbiaknak szentelte új lemezét. Igazi, sallangoktól mentes, jó jazzmuzsikát hallhatunk, melyben az elődök, a nagy gitárriók szelleme sejlik fel. Humort sem mellőző hangszerelés, páratlanul swingelő ritmusszekció (Oláh Péter és Cseh Balázs személyében) és Gyafi, egyik legnagyobb jazz-kincsünk, a mi Tal Farlow-nk, akinek gitárjátéka egyszerűen ellenállhatatlan. *SzGy*

**FREY GYÖRGY:
SQUARENGLE**
Szerzői kiadás ●●●●●

Igen öröndetes, hogy a sokoldalúsága és tiszteletet parancsoló technikai tudása miatt is rendkívül keresett basszusgitáros arra is időt tudott szakítani, hogy szólólemezt készítsen. Időt és rengeteg energiát, mert a Squarengle rendkívül gondosan, sok-sok munkával megalkotott, a főhősön kívül harmincegy muzsikus szereplésével rögzített és különféle zenei stílusokat felvonultató album. A stílus sokféleség eklektikussá teszi a lemezt, de érthető törekvése volt a basszernek, hiszen a funk, a smooth jazz, a pop és a klasszikus kamarazene mind otthonos terep számára, névjegyként sem tehetett le mást az asztalra. És hogy teljes legyen a kép, a borítófotókon tündöklő Fender jazz bass mellett a nagybőgőt is kézbe veszi. A számok rádió-, hallgató- és lélekbarát darabok, mind a tizenhárom, egytől egyig Frey szerzeményei. Külön kiemelendő Pocsai Kriszta gyönyörű énekhangja. *BB*

**TRÍÓ KONTRASZT:
FROM DYONISIAN SOUND
SPARKS TO THE SILENCE
OF PASSING**

BMC Records – MG Records
BMC CD 247 ●●●●○

Olybá tűnhet, a pesszimizmus ihlette a Kovács Tikmayer István zongorista, Grecsó István fúvós és újabban Miklós Szilveszter dobos alkotta hármas második albumát, hiszen címe szerint a Dionüszosz által elhozott mámortól és létburjánzástól az elmúlás csöndjéig kísér. Abban a magasságban viszont, ahol ezek a zenészek alkotnak, más erők hatnak, inkább az eredeti értelemben vett melankólia (a lét fájdalomnak és gyönyörűségének egyidejű megélésére való képesség) itatja át ezt a nyolc hangzó szabadverset. Tikmayer szerzeményei (illetve egy közösen készített darab), amelyek leginkább befoglaló formái a szabad improvizációknak, el is siratják az egykor élt és őket tápláló hagyományokat: a szabadosi, bartóki, ősi kárpát-medencei kincseket. Meg is csillogtatják azokat, ha csak fel-felgyúló szikrákként is. Mégis van, ami állandó.

Bércesi Barbara

**DJABE: NEW DIMENSIONS
UPDATE LIVE**
GR1993 Records
GR-127 ●●●●○

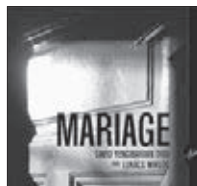
A 22 éves Djabe legújabb felállításának első koncertjét örökíti meg a New Dimensions Update Live című korong. A fedélzetre újonnan érkező Kaszás Péter, Nagy János és Koós-Hutás Áron hűen viszik tovább a

Djabe szellemiségét: műfajokon átívelő fúziót hallhatunk közérthető módon tálalva. A világzene vagy world-fusion ugyan elcsépelet fogalom, de itt a lehető legjobb értelmében jelenik meg: néhol keleties dallamokkal, máshol álmodozó, popos sounddal vagy latin ritmusokkal találkozunk, melyeket a kőkemény, funkban gyökerező basszus-dob együttjáték és a gondos hangszereles kapcsol össze. A basszusgitar nagy ékessége a lemeznek: Barabás Tamás játéka mind kísérő, mind szólista szerep körben kimagasló (a lemezt Barabás masterelte, így nem véletlen, hogy hangszere tökéletesen is szól). A műsor aranyemésésénél kezdődő, 3 perces, bámulatos dobzó szó is színesíti az anyagot. SzGy

ESTAFEST! – BAYACHRIMAE
BMC Records – MG Records
BMC CD 245 ●●●●○

A BMC Records egyre inkább nemzetközivé váló katalógusának egyik értékes színfoltja a holland muzikusokból álló Estafest!, amelyben Mete Erker saxofonozik, Anton Goudsmit gitározik, Dene van Geel brácsán és cajonon játszik, Jeroen van Vliet zongorázik. Műfaji besorolását tekintve nem jazz, hanem kortárs szabadszene ez – mintha a Szabados-örökséget folytatnák, de balladisztikus hang helyett – talán a holland kultúrából is fakadóan – derűsebb, világosabb színekkel. A kitűnően, magától értetődő természetességgel improvizáló muzikusok 2009 óta dolgoznak együtt – ez a harmadik lemezük. A különös cím a Közép-Afrikában élő pigmeusokra (bayakákra), illetve a könnyekre (Lachrimae), jelen esetben egy Dowland-kompozíció címére utal. Ez is jelzi, hogy filozofikus, távoli aszociációkat is megengedő lemez született, amelynek minősége, hitelessége kifogástalan. ReA

**DAVID YENGBARIAN
TRIO: MARIAGE**
Hunnia Records
HRCD 1411 ●●●●○

Az örmény származású harmonikás, David Yengibararian szülőföldje kultúrája mellett a balkáni, zsidó és arab zenei hagyományokból merítve alakította ki stílusát, amit a jazz és az argentin tangó, pontosabban Astor Piazzolla is alapjaiban inspirált. Ebben a rögtönzéssel színesített világzenei zsánerben fogant a Yengibararian trió Mariage című új lemeze is, melyen a szerző mellett Bata István basszusgitározik, Badics Márk dobos és vendégszerepel Lukács Miklós cimbalmos is. Az album könnyed és játékos, még a komolyabb témák sem súlyosak, de őszintén szólva nem is különösebben érdekfeszítőek. Laza szerkezetű, repetitív témájú kompozíciókat hallunk, melyek leginkább önfeledt pillanatait azok az örömmeléssel pergő táncritmusok és fesztelen szólók adják, melyek valóban akár egy esküvőn is szólhatnak. Nem is lenne baj, ha ezekből több lenne a lemezen. LK

**RICHARD ELLIOT:
SUMMER MADNESS**
Heads Up – Karsay és Társa
HUI-38872-02 ●●●●○

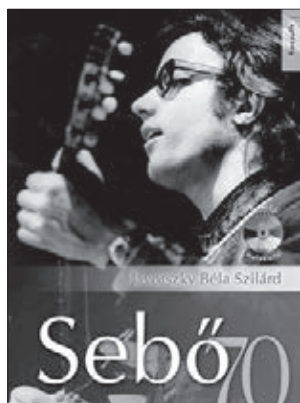
A valaha jobb napokat látott Concord, s különösen annak fiálái meglehetősen kommersz lemezekkel árasztják el a még mindig létező CD-piacot – és a gyanútlan hallgatót. Ilyen ez a korong is, amelyen Richard Elliot tenoros és társai sextett, szeptett és oktett felállásban

kellemes, „jazzy”, hangszeres R&B muzsikát játszanak. A tíz szám szerzője is többnyire Elliot vagy a zenekar valamelyik tagja. Az album az egyik számtól kapta bombasztikus címét, de különösebb örületről szó sincs, egyenletes középtempójú darabokat hallgathatunk meg. Hogy mégis erős hiányérzete támad a hallgatónak, az azért van, mert ez az egy óra inkább a hirdetések, áruházi és autós háttérzene vagy a névtelen rádióadók igényeire igazodik, mintsem a „vajtűlű” zenebarátok elvárásaihoz. Minden együtt van, amit a mai zeneipar és technika képes felvonultatni, csak éppen a lényeg hiányzik. MA

**IMELDA MAY: LIFE, LOVE,
FLESH, BLOOD**
Decca – Universal
5714901 ●●●●○

Rejtély, hogy ez a lemez miért a jazzrovatban kötött ki, hacsak a közreműködő Marc Ribot, Jeff Beck vagy Jools Holland neve nem ludas benne. Az 1974-ben Dublinban született ír énekesnőnek kevés köze van a ritmikus improvizatív zenéhez, eltekintve attól, hogy fiatal korában hatással volt rá Billie Holiday. Ez azonban mit sem változtat a tényen, hogy a kiváló hanganyaggal és színes előadói profillal rendelkező előadó ötödik stúdióalbuma poplemez, még ha a javából is. May kapcsolata két éve ért véget korábbi zenei partnerével és férjével, Darrel Higham gitárossal, s ez a megrázó élmény sötétebbre, bensőségesebbre hangszerezte új opusát korábbi, elsősorban a rockabillyre hajazó zenéjéhez képest. Saját szerzeményeivel és feldolgozásaival az 1960-as évekbe lépett vissza: a lendületes, érzelmdús számok a beatzene aranykorát idézik, pazar kivitelezésben. TQ

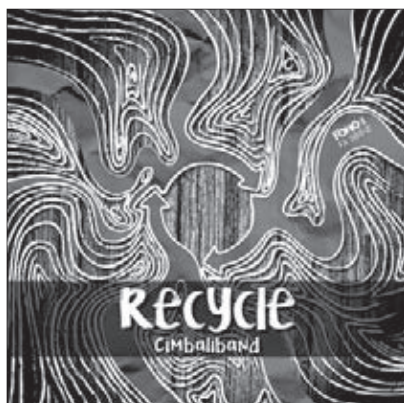
**JÁVORSZKY BÉLA SZILÁRD:
SEBŐ 70**

Weöres Sándor versében, az Öregekben „hetven nehéz év a békó karjukon, hetven év bűne, baja, bánata”. Sebő Ferenc más időszámítás szerint élhet – nehéz lenne elképzelni, hogy az ő hetven éve is kiválthatja a parancsszót: „No gyere, tedd le”. Ő nem tette le – a hangszer sem, miként erről a 70. születésnapját követő estén megbizonyosodhatott a zsűfólásig megtelt Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem valamennyi hallgatója. Jávorszky Béla Szilárd monográfiáját olvasva tény-szerűen szembesülhetünk a gazdag életmű sokrétűségével. Régóta tartozik Sebő a szerző interjú-alanyai közé, s a kordokumentummá nemesedett forrásanyagok mellett JBSZ többször megszólította Sebő muzsikuss partnerreit is. Egyaránt érvényesül tehát a kötetben a jellemzésnek többféle módja-lehetősége, és a szerzőnek becsületére legyen mondva, tömören sorakoztatja a tényanyagokat, s nem enged a sztorizgatás kísértésének. Ki-ki újabb nézőpontokból ismerheti meg a fiatalokora óta méltán nagy ismertségnek és széleskörű népszerűségnek örvendő muzsikust, s elcsodálkozhat azon, hogy mennyi energiát képes adni a meggyőződés és a lelkesedés. Sebő minőségorientáltan szállt síkra megannyi cél érdekében, s utólag eltöprenghetünk azon, hogy vajon mennyiben volt/lehetett megtervezett ez a sokrétű értékvédő (sőt, az értékekre figyelmet felhívó) tevékenység, hiszen a tervezéstől a kivitelezésig bizony nemritkán kellett ellenállásokat legyőznie. Közben maga is értéket teremtett, alkotóként vers-megzenésítései, előadóként pedig ezek megszólaltatásán túl mindenemű zenei megmozdulásával; beleértve a tanítást és népszerűsítő előadásokat. S akkor még nem is szóltunk a gyűjtő- és rendszerező munkáról. Az előbbiből ízelítőt kínáló CD-melléklet tovább növeli a kiadvány értékét.

Fittler Katalin

Kossuth Kiadó

2017, 128 oldal, CD-melléklettel

CIMBALIBAND: RECYCLE

●●●●○

Az Unger-testvérek – a hagyományos népzene felől jövő cimbalmos, Balázs és az alternatív rock felől érkező gitáros, Gergő – zenekara, a Cimbaliband rövid idő alatt, szinte észrevétlenül lett a hazai populáris világzenei szcéna legsikeresebb csapata. Ez elsősorban annak köszönhető, hogy három évvel ezelőtt (a Vidámpark című lemezen) elkezdtek népzenei alapra saját számokat írni. Ezekben a megszokott kárpát-medencei és balkáni bulizenék mellett a műfajkeresztesésben egészen a jamaicai ska ritmikájáig merészkedtek. A Vidámpark sikere után váltak igazi „főállású” zenekarrá, évente 120–130 koncerttel, s közben tagcserék is történtek: Solyosi Máté hegedős-brácsás maradt csak velük, viszont Tóth Gergely és Babos Lőrinc személyében új nagybögős és dobos érkezett. Mindezek ismeretében nagy-nagy kérdés volt, hogy az új albumon (Recycle) már a popzene határát súrolják-e vagy visszafordulnak kissé a folklór-kincs felé. Szerencsére az utóbbi történt: szűkebb pátériájuk, a Galgamente, valamint a Dunántúl, Erdély és a Balkán-félsziget motívumai az új kontextusban is könnyen azonosíthatók. Éppen ezért a tizenegy dal a frapáns-laza címek (pl. Hendrendre, Marika néni, Pesti bringás) mellett is stílusos, értékes marad. Persze aki az új énekesnő, a tévés tehetségkutatón feltűnt Danics Dórán a magyar népzene autentikus hajlításait, díszítéseit kéri számon, az bizonyára fanyaloghat, de tónusa, előadásmódja kiválóan illeszkedik a profin egyensúlyozó hangzásképhez. Én azért biztatom a Cimbalibandet, hogy arról a vonulatról se feledkezzenek meg, amit 2015-ös albumuk, a Moldova képvisel. Ha ugyanis az autentikus dallamokon nem vagy csak alig változtatnak, a hangszerelésben és a ritmikában még így is ezernyi lehetőség kínálkozik a saját sound fejlesztésére.

Retkes Attila

Fonó Budai Zeneház

FA 389-2

**MAGYAR VISTA SOCIAL CLUB:
MÉGIS A SZERELEM**

●●●●○

Két évtizede, a Gramofon indulása idején még egyáltalán nem kedveltem a crossovert, azaz a különböző zenei műfajok keresztesztését, mert általában nem őszinte, hanem producerek által kitalált, híg, felületes alkotások születtek belőle. Mostanra a helyzet részben megváltozott: vannak már értékelhető teljesítmények (amelyekről mi is írunk a lapban), de továbbra is sok az ízléstelen megaprodukció, amelyek megtöltik ugyan a Budapest Sport-arenát, de mi inkább nem foglalkozunk velük, mert az olvasóink szerencsére nem igénylik, mi pedig senkit nem akarunk fölöslegesen bántani. Az előbbi (értékelhető) kategóriába tartozik a Buena Vista havana-i veteránjaira és egy kalotaszegi falura is rímelő nevű MagyarVista Social Club, amely nagyon ügyesen egyensúlyoz a népzenei motívumkincs, a jazzes ritmika, a pop-rock, a latin és a blues – sokszor igen keskeny – határmezsgyéjén. Mégis a szerelem címmel megjelent harmadik lemezük három év alkotómunkájának összegzése. A fiatal nemzedék egyik legjobb népdalénekesnőjéhez (Paár Julianna) többek között a jazzből ismert ritmus-szekció – Oláh Péter (basszusgitár) és Bágyi Balázs (dob) –, valamint egyedi stílusú hegedős-trombitás (Kovács Ferenc) vagy Presser és Zorán mellett ismertté vált gitáros (Sipeki Zoltán) csatlakozott. Az izgalmas és sokrétű, egyéni színezetű dalok többségét nem egy ismert komponista, hanem egy szándékosan háttérbe húzódozó, a lemezen sem játszó nagybögős népzene-sz, Mohácsy Albert írja, aki így vall alkotói módszeréről „Dallamok járnak a fejemben, amelyeket a népzeneből ismerek, de elkezdek más harmóniakat hallani hozzájuk, más összefüggéseket felfedezni. A nagyon direkt dolgokat igyekszem elkerülni, de írtam már kalotaszegi csárdásból szomorkás keringőt, mezőségiből reggae-t, moldvaiból bossa-novát.” Mohácsy modellje működik.

Retkes Attila

Gryllus Kiadó

GCD 175

ÁCS GYULA: SZÉP FEHÉR PEKULÁR
**Km.: Török Tilla – ének, Besz Botond –
 duda, Reményi Ede Kamarazenekar** ●●●●○

Elismerésre méltó Ács Gyula miskolci karmester, népzenekutató és zenepedagógus, valamint a Reményi Ede Kamarazenekar vállalkozása. A kárpát-medencei folklórkincs és zenetörténet két fontos, de sajnos „múzeumba került” hangszerét, a tárogatót és a dudát emelték ismét koncertpódiumra. Ács kettős Magyar dudaversenye már a nyolcvanas évek óta foglalkoztatta a szerzőt: azt szeretne volna megmutatni (sikerrel), hogy az instrumentumban „sokkal több van, mint három ugrós meg két csárdás.” A hagyományos, háromtételű versenymű-szerkezethez olyan motívika társul, amely Moldvától egészen a Dunántúlig idézi fel a dudazene tradícióját. A tárogatóra és vonószekerekre komponált Joc (kiejtése: zsook = játék) egy román többségű magyarországi falu, Elek zenei hagyományából merít – itt Ács maga is gyűjtött dallamokat. Az eredeti táncrend dallamait (Lunga, Minuncava, Tiganesca és Ardelana) meghagyta, s közéjük ritkábban játszott zenék (Szerba, Doina, Hora Mare) feldolgozásait illesztette be. A lemezt (Török Tilla énekesnőjével) három népdalfeldolgozás zárja, amelyek közül kettő Mezőkövesd környékéről, a címadó Szép fehér pekulár pedig Moldvából való. Megkomponált műzene ez: a szerző mesterségbeli tudása nélkül nem alakulhatott volna organikus egységgé, s különösen tetszetősek a kulturált, stílusosan letisztult hangszerezések. Azt a fajta, mindent elsöprő invenciót, ami Bartók és Kodály népdalfeldolgozásait jellemezte, itt persze hiába keresnénk, de emiatt nem kell csalódottnak lennünk. A 20. század elején létrehozott remekművekkel aligha kelhet versenyre bárki is. Ebben az értelemben Ács Gyula nem is annyira szerző, mint értékközvetítő és dokumentátor. *Retkes Áttila*

Fonó Budai Zeneház
 FA 390-2

KISS FERENC: LEÁNYDICSÉRŐ
Bognár Szilvia, Herczku Ágnes, Paár Julianna, Szalóki Ági és az Etnofon Zenei Társulás ●●●●●

Négy és fél évtizede végzi népzenei értékkeremtő/értékközvetítő munkáját Kiss Ferenc hegedűs-énekes-zeneszerző, akit még a Vízöntő és a Kolinda együttesben ismerhettek a műfaj iránt érdeklődők. Negyedszázada alapította meg saját lemezkiadóját, az Etnofont, s az ehhez lazán kapcsolódó Etnofon Zenei Társulást. 2015-ben, Novák Tata ösztönzésére született meg Leánydicsérő című dalciklusa, amit tánccal kísérve elő is adtak. A következők másfél évben még sokat csiszolódott a folklór-ihletésű, túlnyomórészt Kiss Anna verseire írt anyag, így kiforrott, koherens produkció került rögzítésre. „Az énekesnők hol szemérmesen, hol dévaj módon kitarulkozva, hol játékosan, hol drámaian zenگیk-fújják az őszinte, tiszta szövegeket, attól függően, hogy egy-egy hétköznapi, ünnepi vagy sorsfordító esemény mit hív elő a nőből. Másként rezdül a gyermeki, az asszonyi, az anyai lélek, más a szerelmes és a sirató nő, a 'bandázó' lányok és megint más a magánytónusa. A egyórás előadás során a lányok mesteri átváltozásainak lehet tanúja a hallgató” – mondta kérdésemre kompozíciójáról Kiss Ferenc egy eddig publikálatlan interjújában. Bognár Szilvia, Herczku Ágnes és Szalóki Ági – akikkel Kiss Ferenc már a Pávaéneket (2007) óta folyamatosan együtt dolgozik – nemcsak egyéni teljesítményükben kiválóak, de érezhetően inspirálják is egymást, belső dialógusai lélegzetelállítóak. A teljes hangulati skála kifejezéséhez Kissnek szüksége volt egy negyedik énekhangerre is, s az egészen fiatal Paár Juliannát választotta, aki egyenrangú társa kolléganőinek. Színpadon, fesztiválon, de stúdióban is megállja helyét ez a dramaturgiailag különösen intenzív, mesterien felépített dalfűzér. *Retkes Áttila*

Etnofon Records
 ER-CD 111

TÁRKÁNY MŰVEK: MAGYAR KONYHA TÁMAD ●●●●○

„A gasztronómia olyan, mint cseppben a tenger: életünk minden területe tükröződik benne” – vallja Tárkány-Kovács Bálint, aki 2008-ban alapította, s rövid idő alatt sikerre vitte a saját nevét viselő zenekart. Negyedik lemezük, a Magyar konyha támad című konceptalbum sorozatos tagcserék után, új énekesnő (a jazzből ismert Kész Petra) közreműködésével készült el. Az ételek és italok mellett filozófiáról, esztétikáról, hétköznapi életünkről is szólnak a dalok, s persze legfőképpen magáról a muzsikáról. A zene vállaltan sokszínű, heterogén: a kárpát-medencei folklórkincs (mint inspirációs forrás) mellett felbukkan benne a jamaicai reggae és ska motívikája, a hagyományosabb swing és blues, az ötvenes-hatvanas évek rockabilly stílusa és a modern rockzene. Mind ehhez Babits Mihály, Petri György, Lackfi János versei és a zenekarvezető saját szövegei társulnak. *ReA*

Szerzői kiadás

CSEREPEK – BLACKLAKE (INSTRUMENTAL REMIX) ●●●●○

Cserepes Károly neve olvasóinknak talán még sokat mond; a fiatalabb nemzedéknek sajnos már nem. Pedig őt tekinthetjük a magyar világzene előhírnökének. Kiss Ferenchez hasonlóan a Vízöntőben vált ismerteté, majd konceptalbumokat, színházi és filmzenéket, szerzői lemezeket, performansokat hozott létre. Új albuma, a Blacklake címe a nyugat-erdélyi Feketető községre, az ottani vásárok régi hangulatára utal. Néha olyan, mintha egy dokumentumfilm kísérőzenéje lenne, mások autonóm (de szürreális) zenei szövet formálódik. Magyar, román és cigány hangszeres népzenei motívumokból indul ki – úgy, hogy az archív felvételeket érintetlenül hagyja, de beágyazza egy modern, leginkább az ambientre emlékeztető hangzásvilágba. Szűrővel, zengetéssel, szokatlan vágásokkal dolgozik. A végeredmény mestermű – bár ez aztán tényleg „rétegzene”. *ReA*

Fonó Budai Zeneház
 FA 392-2

BUDAPESTI ZENEMŰBOLTOK

- Fonó Budai Zeneház – 1116 Budapest, Sztregova utca 3.
- Írók Boltja – 1061 Budapest, Andrássy út 45.
- Kodály Zoltán Zeneműbolt – 1053 Budapest, Múzeum krt. 21.
- Művészetek Palotája / Rózsavölgyi CD Bolt – 1095 Budapest, Komor Marcell utca 1.
- Rózsavölgyi és Társa Zeneműbolt – 1052 Budapest, Szervita tér 5.

LAPKER – BUDAPEST

- Inmedio – 1033 Budapest, Flórián tér üzletközpont
- Inmedio – 1052 Budapest, Városház u. 3-5.
- Inmedio – 1052 Budapest, Váci utca 10.
- Relay – 1052 Budapest, Deák téri aluljáró
- Relay – 1053 Budapest, Kálvin tér 1.
- Relay – 1062 Budapest, Nyugati téri aluljáró
- Relay – 1073 Blaha Lujza tér (Erzsébet krt.–Rákóczi út aluljáró)
- Inmedio – 1106 Budapest, Árkád Bevásárlóközpont (Örs vezér tere 25/a)
- Relay – 1122 Budapest, Déli pályaudvar
- Inmedio – 1123 Budapest, MOM Park (Alkotás utca 53.)
- Relay – 1185 Budapest, Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér, Sky Court tranzit

LAPKER – VIDÉK

- Inmedio – 3300 Eger, Széchenyi út 20.
- Inmedio – 3527 Miskolc, Auchan (József Attila út 87.)
- Inmedio – 3980 Sátoraljajhely, Rákóczi út 10.

- Inmedio – 6000 Kecskemét, Malom Központ (Korona utca 2.)
- Inmedio – 6600 Szentes, Apponyi tér
- Inmedio – 6722 Szeged, Dugonics tér 1. (a Kárász utcánál)
- Inmedio – 6724 Szeged, Londoni krt. 3.
- Inmedio – 7622 Pécs, Árkád Bevásárlóközpont (Bajcsy Zsilinszky út 11.)
- Inmedio – 8000 Székesfehérvár, Alba Plaza (Palotai út 1.)
- Inmedio – 8200 Veszprém, Kossuth utca 1.
- Inmedio – 9001 Győr, Baross utca 30.
- Inmedio – 9400 Sopron, Széchenyi tér

**VIDÉKI KÖNYVESBOLTOK,
HANGLEMEZBOLTOK**

- Antikvárium Kft. – 6720 Szeged, Kárász u. 16.
- CD Café – 2000 Szentendre, Alkotmány u. 5.
- Cédrus Könyvkereskedés és Antikvárium – 9400 Sopron, Bünker köz 2.
- Deák Könyvesház – 8800 Nagykanizsa, Deák Ferenc tér 2.
- Hold Antikvárium és Hanglemezbolt – 8000 Székesfehérvár, Vasvári Pál utca 3.
- Könyvpavilon – 6721 Szeged, Bartók Béla tér
- Könyvesbolt és Antikvárium a Babóhoz – 4400 Nyíregyháza, Dózsa György u. 8.
- Rivalda Antikvárium – 9021 Győr, Kazinczy u. 6.
- Roger's – 4024 Debrecen, Batthyány u. 22.
- Únicus Antikvárium – 9400 Sopron, Szt. György u. 14.
- Victor Audio hanglemez- és CD-szaküzlet – 6000 Kecskemét, Vörösmarty u. 6.

Folyamatosan frissül a Gramofon internetes oldala:

www.gramofon.hu

GAZDAG TARTALOM, ÁTTEKINTHETŐ ROVATSZUKTÚRA

- Minden, amit a Gramofon folyóiratról, a Gramofon Könyvekről, a Gramofon-díjkiosztóról és az ICMA díjkiosztóról tudni érdemes
- Hanglemezkritikák és koncertbeszámolók
- A folyóirat tartalmától eltérő, értékes zenei írások
- Cikkarchívum 2011–2016
- Letölthető korábbi lapszámok (PDF)

Gramofon – 1996 óta a klasszikus zene és a jazz szolgálatában

Sorozatunkat 2017-ben is folytatjuk.

A Gramofon Könyvek 2001 és 2016 között megjelent kiadványairól bővebb információ, megrendelés: www.gramofon.hu

Gramofon – 1996 óta a klasszikus zene és a jazz szolgálatában

Élmény!
Minden tekintetben.

müpa
Budapest

Sam Lee and Friends

2017. május 27.

BUDAPESTI WAGNER-NAPOK
Dorottya Láng dalestje

2017. június 10.

JAZZLEGENDÁK
Gregory Porter

2017. június 27.

mupa.hu

Stratégiai partnereink

Stratégiai médiapartnereink

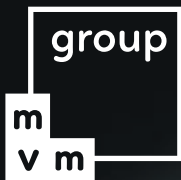
A Müpa támogatója
az Emberi Erőforrások
Minisztériuma

Jegyek kaphatók a Müpa jegypénztáraiban,
és online a www.mupa.hu oldalon.
További információ: **+36 1 555 3300, +36 1 555 3310**

ISO 9001:2000

Főtámogató

Az MVM bemutatja

VeszprémFest

2017.
JÚLIUS
12-15.

07.
12.

**Richard Bona &
Mandekan Cubano**

07.
13.

Heather Small
The Voice of M People

07.
14.

Tom Jones
Live

07.
15.

The New Power Generation
„Celebrating Prince”

veszpremfest.hu

Kiemelt támogató

NESPRESSO

Valeo

BALLUFF
sensors worldwide

LASSELLSBERGER - KNAUF
Építő megoldások

marie claire

